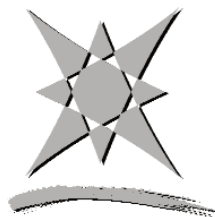


KÖZGAZDÁSZ FÓRUM

Forum Economic
Economist's Forum



Tartalomjegyzék

FEKETE SZILVESZTER – MATIȘ DUMITRU – PETE ISTVÁN

Az IFRS-ek alkalmazása Romániában. Mit is mond a gyakorlat? 3

JUHÁSZ JÁCINT – KOVÁCS ILDIKÓ – KOVÁCS IMOLA

A Petrom Rt. értékelésének kiszámítása az SHV koncepció alapján 13

NAGY ÁGNES – PETE ISTVÁN – NAGY TIMEA

Az éves pénzügyi beszámolók elemzésének fontossága 25

SZILÁGYINÉ FÜLÖP ERIKA

Gazdasági kamarák működése és a vállalatfejlesztésben játszott szerepe Guyanában . . . 37

MAROSI LAJOS

A nyolcszázadik tétel. Adatok a *Területi Statisztika* tíz évéről 49

GUZS FERENC

Könyvajánlat – Lakatos István: *Emlékeim I–II. Szemben az árral* 61

PÁSZTOR CSABA

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban LVII. rész 71

Fontosabb gazdasági események 75

Hírek 81

A lap tartalmának román és angol nyelvű kivonata és tartalomjegyzéke 87

Az IFRS-ek alkalmazása Romániában. Mit is mond a gyakorlat?

FEKETE SZILVESZTER – MATIȘ DUMITRU – PETE ISTVÁN

1. Bevezetés és célkitűzés

Románia a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS)¹ bevezetése terén hatalmas erőfeszítéseket tett az utóbbi években, e tekintetben megelőzve az Európai Unió számos országát. A cél elsősorban a román számviteli rendszer fejlesztése volt, figyelembe véve a nemzetközi harmonizációs folyamatokat. De nyilvánvalóan a szakmaiakon túl volt ennek egy világos gazdaságpolitikai üzenete is a befektetők felé.

Tudjuk azonban, hogy egy szabály(rendszer) bevezetésétől, azaz jogrendbe építésétől annak „igazi” gyakorlati alkalmazásáig hosszú út vezet. A szakirodalom ezt a jelenséget a szabályozás jog(szabály)i (de jure) és gyakorlati (de facto) megvalósításának nevezi, mintegy utalva arra, hogy különbséget kell tennünk a szabály tartalma és a szubsztancia valószínűsége között.

Ebből kiindulva empirikus tanulmányunk arra próbál fényt deríteni, hogy *milyen összefüggés van az IFRS szabályok gyakorlati alkalmazása és azok „szellemének” érvényre jutása között a romániai vállalatok esetében*. Egészen konkrétan azt vizsgáljuk és próbáljuk számszerűsíteni, hogy akik alkalmazzák a szabályokat, mennyire értik is azok tartalmát.

A cikk röviden összefoglalja a romániai számviteli szabályozás 1989-es forradalom utáni főbb mozzanatait. Ezekkel a kérdésekkel azonban nem kívánunk itt részletesen foglalkozni, csupán betekintést nyújtunk a romániai szabályozás közelmúltjába. Ezt a viszonylag elmentmondásos folyamatot megismerve válik ugyanis érthetővé, miért is tekintjük oly fontosnak a vállalati visszacsatolást.

Tanulmányunkat a legjelentősebb módszertani kérdések tárgyalásával folytatjuk, majd a hipotézisek felállítása és az empirikus eredmények ismertetése következik. Azt feltételezzük és bizonyítjuk, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek ismerik a szabályok tartalmát, és kellőképpen fel vannak készülve azok alkalmazására.

2. A számvitel szabályozása Romániában: a szocialista számviteltől az IFRS-ekig

A román számvitel reformját az 1991/82-es számviteli törvény indította útjára, mely számtalan módosítás árán ma is érvényben van. Ez mindmáig kerettörvény maradt, melynek szerepe a számvitel mint gazdasági-társadalmi tevékenység intézményesítése. Ez azért

¹ A fogalomzavar elkerülése végett az IFRS mindig a szabályrendszer egészét jelöli.

fontos, mert 1991-ben a törvény nem hozott érdemi változást, mint például Magyarországon, hanem csupán jogi-formai keretet teremtett, melyet igazán új szakmai tartalommal három évvel később, hosszú szakmai és politikai vita után töltöttek fel.

Az 1994-ben elindított számviteli rendszer teljes mértékben az 1982-es francia *Általános Számviteli Tervre* (Plan Comptable Generale, PCG) épült, olyannyira, hogy „a román számlaterv gyakorlatilag az 1982-es francia számlaterv másolata” volt (Richard 1995. 317), megfelelően egyszerre az ország centralizált jellegének, az új kapitalista igényeknek és ugyanakkor az európai elvárásoknak (IV-es Direktíva) is.

A szabályalkotó (pénzügyminisztérium) 2001-ben úgy döntött, hogy a román számviteli rendszernek közelednie kellene a nemzetközi szabályozáshoz (IAS), mindez részben betudható egy valós piaci igény felismerésének, részben pedig az angol tanácsadók (ICAS) tevékenységének (King 2001). Ennek megvalósítására kidolgozta a Nemzeti Fejlesztési Tervet (NFT), melynek lényege, hogy 2000-től kezdődően évről-évre egyre több vállalatot vontak be (erőteljesebben, de pontosabban fogalmazva: kényszerítettek) az IAS-ek alkalmazásába a vállalatméret csökkenő sorrendjében.² A számviteli szabályozásban a francia modellt felváltja tehát az angolszász koncepció, ezt nevezi Mătiș „történelmi törésnek”. (Mătiș 2005a. 39; 2005b)

A stratégiával, mint utólag kiderült, két baj is volt. Egyrészt az IAS-ek alkalmazásarendkívül nagy terhet rótt a vállalatokra, ami önmagában nem is lett volna baj. A gond az volt, hogy ezt a többletterhet a vállalatok nem tudták hasznosítani, ezért a vállalatok többségében az IAS szabályok ellen léptek fel.

A másik hiba a szabályozás koncepciójában keresendő: a két szabályrendszer akkor köztudottan nem volt teljes egészében összeegyeztethető, noha időközben a IV-es Direktíva lényegesen közeledett az IAS/IFRS felé. Ami még súlyosabb, hogy ezt a kérdést a szabályalkotó nyitva hagyta, gyakorlatilag a vállalatokra bízva az egyes inkonzisztenciák feloldását. Ez ismét további elégedetlenséget és IAS-ek iránti ellenérzést szült.

Mára megváltozott a helyzet. A 2005-ös év folyamán ismét módosult a számviteli szabályozás,³ mely 2006. január 1-jétől lépett érvénybe. Ezen módosítások lényege: a szabályalkotó visszalépett, lemondott az NFT-ben foglaltak további érvényesítéséről, és ennek megfelelően a román számviteli rendszer egyértelműen az Európai IV-es és VII-es Direktívákhoz igazodik. Így amennyiben az uniós direktívák igazodnak a nemzetközi szabályokhoz, annyiban a romániai szabályozás is harmóniában van az IFRS-ekkel.

² A vállalatméret kritériuma a közismert három paraméter kombinációjaként lett definiálva: árbevétel, mérlegfőösszeg, átlagos foglalkoztatott létszám, melyből legalább kettőnek kellett eleget tenni.

³ 2005/1752-es PM rendelet az európai direktívákhoz igazodó számviteli szabályokról.

Az előbbiekből jól kitűnik az emelkedőkkel és lejtőkkel teletűzdelt út, melyet a román számviteli szabályozás bejárt. Azért próbáltuk mindezt összefoglalni, mert magyar szemmel nézve furcsa lehet például a szabályozási modellek közötti váltás, noha Magyarország a nemzeti sztenderdek kapcsán épp most tapasztalja meg ennek ízét (lásd például az interjút Baricz Rezső egyetemi tanárral – Baricz 2002 –, Mészáros 2003 vagy Fekete és Lukács 2004).

Ami számunka most még fontosabb: hogyan élük meg mindezt Romániában a vállalatok és a szakma. Mielőtt azonban ezt tüzetesen megvizsgálánk, rövid betekintést nyújtunk az IFRS-ek bevezetéséről Európa más országába. A kérdés az, hogy miért is kell nekünk az IFRS és mások hogyan látják ezt a kérdést.

A nemzetközi szakirodalomban több cikk is foglalkozik az IFRS-ek bevezetésének hatásával. Az általános vélemény az, hogy azok az országok hajlamosak inkább az IFRS-ek bevezetésére, amelyeknek gyengébb a befektetői érdekvédelme és az IFRS szabályrendszer eszköz ezen érdekvédelem javítására (ezt vizsgálja empirikusan Hope et al. 2006). Pownell és Schipper (1999) arra hívják fel a figyelmet, hogy a jó befektetői érdekvédelemmel, következésképp fejlett számviteli szabályozással rendelkező országok számára is fontos az IFRS szabályrendszer bevezetése. Ugyanis a magas minőségű pénzügyi beszámolás (és számviteli információ) nemcsak áttekinthetőséget és teljes körű közzétételt feltételez, hanem összehasonlíthatóságot is. Így, noha az adott ország szabályozása áttekinthető információkat biztosít, a befektetők további előnyhöz jutnak az országok közötti összehasonlíthatóság révén.

Az IFRS-ek európai bevezetését és ennek következményeit elemzi Schipper (2005), és két gyakorlati megoldásról értekezik, mely(ek)re a szakma igényt tart: egyrészt alkalmazási útmutatók (implementation guidance) és egyéb szakanyagok kiadása, másrészt egyetlen európai számviteli szabályozó testület létrehozása, mely egyértelműen érvényt szerez az IFRS-eknek és közvetíti Európa álláspontját a Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) felé.

Az IFRS-ek azonban rengeteg kritikát is kaptak és kapnak. Ez főleg az (keret) elvi alapú szabályozásból ered, mely nagy döntési szabadságot ad az egyénnek. Ezek után hogyan beszélhetünk összehasonlíthatóságról, egyáltalán megbízhatóságról? Schildbach szerint (2006. 45) „[a]z IFRS magán(jogi) standardjai ezért veszélyt jelentenek, mintsem reményt adnak. Valószínűleg olyan előírások születnek, amelyek megsértését – rugalmasságuk okán – nagyon nehéz bizonyítani, sőt, a határok ügyes kijelölésével akár még védelmet is adhatnak az alkalmazó számára.”

Ennek ellenére egy 2000-ben végzett kutatás (PWC 2000) alapján az európai tőzsdén jegyzett cégek pénzügyi igazgatóinak 79%-a jelezte, hogy támogatja az Európai Bizottság azon ajánlását, hogy 2005-től váljék kötelezővé az IFRS-ek alkalmazása a hivatalos értéktőzsdén jegyzett társaságok számára, ami, mint tudjuk, meg is történt az EK 2002/1606-os rendeletében.

És most lássuk, mit mondanak a romániai cégek és szakemberek!

3. Módszertani kérdések

A Babeș–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karán 2005-ben, a Miskolci Tudományegyetemmel közös együttműködés keretében, felmérést végeztünk a hazai vállalatok körében a regionalizáció és globalizáció hatását illetően. Mivel a hatásokat a legkülönbözőbb szempontból igyekeztük megvizsgálni (tulajdonosi struktúra, pénzügyi tevékenység, vezetés és szervezés, számvitel, marketing, innováció, versenyképesség stb.), egy rendkívül összetett kérdőív és, ennek megfelelően, adathalmaz képződött.

A számvitel csupán egy kiegészítő része volt a projektnek, így a vizsgált problémakör és adatvetülete is csupán néhány fontosabb kérdésre térhetett ki. Mi ilyenek jelöltük meg a számviteli szabályozást, különös tekintettel az IFRS-ekre.

Az adatvetület kialakítása végett az alábbi kérdések és lehetséges válaszok szerepeltek a kérdőívben:

Alkalmazza-e a cég az IFRS szabályokat?

0 = *Nem*; 1 = *Igen*

Hogyan ítéli meg, mennyire ismeri a cég az IFRS-eket?

1 = *Nagyon jól*; 2 = *Jól*; 3 = *Gyengén*; 4 = *Nagyon gyengén*

azaz a válaszadó milyenre becsüli a teljes cég (vezetők, beosztottak, esetleg tulajdonosok [képviselőinek] is) szakmai tudását

Mennyire van felkészülve a cég vezetősége az IFRS-ek alkalmazására?

1 = *Nagyon jól*; 2 = *Jól*; 3 = *Kielégítően*; 4 = *Nincs felkészülve*; 9 = *Nem tudom*

ez alatt elsősorban a cég vezetőségét értjük; milyen mértékben különítettek el erre a célra erőforrást, van-e konkrét akciótervük stb. tehát adottak-e a szervezeti (külső) feltételek

Mennyire van felkészülve a személyzet az IFRS-ek alkalmazására?

1 = *Nagyon jól*; 2 = *Jól*; 3 = *Kielégítően*; 4 = *Gyengén*; 5 = *Nincs felkészülve*; 9 =

Nem tudom

azaz milyen a személyzet szaktudása, szervezetsége, tanulási és fejlődési képessége stb., tehát adottak-e a humán erőforrási (belső) feltételek

Látható tehát, hogy az adatokat – az első (dichotóm) változót kivéve – ordinális skálán mértük; a „nem tudom” válasz lényegében értelmezhetetlen; a hibás válaszadás lehetőségét hivatott kiszűrni.

Ami a mintát illeti, az 326 megfigyelésből áll, melyet a projektben részt vevő diákjaink végeztek. Tekintettel arra, hogy az ország valamennyi megyéjéből és településéről járnak hozzánk diákok és teljesen spontánul választották ki a cégeket, úgy gondoljuk, hogy a mintavételi eljárás viszonylag jó megközelítéssel az EV logikát követi, tehát Románia szintjén a minta *reprezentatív*nak tekinthető.

Az adatok feldolgozására az SPSS 14.0 programcsomagot alkalmazzuk. Ennek megfelelően dolgozatunkban nem magára a statisztikai értelemben vett adatfeldolgozásra, hanem inkább az eredményekre és azok értelmezésére összpontosítunk.

4. Hipotézisek megfogalmazása

Az alábbi nullhipotéziseket fogalmazzuk meg:

- H1: Az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a szabályok tartalmát.
- H2: Az IFRS szabályokat (a szabályok tartalmát) ismerő cégek fel vannak készülve azok alkalmazására.

Ez utóbbi újabb két munkahipotézisre bontható, melyeknek együttesen kell teljesülniük:

- H21: Az IFRS szabályokat ismerő cégek vezetősége fel van készülve azok alkalmazására.
- H22: Az IFRS szabályokat ismerő cégek személyzete fel van készülve azok alkalmazására.

5. Adatelemzés és az eredmények magyarázata

A fenti hipotézisek vizsgálatát keresztábrák és asszociációs mérőszámok révén valósítjuk meg. Tekintettel a statisztikai következtetésekre, további fontos feltevés, hogy a szignifikanciaszint 5%.

5.1. A H1 hipotézis vizsgálata

A H1 hipotézis vizsgálata azt jelenti, bizonyítanunk kell, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a számviteli szabályokat.

Az IFRS-ek alkalmazását tükröző változó egy dichotóm változó, az adatbázisban nominálisként került definiálásra. Noha értéke 0 vagy 1, tekinthető lenne akár ordinálisnak is, ezt azonban nem tudnánk gazdasági tartalommal feltölteni. Ebből a megfontolásból csak a nominális változókra vonatkozó próbákat jelöltük be.

A minta 326 megfigyeléséből a hiányzó adatok miatt csupán 320-at tudtunk bevonni az elemzésbe, ez az eredeti adathalmaz 98,2%-át jelenti.

Az 1. keresztábra bizonyítja a két változó közötti kapcsolat létét. Látható, hogy azok a cégek, amelyek alkalmazzák az IFRS szabályokat egyben, vagy nagyon jól ismerik (30,4%), vagy pedig jól ismerik (60,9%) ezeket a szabályokat. Ez teljes mértékben megfelel az elvárásunknak, hiszen képtelenség úgy könyvelni, majd ez alapján beszámolót készíteni, hogy nem ismerjük a szabályokat.

Tovább erősíti a két változó közti kapcsolatot, hogy azok a cégek, amelyek nem alkalmazzák az IFRS-eket, közepes mértékben ismerik azokat (jól 42,5%, gyengén 22,4%, a nagyon gyengén ismerők aránya csupán 29,4%). Ezt úgy értelmezzük, hogy ezek a vállalatok mintegy „előre gondolkoznak”, azaz előre, saját elhatározásukból készülnek az IFRS-ek esetleges alkalmazására. Ezzel magyarázható, hogy a szabályokat nem alkalmazó cégek csaknem fele állítja, hogy mégis jól ismeri a szabályokat.

1. táblázat. Keresztábra az IFRS-ek alkalmazása és azok ismerete vizsgálatára

Alkalmazza-e az IFRS szabályokat?		Mennyire ismeri a cég az IFRS-eket?				
		Nagyon jól	Jól	Gyengén	Nagyon gyengén	Összes
Igen	cég	28	56	4	4	92
	%	30,4%	60,9%	4,3%	4,3%	100,0%
Nem	cég	13	97	51	67	228
	%	5,7%	42,5%	22,4%	29,4%	100,0%
Összes	cég	41	153	55	71	320
	%	12,8%	47,8%	17,2%	22,2%	100,0%

Eddig viszont még semmit sem mondtunk a kapcsolat erősségéről és statisztikai szignifikanciájáról. A Pearson-féle χ^2 mutató számított értéke 66,807, amely szignifikánsan különbözönek bizonyul nullától, így tehát a változók függetlenségére vonatkozó hipotézisünket (t.i. $H_0: \chi^2 = 0$) elvetjük. A két változó közti kapcsolat tehát statisztikailag szignifikáns, azaz a H_1 kijelentésünknek érvényt szerezünk.

Az SPSS által kalkulált további szimmetrikus nominális skálájú változókra alkalmas mérőszámok erősítik előbbi következtetésünket. Így például a Phi, Cramer-V és CC alapján a kapcsolat erőssége szerint gyenge közepesnek (0,457) minősíthető (valamennyi érték statisztikailag szignifikáns).⁴

⁴ A statisztikák képletét és értelmezését lásd például Kovács 2006. 18–19.

Végső következtetésként: az első hipotézisünk, mely szerint *az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a szabályok tartalmát*, a vizsgált minta és a teljes populáció szintjén is (95% megbízhatósági szint mellett) elfogadjuk.

5.2. A H21 és H22 munkahipotézisek vizsgálata

Ebben a fejezetben annak a hipotézisnek (H2) kívánunk érvényt szerezni, hogy *az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek fel van készülve azok alkalmazására*. Ez azt jelenti, hogy mind a vezetőség, azaz szervezeti infrastruktúra (H21), mind a személyzet, vagyis a szakmai tudás (H22) rendelkezésre áll.

Módszertanilag az elemzés abban különbözik az előbbtől, hogy itt két ordinális változó között mérjük az összefüggést, ezért másak lesznek a mérőszámok. Ennek megfelelően nemcsak a kapcsolat *erejéről*, hanem *irányáról* is tudomást szerzünk. Az első esetben a minta 94,8%, a másodikban pedig 96%-át tudtuk hasznosítani (309, illetve 313 megfigyelés).

A továbbiakban a H21 hipotézisre koncentrálunk. A kapott eredmények a következők:

2. táblázat. Keresztábra az IFRS-ek ismerete és a cég felkészültségének vizsgálatára

Mennyire ismeri a cég az IFRS-eket?		Mennyire van felkészülve a cég az IFRS-ek alkalmazására?					Összes
		Nagyon jól	Jól	Kielégítő-en	Nincs fel-készülve	Nem tudom	
Nagyon jól	cég	28	7				35
	%	80,0%	20,0%				100,0%
Jól	cég	16	103	23	5	1	148
	%	10,8%	69,6%	15,5%	3,4%	7%	100,0%
Gyengén	cég	2	21	25	6	1	55
	%	3,6%	38,2%	45,5%	10,9%	1,8%	100,0%
Nagyon gyengén	cég	2	3	21	29	16	71
	%	2,8%	4,2%	29,6%	40,8%	22,5%	100,0%
Összes	cég	48	134	69	40	18	309
	%	15,5%	43,4%	22,3%	12,9%	5,8%	100,0%

A keresztábra főátlója mentén sűrűsödő esetek jelentős kapcsolatot vetítenek előre az IFRS-ek ismerete és a cég vezetőségének felkészültsége között. Ezt igazolja a χ^2 mutató alapján megvalósított teszt, melynek mintából számolt értéke 289,375 az 5% szignifikanciaszinten különbözik nullától. Mindezt tovább erősítik a kapcsolat erősségét és irányát is mutató szimmetrikus muta-

tókból nyert eredmények, például a Goodman–Kruskal-féle Gamma⁵ értéke +0,843, mely erős, pozitív kapcsolatról tanúskodik, ugyanakkor a szignifikanciakövetelménynek is eleget tesz. Ez alapján kijelenthető, hogy az adataink tükrében igaznak minősül a H21 hipotézis, mely szerint az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek *vezetősége* fel van készülve azok alkalmazására.

A továbbiakban a H22 munkahipotézis vizsgálatával foglalkozunk, mely szerint az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek *személyzete* fel van készülve azok alkalmazására. Az elemzés során az előbbi hipotézisvizsgálat logikáját követve egy hasonló, a főátlója mentén „sűrű” mátrixot kapunk, ami a változók közti kapcsolat létezésére utal. Számszerűen bizonyítja ezt a χ^2 mutató, melynek 284,1 számolt értéke 5% szignifikanciaszinten egyértelműen különbözik nullától, azaz a változók között a kapcsolat statisztikailag szignifikáns; továbbá a Gamma mutató, melynek értéke (+0,821) ugyancsak erős, szignifikáns kapcsolatot igazol. Mindezek alapján a H22 hipotézis is bizonyítást nyer, mely szerint az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek *személyzete* fel van készülve azok alkalmazására.

Adataink mindkét munkahipotézist igazolták, ennek alapján a H2 is igaz, vagyis adataink tükrében állítható, hogy az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek fel vannak készülve a számviteli szabályok alkalmazására.

Mivel mintánk Románia-szinten reprezentatívnak minősül, amint azt a módszertani részben bemutattuk, eredményeink Románia-szinten is helytállóak, azaz állítható, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a szabályok tartalmát és alaposan fel vannak készülve azok alkalmazására.

6. Következtetések, korlátok és javaslatok jövőbeli vizsgálatokra

Empirikus tanulmányunkban röviden vázoltuk a román szabályozás közelmúltját és aktuális problémáit, majd megvizsgáltuk ennek gyakorlati vetületét. Mindezt azért tettük, hogy feltárjuk, milyen összefüggés van az IFRS szabályok „szelleme” és azok gyakorlati alkalmazása között a romániai vállalatok esetében. Lényegében sikerült bizonyítani, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek ismerik a szabályok tartalmát, és azok alkalmazására kellőképpen fel vannak készülve.

Van azért tanulmányunknak néhány korlátja, mely mindenképpen említést érdemel. Először is, hipotézisünk vizsgálatát és statisztikai inferenciánkat mintavételi adatok alapján tesszük, mely önmagában hordozza a hiba lehetőségét. Igaz ugyan, hogy mintánk 326 vállalkozást tartalmaz, de ha figyelembe vesszük a vállalatok populációját, akkor komolyan felmerülhet a reprezentativitás kérdése.

⁵ A mutató számítását és értelmezését lásd például Kovács 2006. 19-20.

A másik korlát az adatok kevésbé friss voltára vonatkozik, amint láthattuk, a mintavétel 2005-ben történt. Ez csupán részben van így; tekintettel a reformfolyamat fordulataira, a 2000–2005-ös időszak volt a „történelmi törés” időszaka; az erről/ebből az időszakból származó adatok produkálják a legtanulságosabb következtetéseket. Az adatok tehát „régiek”, de nem elavultak.

Sajnálatos viszont az, hogy – legalábbis ismeretünk szerint – egyetlen komoly, reprezentatív (hatás)tanulmány sem készült az IFRS-ekről, még PM szinten sem. Ezért tekintjük tanulmányunkat, legalábbis ebből a szempontból, úttörő munkának.

Ezt a gondolatot továbbfonva jutunk el a jövőbeli kutatási javaslatok tételére. Úgy gondoljuk, további feltárómunka szükséges az időközben megváltozott jogszabályi környezet gyakorlati hatásának megismerésére. Továbbra is üdvözljük az elméleti munkákat, de úgy gondoljuk, hogy – és ez egész Közép-Kelet-Európára érvényes – az empirikus számviteli tanulmányokra egyre nagyobb szükség van.

Irodalomjegyzék

Baricz, R. 2002. *Szigorúan szakmai standardokat!* Interjú Baricz Rezső egyetemi tanárral, az OSzB elnökével, SZAKMA, 11. 488–89.

Fekete, Sz. – Lukács, J. 2004. *Implementing IFRS in Hungary; Globalism, Globality, Globalization – 10 Years of European Studies in Cluj.* Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Európai Tanulmányok Kar; 2004. október. 159–70.

Hope, O.-K. – Jin, J. – Kang, T. 2006. Empirical Evidence on Jurisdictions that Adopt IFRS. *Journal of International Accounting Research*, 5(2). 1–20.

King, N. – Beattie, A. – Cristescu, A.-M. – Weetman, P. 2001. Developing Accounting and Audit in a Transition Economy: the Romanian Experience. *European Accounting Review*, 10(1). 149–71.

Kovács, E. 2006. *Pénzügyi adatok statisztikai elemzése.* Egyetemi tankönyv, 2. kiadás, Budapest, Tanszék Kiadó

Matiş, D. (szerk.) 2005a. *Bazele contabilităţii. Aspecte teoretice şi practice.* Kolozsvár, Alma Mater Kiadó

Matiş, D. 2005b. *The Romanian Accounting Between the International Standards and the European Directives.* Conference on the Impact of European Integration on the National Economy, BBTE, Kolozsvár, Risoprint Kiadó, 25–34.

Mészáros, L. 2003. *Az Unió csatlakozással megkezdődik a magyar számviteli standardalkotás.* SZAKMA, 12. 521–22.

Pownall, G. – Schipper, K. 1999. Implications of Accounting Research for the SEC's Consideration of International Accounting Standards for U.S. Security Offerings. *Accounting Horizons* 13. 259–80.

PWC 2000. International Accounting Standards in Europe – 2005 or now?, PricewaterhouseCoopers

Richard, J. 1995. The Evolution of the Romanian and Russian Accounting Charts After the Collapse of the Communist System. *European Accounting Review*, 4(2). 305–22.

Schildbach, Th. 2006. IAS/IFRS az EU-ban: jellemzés és problémák. *Vezetéstudomány*, 37(1). 36–47.

Schipper, K. 2005. The Introduction of International Accounting Standards in Europe: Implications for International Convergence. *European Accounting Review* 14 (1). 101–26.

A Petrom Rt. értékelésének kiszámítása az SHV koncepció alapján

JUHÁSZ JÁCINT – KOVÁCS ILDIKÓ – KOVÁCS IMOLA

Mint tudjuk, a kőolajszektor egy központi iparág mind világszerte, mind pedig romániai szinten, amely közvetett és közvetlen hatással van a többi iparág fejlődésére is. Közép- és Kelet-Európában Romániának kulcsszerepe van, és egyre inkább az lesz ezen a területen is. Célunk ezzel az elemzéssel – a teljesség igénye nélkül – választ adni azoknak a szkeptikusoknak is, akik az elmúlt időszakban megkérdőjelezték a Petrom privatizációjának szükségességét és sikerességét is.

Elemzésünk célja tehát megvizsgálni azt, hogy mi ösztönözte az osztrák OMV társaságot az ár kifizetésére, hogy a vállalatért fizetett összeg magas-e vagy sem, hogyan értékeli a piac a vállalat 2005-ben kialakított piaci stratégiáját, valamint hogy a vállalat hosszú távú növekedése beépült-e a jelenlegi részvényárfolyamba. Ezeknek a céloknak megfelelően az elemzés a Petrom Rt. értékének meghatározásával foglalkozik az SHV (tulajdonosi tőkeérték) koncepción alapuló modell segítségével. Az érték kiszámítása a privatizációt követő 2005., illetve 2006. decemberi állapotokon alapul. Ezen belső értéket hasonlítottuk össze a vállalat piaci értékével és vontuk le a megfelelő következtetéseket.

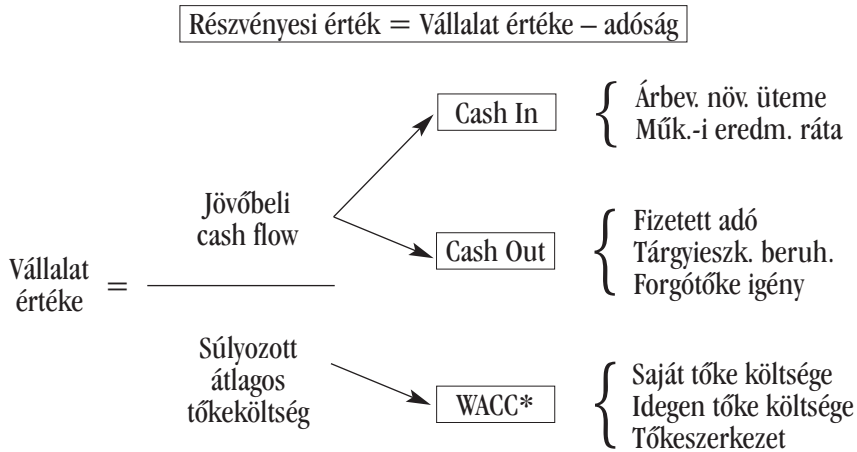
Módszertan

Az SHV elméletének hosszú és tekintélyes előtörténete van, gyökerei az ötvenes–hatvanas évekre nyúlnak vissza. Előfutárai: Markovitz, Modigliani, Miller, Sharpe, Fama és Treynor. Az SHV a tőkepiaci árfolyamok modelljének (CAPM) eredményeként született. Ez a modell azt állítja, hogy a befektető által elvárt hozam a befektetés hozamával van összefüggésben.

Alfred Rappaport könyvében¹ fontosnak vélt értéktényezők leírását találjuk, amelyek az SHV koncepción belül keretül szolgálnak a vállalatok gazdasági értékének meghatározásában, elemzésében.

¹ Alfred Rappaport 2002. *A tulajdonosi érték*, Budapest, Alinea

A szerző a következőképpen foglalja össze szemléletét:



* WACC = részvénytőke költsége az ossztőke százalékában

Forrás: Alfred Rappaport: *A tulajdonosi érték* Alinea Kiadó, Budapest, 2002

1. ábra. Értéktényezők a vállalatértékelésben

Mindezen elemek azonosítása a Petrom Rt. esetében segített a jövőbeli pénzáramlások azonosításában, a tőkekölség és a maradványérték, majd a Petrom Rt. értékének kiszámításában. A scenárióelemzés során egy pesszimista, egy optimista és egy realista scenáriót vizsgáltunk, meghatározva az elemzés végén a vállalat várható értékét is. Ezen elemzést egy érzékenységvizsgálattal zártuk.

A Petrom Rt. története

Az 1989-es politikai változások Romániában – amint a közép-kelet-európai államokban mindenhol – elméletileg megteremtették a piacgazdaságra való fokozatos átállás lehetőségét. Az állami tulajdonban lévő kőolajtársaság 1990-ben nagy átszervezési fázison ment át, mely során megalakult a Petrom állami vállalat. A következő években végbement további átstrukturálás következtében 1997-ben a román kormány megalapította a SNP² Petrom vállalatot, azáltal, hogy 45, addig függetlenül működő vállalatot egyesített az upstream és downstream területekről egyaránt.

² „Societatea Națională a Petrolului”, vagyis Nemzeti Kőolaj Társaság.

Az újonnan létrehozott Petrom volt az egyetlen függőlegesen integrált vállalat, amely minden területet felölel a következők közül: kitermelés, finomítás, vezetékes és szárazföldi szállítás, valamint disztribúció. Már 1998-ban eldöntötték, hogy szükséges a Petrom privatizációja, de az első próbálkozás sikertelennek bizonyult. 2003 szeptemberében újrakezdődtek a tárgyalások, amikor is összesen 15 cég érdeklődött a Petrom iránt, és ebből 11-en teljesítették a selejtező feltételeket. Végül két, nemzetközileg elismert cég került szóba: a Mol és az OMV. A Mol ajánlatának elutasítását elsősorban az indokolta, hogy a kiírás bizonyos elemeivel ellentétes javaslatokat fogalmazott meg.

Az OMV már hat éve jelen volt a román piacon: 1999-ben nyitotta meg saját töltőállomásait. Egy nyomós érv a Petrom átvételére a társaság „vagyon” volt: az 1 milliárd tonnányi kőolajtartalék. A másik érvet a két cég szerkezetének kompatibilitása jelentette: „A Petrom tökéletesen összeillik az OMV-vel”, jelentették ki az osztrák cég képviselői, mivel mindkettő „teljes körű társaság”, mely lelőhelyekkel, finomítókkal és töltőállomásokkal egyaránt rendelkezik.³

A Petrom állami kőolajtársaság 33,3%-áért és részesedésének későbbi 51%-ra való növeléséért az OMV-nek 669 millió, majd 723–860 millió euró közötti összeget kellett kifizetnie.⁴ A fennmaradó rész 40,74%-ban a román állam kezében, 2,03%-ban az Európai Fejlesztési Banknál (EBRD), a maradék a Bukaresti Tőzsdén szabadpiaci forgalomban maradt. Emellett az osztrákoknak át kellett vállalniuk a Petrom 292 millió euróra rúgó külföldi tartozásait is.⁵ A feltételek között szerepelt még az is, hogy az OMV-nek egységes olaj- és gázpiaci vállalként kell megtartania a román ásványolaj-forgalmazási piac felét uraló Petromot. Miután 669 millió eurót átutaltak a román Privatizációs Ügynökségnek (mely 33,34%-os részesedésnek felel meg), az OMV tőkét emelt és konvertibilis kötvényt bocsátott ki (830 millió euró értékben), ami által elérte az 51%-ot.⁶

A 2005-ös év elején a Petrom a legértékesebb közép- és kelet-európai kőolajtársaság lett a börzén, maga mögött hagyva lengyel és magyar versenytársait. A Petrom értéke a Bukaresti Tőzsdén több mint 2,5 milliárd euróval nőtt egyetlen hónap leforgása alatt – elérve az 5,59 milliárd eurós határt. Az elemzők szerint⁷ 2004-ben a Petrom értéke 4,5-ször kisebb volt, mint egy évvel később.

³ *Business Magazin* hetilap, 2005. május 17., „Invazia austriacă”, 15–20.

⁴ www.capital.ro.

⁵ www.transindex.ro.

⁶ România Liberă, 2004. december 15., „OMV a preluat Petrom”, 3.

⁷ Petrom dă dividende cât în 7 ani. *Evenimentul Zilei*, 2006. március, www.evz.ro.

A Petrom Rt. tevékenységének jellemzése

A Petrom Rt. a kőolajipar, a természetes gáz és a vegyipari termékek piacán tevékenykedik. A Petrom Rt. a legnagyobb kőolaj- és természetesgáz-termelő vállalat Közép- és Kelet-Európában. Tartalékai elérik az 1 milliárd keh⁸ értéket. A Petrom az egyetlen vállalat, mely kőolajat termel ki Romániában, mely az országban feldolgozott kőolaj 40%-át teszi ki. A vállalat 2006-ban Romániában 4,77 millió tonna kőolajat termelt, és 6,19 milliárd m³ természetes gázt. A Petrom Kazahsztán 3 zónájában folytat kitermelési tevékenységet. Ezen kívül 2006 júniusában a Petrom Rt. megvásárolta az első oroszországi kitermelési engedélyeit. Ugyanakkor a vállalat a Káspi-tenger régióban is újabb terjeszkedési lehetőségeket keres.

A Petrom privatizálásának következtében a teljes romániai finomítási szektor magántulajdonba került. Két saját finomítójának⁹ köszönhetően, a Petrom Rt. Románia legnagyobb kőolajfinomítója, 8 millió tonnás éves kapacitással. Már a 2007-es évben az előzetes beruházásoknak köszönhetően a finomítók termékei megfelelnek az EU-s normáknak.

Az üzemanyagok forgalmazásának modernizálása csak 1996-ban indult be, amikor is megjelentek az első külföldi befektetők a román piacon. Ezen új piaci szereplők egy új koncepcióval jöttek létre, mégpedig a „minimarket”-tel és az autóközméletikai szolgáltatásokkal, non stop üzemben működve. A retail piacot jelenleg mindegy 2600 töltőállomás képviseli. Annak ellenére, hogy a magánkutak száma az összes kút 53%-át teszik ki, az aggregát árbevételük csupán 25%-át jelentik az összeladásoknak. Így elmondhatjuk, hogy a piac még mindig igen koncentrált. A Petrom igen erős piaci pozícióval rendelkezik Romániában. Jelenleg a Petrom Rt.-nek 38 raktára van, egy 100 892 m³-es raktározási kapacitással. Ezen kívül a vállalat rendelkezik 522 töltőállomással és 35 autógáz-ellátást biztosító skiddel. Az összesen 2600 kút 53%-a privátkút, a fennmaradt rész több mint 50%-a pedig Petrom által birtokolt kút. Így a Petrom össz piaci részesedése ezen szegmensen 26%.

A belföldi terjeszkedés mellett a Petrom Rt. igyekszik a régióbeli tevékenységét is bővíteni. A nemzetközi Petrom kutak üzleti forgalma 2006-ban megtriplázódott 2005-höz képest, elérve a 480 ezer tonnás eladásnak megfelelő értéket.¹⁰ Ugyanakkor 2005-ben a Petrom átvette az OMV Románia, OMV Bulgária, OMV Szerbia és Montenegró vállalati egységeket. Így a Petrom operációs központtá vált Közép- és Kelet-Európában az OMV csoporton belül.¹¹

⁸ Kőolaj ekvivalens hordó.

⁹ Aprechim és Petrobrazi.

¹⁰ www.petrom.ro, Raport Anual 2006.

¹¹ Piața de retail a carburanților, InterBiy Group, www.interbiz.ro.

Románia volt azon országok egyike, amelyek először használták fel a természetes gázt háztartási és ipari célokra. Az ország rendelkezik a legnagyobb természetes gázpíaccal Közép-Európában. Azért, hogy az országnak sikerüljön eleget tenni az EU-s követelményeknek (egy versenyképes, környezetvédelmi szempontokból fenntartható természetesgáz-piac kialakítása), 2001 augusztusában megkezdődött a piac liberalizációja, kezdetben egy 10%-os nyitottsági fokkal. Ugyanez a mutató 2006-ban 75% volt.¹² A piac 2007. január elseje óta az ipari fogyasztók számára, 2007 júliusától a háztartási fogyasztók számára is 100%-ban nyitott lett. A liberalizációs folyamat megkövetelte továbbá egy rendszerműködtető (Transgaz) és egy rendszerfelvigyázó entitás (ANRGN¹³) megnevezését.

A Doljchim Krajova, mely a Petrom részét képezi, jelentős szerepet játszik a hazai vegyipari piacon: az egység képes a Petrom teljes belső termelése által létrejött metángáz feldolgozására. 2006-ban az egység eladásai 601 ezer tonnát jelentettek, melynek 63,7%-a az export felé irányult. Az export célországai közé tartoznak a következők: Magyarország, Bulgária, Szerbia és Montenegró, Törökország, Spanyolország, Macedónia, Olaszország, valamint Görögország.¹⁴

A Petrom Rt. pénzügyi teljesítménye

Figyelembe véve ezen dolgozat témáját, a pénzügyi teljesítmény jellemzésekor csupán a 2004-es privatizálást követő állapotokat vizsgáltam. Csak a 2005-ös évtől kezdődő teljesítményt vettem figyelembe, hiszen a privatizáció a Petrom számára nem csak tulajdonoscsere-t jelentett, hanem az egész vállalat átstrukturálását.

A vállalat üzleti forgalma 2006-ban egy 22%-os növekedést tudhat magának 2005-höz képest, elérve a 3709 milliárd eurós¹⁵ szintet. Ezen eredmény a Petrom jelentése szerint a nemzetközi kőolajár és az eladások növekedésének tudható be. A kőolajár növekedésének pozitív hatása volt a kitermelést illetően, de a finomítás és marketing területén negatív kihatással volt, hiszen csupán alacsony profitrátával dolgozhatott a vállalat.

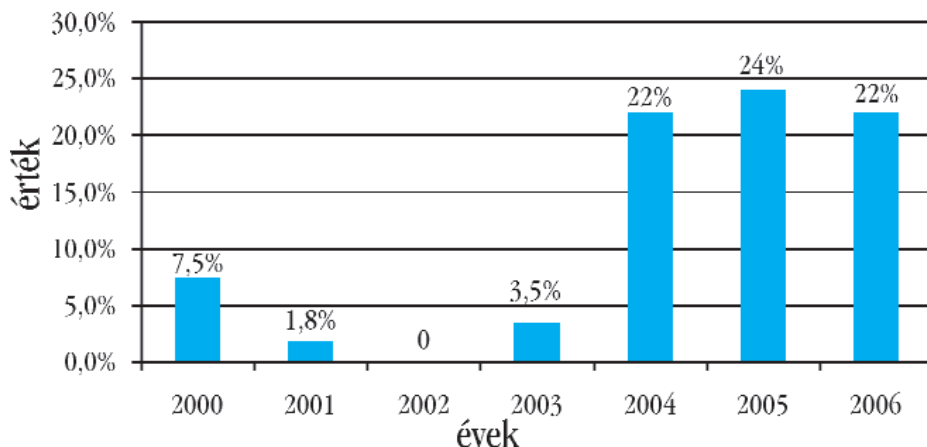
A jövedelmek növekedési üteme igen változóan alakult az évek során. A privatizációt követve azonban értéke valamelyest stabilizálódott egy 22%-os érték körül.

¹² Romanian Oil&Gas Sector Overview, Raiffeisen Capital & Investment, www.doingbusiness.ro.

¹³ Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Gazelor Naturale.

¹⁴ www.petrom.ro, Raport Anual 2006.

¹⁵ 13,07 milliárd RON.



Forrás: Petrom, saját szerkesztés

2. ábra. A növekedési ütem alakulása a Petrom Rt. esetében a 2000–2006-os periódusban

A működési költségek 17%-kal nőttek 2006-ban 2005-höz képest, mely az importból származó alapanyagok, a bérekkel kapcsolatos költségek és nem utolsósorban a céltartalékok növekedésének eredményeképpen értelmezhető.¹⁶

A vállalat EBITDA mutatója 2006-ban 1020 milliárd euró volt.

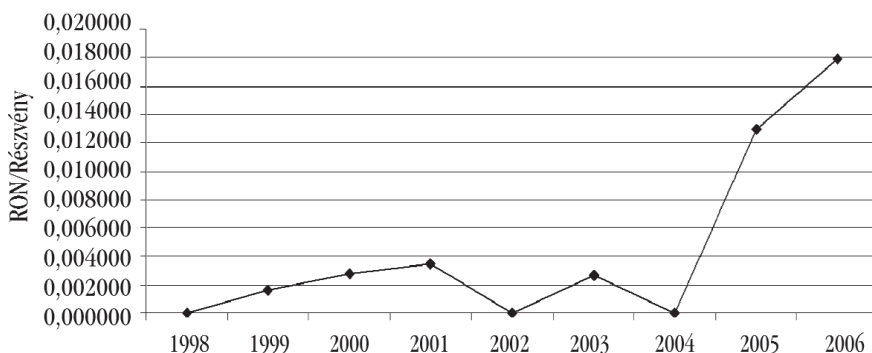
A működési eredmény (EBIT) 2777 millió RON volt 2006-ban, 47%-kal több, mint ugyanezen mutató értéke 2005-ben. A pénzügyi eredmény ugyancsak csökkent a lej euróval szembeni felértékelődésének köszönhetően.

A nettó profit 61%-kal nőtt 2006-ban 2005-höz képest. Az EPS mutató is nőtt: 0,0253-ról 2005-ben 0,0405-re 2006-ban.¹⁷

A privatizációt követően mindkét évben a Részvényesek Közgyűlése határozata alapján a társaság osztalékot fizetett. A 2006-os évre vonatkozóan ennek értéke 0,0179 RON/részvény, mely a 2005-ös évhez viszonyítva 38%-os növekedést jelent.

¹⁶ www.petrom.ro, Raport Anual 2006.

¹⁷ www.petrom.ro, Raport Anual 2006.



Forrás: *Evenimentul Zilei*, 2006. március, www.evz.ro, Petrom dă dividende cât în 7 ani

3. ábra. Az osztalék/részvény mutató alakulása a Petrom Rt. esetében

Az állóeszközök 23%-kal nőttek az elmúlt évben, az OMV különböző egységeinek átvétele, valamint a finomítóipari terjeszkedések következtében.

A 2005-ben elkezdődött fejlesztési stratégiát folytatva, 2006-ban a beruházások értéke 2937 millió RON volt, 165%-kal nagyobb, mint ugyanezen mutató 2005-ben. A működési cash flow 80%-a beruházásra volt felhasználva 2006-ban.¹⁸

A Petrom saját tőkéje 5,66 milliárd RON, és a társaság részvényei a Bukaresti Értéktőzsde első kategóriájába vannak sorolva, „SNP” szimbólum alatt.

A Petrom tőzsdei értéke 2006. december 19-én, a tőzsde 2006. évi utolsó tranzakciós napján 32 milliárd RON volt. A történelmi maximumát 2006. február 2-án érte el: 0,6550 RON, valamint minimumát ugyanazon év május 23-án: 0,4400 RON, ami 33%-kal kisebb érték, mint a történelmi maximum. 2006. december 19-én a Petrom részvényár 0,5650 volt. A 2006-os évben átlagosan a részvényárak 18%-kal nőttek.

Továbbá ezen a ponton hasznos lehet egy összehasonlítás a hasonló tevékenységgel rendelkező kelet-európai régióbeli vállalatokkal. A soron következő táblázat ezt tartalmazza.¹⁹

1. táblázat. Különböző olajtársaságok mutatóinak összefoglalása

	P/E	P/S	EV/EBITDA	Nettó profit marzs (%)	ROE (%)
SNP	14,6	2,6	8,8	17%	19%
GAZPROM	10,4	3,0	11,2	29%	15%
MOL	7,5	0,9	3,8	11%	23%
OMV	9,3	0,7	5,7	7%	20%
ENI	8,8	1,1	4,1	12%	39%
BP	9,4	0,8	–	8%	26%

Forrás: Vanguard Research elemzése

¹⁸ Vanguard Research elemzése, www.vanguard.ro.

¹⁹ Az adatok a 2006. decemberi állapotokat tükrözik.

Megfigyelhető, hogy a gigantikus orosz kitermelőhöz, a Gazpromhoz képest a Petrom olcsóbb a P/S és az EV/EBITDA mutatók alapján, viszont drágább a P/E mutatót figyelembe véve.

A Petrom Rt.-t érintő külső tényezők és a vállalat hosszú távú stratégiája (2005–2010)

A román olajiparban fellépő változásokat különböző erők hajthatják. Ezek közül a legfontosabbak: a GDP növekedése, a jogi keret és a technológiai változások, a kőolajárak nemzetközi változása, a kormányzati beavatkozás, valamint a versenyerők alakulása. A kőolajszektorban nagy befolyása van egy ország GDP-jére. Három év csökkenő GDP után 2000-től növekvő tendenciát figyelhetünk meg. 2006-ban Románia GDP-jének növekedése elérte az 5,2%-ot.²⁰

Románia az EURO 4-es standardokkal 2007. január elsejétől harmonizálódott, az EURO 5-ösrel pedig 2009. január elsejétől fog, 2 évvel később, mint a többi EU-s tagország. Ezek a megszorítások arra kényszerítették a szektor szereplőit, hogy megnöveljék a technológiai befektetéseiket. Többek között ez is volt az egyik ok, ami miatt eldőlt a Petrom privatizációja, valamint megtörtént a kőolajpiac liberalizációja, és ugyanezen ténynek köszönhető az üzemanyagok árának növekedése is.

Ma a kőolajárak Romániában nagyon közeliek az európai uniós átlagokhoz. Jelenleg az adók minimum 70%-át képezik az üzemanyagáraknak. Az adózás ezen szintje megegyezik az EU-s átlaggal. Minden piaci szereplő örömmel fogadta a Petrom privatizációját, hiszen ezzel egyidejűleg a román kőolajpiac 100%-ban liberalizálttá vált.

A verseny növekedni fog a fontosabb szereplők között. Mind a Rompetrol, mind a LukOil konszolidálja pozícióját a piacon, hiszen nagy beruházásokat eszközölnek a finomítás, retail tevékenységek és a vegyipari termelések területén. Az a tény, hogy a jelenlegi vállalatok is kihasználatlan kapacitással működnek, valamint hogy igen magasak a piacra való belépési költségek, kizárja az új szereplők megjelenését a piacon. Ilyen körülmények között csak a felvásárlások lehetősége merülhet fel, mint ahogy a Rompetrol esetében ezt nemrég láttuk.

Annak ellenére, hogy ismertek a helyettesítő termékek²¹, ezek nem igazán jelentenek veszélyt a kőolajtársaságok számára, hiszen az üzemanyag piaca jelenleg akkora, hogy felhasználása nagy társadalmi áldozatokat hozna. A vevők alkupoziciója igen kicsi. A Petrom privatizálásával egy időben az üzemanyagárak az EU-s átlaghoz közeledtek.

A Petrom Rt. a hosszú távú stratégiáját 2005-ben fogalmazta meg, amikor is a privatizációt követően egy átszervezési folyamaton ment keresztül.²²

²⁰ www.bnro.ro, Raport Anual 2003.

²¹ Vízenergia, biómassza-energia, napenergia, szélenergia és termálvíz-energia.

²² Strategia Petrom până în 2010, www.petrom.ro.

A Petrom részvényesi értékének kiszámítása

A szabad cash flow kiszámítása

A pénzáramlások projekciójában a legnagyobb kockázatot a kőolaj hordónyi árának meghatározása, valamint a USD/RON árfolyam előrejelzése jelentette.

Modellünkben egy dollár hosszú távú leértékelődését feltételeztük a román lejhez képest. Egy átlagos 2,4 USD/RON árfolyammal dolgoztunk.²³

A kőolaj hordónkénti ára feltételezésünk szerint 2007-től növekvő tendenciát fog mutatni,²⁴ mely hatáshoz még hozzátevődik a Románia esetében éppen aktuális természetes gázpiac liberalizációjának következménye. Tudva azt, hogy a vállalat üzleti forgalmának 70%-a a kitermelésből származik, felhasználtuk a Pareto elvet, és az üzleti forgalmat úgy határoztuk meg, mint a kitermelt kőolaj mennyiségének és árának a függvénye. A nettó profitra alkalmaztuk a múltbeli adatok alapján megbecsült nettó profit marzsot, és megkaptam a nettó profitot.

Figyelembe véve a Petrom azon hosszú távú törekvését, hogy kapacitás-kihasználása minimum 95% legyen, véleményünk szerint jogosan feltételezzük azt, hogy az amortizáció és a nettó forgótőke is a nettó profitmarzsnak megfelelő ütemben fog változni.

A működési cash flow kiszámításához felhasználtuk az alábbi összefüggést:

Működési cash flow = Nettó profit + Amortizáció – Nettó Forgótőke.

A működési cash flow-ból levonva a tervezett beruházásokat, megkaptuk a vállalat rendelkezésére álló szabad cash flow-t.

A tőkeköltség kiszámítása

A tőkeköltség kiszámításához a következő összefüggést használtuk:²⁵

$$WACC = r_e \frac{E}{V} + r_d \frac{D}{V} .$$

A saját tőke elvárt hozamának kiszámításához a CAPM modellel által nyújtott összefüggést használtuk fel:²⁶

$$r_e = r_f + \beta (r_m - r_f) .$$

A Petrom részvényének bétáját a részvényhozam és a BET – C hozam közötti korrelációval határoztuk meg. Mivel tudjuk, hogy $\beta = \text{COV}(m,i) / \text{VAR}(m)$, kapjuk, hogy $\beta = 77,90 / 55,91 = 1.39$. A kockázatmentes kamatláb a 2007. május 3-án kibocsátott 5 éves lejáratú államkötvény éves hozama ($r_f = 7,2\%$).

²³ Lásd Forex, www.forex.com.

²⁴ www.tozsdeforum.hu.

²⁵ Brealey–Myers: *Modern Vállalati Pénzügyek*. Panem, Budapest, 2005. 240.

²⁶ Bodie – Kane – Marcus: *Befektetések*. Aula Kiadó, Budapest, 2005. 450.

Az elmélet szerint a piaci hozamot az ország tőzsdeindexének átlagos hozamaként kell értelmezni, de mivel a BET – C index esetén mi ezt igen magasnak véltük (24,9%), ezért felhasználtuk Aswath Damodaran értékelését,²⁷ mely szerint a romániai piacon egy 11,85%-os átlagos hozam várható. Jelenleg a Petrom tőkestruktúráját az alábbi összefüggés jellemzi: 70% Equity, 30% Debt. Véleményünk szerint hosszú távon a Petrom is egy 50–50%-os, a kőolajtársaságokra jellemző arányt fog elsajátítani. A Vanguard Research romániai piaci elemzése szerint²⁸ a Petrom 2,5%-os idegentőke-költséggel dolgozik.

A maradványérték kiszámítása

A maradványérték kiszámításánál a Gordon–Shapiro-módszert használtuk, hiszen azt feltételeztük, hogy 2010-re a Petrom hosszú távon folyamatosan működő vállalat lesz, és ad-digra konszolidálja piaci pozícióját is. Így azt is feltételeztük, hogy egy piaci hozamhoz hasonló ROE értéket fog elérni (10%), és osztalékfizetési aránya 80%-os lesz (jele „b”), hiszen 2010-re feltevésünk szerint a vállalat már minden szükséges beruházást elvégez. Így kapjuk az átlagos hosszú távú növekedési ütemet: $g = ROE (1 - b) = 11,8\% * 20\% = 2,5$.

Tehát az explicit előrejelzési perióduson túli pénzáram a következőképpen alakul:

$$\text{Maradványérték} = \frac{3000}{(1 + 0,08)^5 * (0,08 - 0,025)} = 39906,2 .$$

A diszkontált cash flow és a vállalat értékének kiszámítása

Az a) pontban kiszámolt szabad cash flowt a b) pontban kiszámolt tőke-költséggel diszkontálva és a c) pontbeli maradványértéket hozzáadva kaptuk a Petrom Rt. belső értékét.

2. táblázat. A diszkontált cash flow és a vállalat értékének kiszámítása

millió RON	2007	2008	2009	2010
Szabad cash flow	-442,63	1860,50	3060,60	3770,80
WACC (r%)	9,68	9,13	8,57	8,02
Diszkont faktor	0,91	0,92	0,92	0,93
DCF	-403,57	1704,92	2818,92	3490,79
\sum DCF	7611,05			
Maradványérték	39906,25			
Vállalat értéke	47517,30			

Forrás: saját elemzés

²⁷ <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/>.

²⁸ Vanguard Research elemzése, www.vanguard.ro.

Érzékenységi vizsgálat

Az érzékenységi vizsgálat elvégzésekor a következő változókkal számoltunk: a „g” hosszú távú növekedési ráta 1,5 és 3,5 közötti mozgás, valamint tőkeköltség 6 és 11% közötti ingadozása. A vizsgálat során arra a következtetésre jutottunk, hogy a Petrom Rt. értéke a (37 000–64 000) millió RON intervallumban helyezkedik el.

Következtetések

Több sikertelen privatizációs kísérlet után a Petrom Rt. többségi részvénytársaságját 2004 végén az osztrák OMV csoport vette át. Az 51%-os részvénytársaságért az osztrákok összesen 1,5 milliárd euró kifizetést és beruházást eszközöltek. Akkoriban a Fitch Ratings a vállalatot BB, majd B kategóriába sorolta.²⁹ Egyes elemzők szerint a vállalat már akkor 3,³⁰ mások szerint 7 milliárd euró³¹ ért.

2006-ban a vállalat által elért profit 660 millió euró volt, tehát elmondhatjuk, hogy egy kedvező piaci konjunktúra esetén az OMV képes volt befektetését egyetlen év alatt megtéríteni. Egyes elemzők ezt a privatizáció kudarcaként tekintik, de véleményem szerint a Petrom régi vezetősége és tulajdonosi struktúrája sohasem érhetett volna el ilyen eredményeket. Másrészt pedig a privatizáció létrejötte szükséges volt az EU-hoz való csatlakozás szempontjából is.

A Petrom tőzsdei értéke 2006. december 19-én, a tőzsde 2006. évi utolsó tranzakciós napján, 32 milliárd RON volt, megközelítőleg 1 milliárd euró.³² Ha megvalósul az előrevezetett növekedés, valamint a Petrom stratégiájának sikeres folytatása, elemzésünk szerint a vállalat jelenlegi értéke megközelítőleg 47 milliárd RON, 14 milliárd euró.³³

Ezen adatokból arra következtettünk, hogy a piac még nem bízik teljes mértékben a vállalat stratégiájának megvalósulásában, vagyis a vállalat várakozásai nem épültek be teljesen a piaci árfolyamba, így különbség észlelhető a részvények ára és értéke között. Ennek egyenes következménye, hogy a Petrom Rt. esetén közép távon egy átlagosnál magasabb hozamra számíthatunk, hiszen hosszú távon a részvényárfolyam igazodni fog a belső értékhez. Következésképpen, figyelembe véve a piaci lehetőségeket, a vállalat alulértékelt a piacon, és hosszú távon árfolyam-növekedésre számíthatunk.

²⁹ www.fitchratings.ro.

³⁰ Nepriceperea autorităților de la București în administrare, pusă în evidență de rezultatele Petrom. *Curentul*, 2007. március 17., www.curentul.ro.

³¹ <http://ziare.9am.ro/informatii/curentul/23/pagina-1.html>.

³² Egy 3,45 RON/EUR átlagos árfolyammal számolva.

³³ Ugyancsak egy 3,45 RON/EUR árfolyammal számolva.

Irodalomjegyzék

- Alfred Rappaport 2002. *A tulajdonosi érték*. Budapest, Alinea.
- Black–Wright–Bachman–Davies 1999. *Shareholder Value, értékközpontú vállalatirányítás*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Bodie–Kane–Marcus 2005. *Befektetések*. Budapest, Aula Kiadó
- Brealey–Myers 2005. *Modern Vállalati Pénzügyek*. Budapest, Panem
- Copeland–Coller–Murrin 1999. *Vállalatértékelés*. Budapest, Panem
- Ulbert József 1994. *A vállalat értéke*. Pécsi Tudományegyetem
- AVAS 2006. Contract privatizare Petrom
- Nepriceperea autorităților de la București în administrare, pusă în evidență de rezultatele Petrom. *Curentul*, 2007. március 17., www.curentul.ro
- Petrom, Raport Anual (2002-2006), www.petrom.ro
- Petrom dă dividende cât în 7 ani. *Evenimentul Zilei*, 2006. március, www.evz.ro
- Piața de retail a carburanților. InterBiy Group, www.interbiz.ro
- Romanian Power Sector Overview. Central Europe Trust Company, www.doingbusiness.ro
- Romanian Oil&Gas Sector Overview. Raiffeisen Capital & Investment, www.doingbusiness.ro
- SNP Petrom. *Vanguard Research*, 2007. március, www.vanguard.ro
- Strategia Petrom până în 2010, www.petrom.ro
- BNR, Raport Anual 2006, www.bnro.ro
- Capital*, 2004-2007, www.capital.ro
- România Liberă*, 2004-2005
- Ziarul Financiar*, 2004-2007, www.zf.ro
- <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/>
- www.curentul.ro
- www.kmarket.ro
- www.petrom.ro
- www.transindex.ro
- www.fitchrating.ro

Az éves pénzügyi beszámolók elemzésének fontossága

NAGY ÁGNES – PETE ISTVÁN – NAGY TIMEA

A pénzügyi elemzés célja információszerzés a vállalkozás működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről, azokról a folyamatokról, eredményekről és problémákról, amelyek a vállalkozást jellemzik. Ezen elemzések elvégzésére nagyon sok módszer közül választhatunk. Az egyik ilyen módszer a pénzügyi mutatók elemzése.

A mutatószámok segítséget nyújtanak a vállalatok múltbeli és jelenlegi tevékenységeinek, teljesítményeinek és pénzügyi pozíciójának elemzésére. Ezenkívül nagyon fontosak a befektetők számára, akik egy vállalat működési és vezetői teljesítményével, valamint pénzügyi stabilitásával foglalkoznak. Fontosak a hitelezők számára is, akik erősen érdeklődnek egy adott vállalkozás hitelképessége iránt és azt is szeretnék tudni, hogy mennyire képes adósságát határidőre törleszteni. Ennek megfelelően a gyenge eredményt jelző pénzügyi mutatók általában magasabb finanszírozási költséghez vezetnek, míg a jó eredményt jelző mutatók rendszerint azt jelentik, hogy a befektetők sokkal hatékonyabb forrásfelhasználással biztosítanak jövedelmeket a vállalkozás számára. A mutatószámokkal végzett elemzés lehetővé teszi számunkra, hogy jobban megértsük a mérleg és az eredménykimutatás közötti kapcsolatot is.

A gyakorlati részhez szükséges adatokat egy termeléssel foglalkozó, korlátozott felelősségű társaság adatai felhasználásával mutatjuk be.

A tanulmányban a mérlegkimutatás kerül részletesebb bemutatásra, azaz a vertikális és horizontális mérlegelemzés. Vertikális mérlegelemzés során azt vizsgáljuk, hogyan épül fel az eszköz- és forrásoldal külön-külön (szerkezetvizsgálat), illetve hogy az egyes eszköz- és forráskategóriák hány százalékot változtak az előző évhez képest (dinamikavizsgálat). Horizontális mérlegelemzés esetén pedig a forrásokat viszonyítjuk az eszközökhöz és így képezünk mutatószámokat. Az elemzés 3 évre vonatkozóan történik a mérlegadatok alapján. Elemzésre kerülnek az eredmények, amelyek alapján következtetéseket lehet levonni a vállalat pénzügyi helyzetére vonatkozóan. A továbbiakban azokat a pénzügyi mutatókat elemezzük, amelyek ismerete fontos egy vállalkozás számára.

1. Éves pénzügyi jelentés

A vállalkozások éves pénzügyi beszámolójának elemzése az egyik legfontosabb elemzési feladatnak tekinthető. Az éves beszámoló a következőket tartalmazza: mérlegbeszámoló, eredménykimutatás, mellékletek és az üzleti jelentés. Az éves pénzügyi jelentés olyan több-

letinformációt tartalmaz, amely részletezi a mérlegben és az eredménykimutatásban foglaltakat, és szükséges ahhoz, hogy a tulajdonosok, befektetők és hitelezők számára megbízható és valós kép alakuljon ki a vállalat pénzügyi helyzetéről. A mérlegelemzés keretében a vállalkozás pénzügyi és vagyoni helyzetének az értékelésére kerül sor.

1.1. Vertikális mérlegelemzés

Vertikális mérlegelemzésnek nevezzük azt a módszert, amelynek során a mérlegnek csak az eszköz, illetve a forrás oldalán található adataiból képez megoszlási viszonyszámokat, és azok változása alapján ítéljük meg a vállalkozás vagyonának szerkezetét.¹

Vertikális mérlegelemzés során a vállalkozás eszközszerkezetének változását vizsgáljuk az évek során, illetve a vállalkozás forrásszerkezetének változását az évek során. Ez az elemzés történhet statikusan és dinamikusán. A statikus elemzés pedig történhet térben és időben. A térbeni elemzés más cégekkel való összehasonlítást jelent, míg az időbeni elemzés változásokat figyel egyik évről a másikra.

A vagyon szerkezetének vizsgálatával megállapíthatjuk, hogy az összvagyonon belül mekkora arányt képviselnek az egyes eszköz- és forráscsoportok.

1. táblázat. Vertikális mérlegelemzés. Statikus mérlegszerkezet (%)

Megnevezés	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
<i>Tárgyi eszközök</i>	51,68%	35,20%	28,33%
Készletek	33,46%	37,39%	38,81%
Követelések	14,05%	21,29%	25,41%
Pénzeszközök	0,55%	6,12%	7,31%
<i>Összes forgóeszköz</i>	48,06%	64,80%	71,53%
Összes eszköz	100%	100%	100%
Jegyzett tőke	0,11%	0,09%	0,07%
Tőketartalékok	6,53%	17,32%	21,96%
Áthozott eredmény	6,61%	–	–
<i>Összes saját tőke</i>	13,25%	17,41%	22,03%
Közepes lejáratú hitel	–	–	–
Rövid lejáratú hitel	–	–	–
Beszállítók	86,75%	82,59%	77,97%
<i>Összes tartozás</i>	86,75%	82,59%	77,97%
Összes forrás	100%	100%	100%

¹ Nagy Ágnes – Györfy Lehel 2006. *Vállalkozások gazdasági- és pénzügyi elemzése*. Kolozsvár, Presa Universitară Clujeană, 27.

Megfigyelhető, hogy az összes eszköz (az aktívavagyon) legnagyobb részét a forgóeszközök teszik ki (2006-ra 71,53%), ezen belül a készletek részaránya a legmagasabb (38,81%). A pénzeszközök kis aránya pedig arra utal, hogy a vállalat nem rendelkezik elegendő pénzeszközzel.

A forrás oldalt vizsgálva látható, hogy az összes saját tőke részaránya az összes forrásból évről évre nő, amely nagymértékben a tőketartalék növekedésének tudható be. Az összes tartozás pedig évről évre csökken, de még mindig nagy részét teszi ki az összes forrásnak (közel 80%-át). Dinamikus vizsgálat során az egyes eszköz- és forráskategóriák százalékos változását elemezzük az előző évhez képest.

2. táblázat. Vertikális mérlegelemzés. Dinamikus mérlegvizsgálat (előző év = 100%)

Megnevezés	2004–2005. év	2005–2006. év
Tárgyi eszközök	83,22%	109,66%
Összes forgóeszköz	164,74%	150,40%
Összes eszköz	122,18%	136,26%
Összes saját tőke	160,53%	172,43%
Hosszú és rövid távú tartozás	–	–
Beszállítók	116,33%	128,63%
Összes tartozás	116,33%	128,63%
Összes forrás	122,18%	136,26%

Eszköz oldalon megfigyelhető, hogy az állóeszközök értéke 9,66%-kal nő, míg a forgóeszközök értéke 14,34%-kal csökken az előző évhez képest. Forrás oldalon pedig látható, hogy az összes saját tőke 11,9%-kal, míg az összes tartozás 12,3%-kal nő egyik évről a másikra.

Az eszközelemek egymáshoz viszonyított változása eredményezi a mutatószámokkal történő elemzést.

3. táblázat. Vertikális mérlegelemzés mutatószámokkal

Megnevezés	Mértékegység	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
Legfontosabb eszközcsop. mutatója	%	93%	184,09%	252,48%
Saját tőke fedezeti hányad	%	–	–	–
Állandó tartozás hányad	%	–	–	–
Tőkeáttétel	szor	6,55	4,75	3,54

Ezen mutatók közül kiemelném a tőkeáttételi mutatót, amely a pénzügyi kockázat egyik mérőeszköze. Látható, hogy 2004-ben az összes tartozás 6,55-ször nagyobb, mint a saját tőke, ez magas eladósodottsági fokot jelent, de a következő években a mutató értéke egyre csökken.

1.2. Horizontális mérlegelemzés

Egy vállalkozás mérlegéből a vagyoni helyzet elemzésére horizontálisan is képezhetünk mutatószámokat. Ha a mérleg forrásait viszonyítjuk az eszközökhöz, akkor az eszközök forrásokkal való lefedettségét, eszközök forrásigényét kapjuk eredményül, vagyis hogy egységnyi eszközállománynak mekkora a tőkésüksége. Fordítva pedig a források fedezettségéhez, illetve eszközigényességéhez jutunk, vagyis hogy egységnyi saját vagy idegen tőkével hány egységnyi eszközállományt mozgat a vállalkozás.² Ezek a mutatószámok eszköz- és forráselemeket hasonlítanak össze.

4. táblázat. Horizontális mérlegelemzés

Megnevezés	Mértékegység	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
Befektetett eszk. fedezettsége	%	25,63%	49,45%	77,75%
Tőkeáttételi multiplikátor	Szor	7,55	5,75	4,54
Rövid lejáratú kötelezettségek fedezettsége	%	55,40%	78,45%	91,73%
Szállítótartozások fedezettsége	%	16,20%	25,77%	32,59%
Nettó forgótőke	Lej	-72189	-40838	-19710
Kölcsön arány	%	86,75%	82,59%	77,97%

A táblázatból kiderül, hogy a befektetett eszközök, a rövid lejáratú kötelezettségek és a szállítótartozások fedezettsége évről évre nő. Ez azt jelenti, hogy a vállalat egyre nagyobb mértékben képes saját tőkéből finanszírozni befektetett eszközeit, forgóeszközökből finanszírozni rövid lejáratú kötelezettségeit és vevőkövetelésekből finanszírozni szállítótartozásait.

A tőkeáttételi multiplikátor a pénzügyi kockázat megítélésére alkalmas mutató. Annak ellenére, hogy ez az arány az évek során csökkent, még mindig a szakirodalom által kockázatosnak mondható szinten van. A nettó forgótőke értéke mindhárom évben negatív, ami arra utal, hogy a vállalat rövid lejáratú kötelezettségei jóval meghaladják a forgóeszközök értékét.

² Nagy Ágnes – Györfy Lehel 2006. 32.

2. Pénzügyi mutatók elemzése

A különböző mutatószámok segítségével könnyen kimutathatók egy vállalat erősségei vagy gyengéi. Ez lehetővé teszi a vállalatvezetők számára, hogy építsenek az erősségekre és próbálják meg korrigálni a gyengeségeket.³

A mutatószám-elemzés során a kezdő értéket többnyire a vállalat korábbi teljesítménye jelenti. Az idősorok elemzése vagy trendanalízis különösen akkor használható jól, ha egy vállalat vagy működő egység teljesítményét hosszabb időn keresztül vizsgáljuk. Ha a teljesítménytrendek alakulását hosszabb időn keresztül vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a vállalat jelenlegi helyzete eltér-e a korábbi periódusokban tapasztalt mintától vagy annak folytatása-e.⁴

A fontosabb pénzügyi mutatók a következők:

- a) tőkeáttételi mutatók,
- b) hatékonysági mutatók,
- c) likviditási mutatók,
- d) jövedelmezőségi mutatók.

2.1. Tőkeáttételi mutatók

Fontos annak megismerése, hogy egy vállalkozás nem terhelte-e túl magát hosszú távú kötelezettségekkel. A hosszú távú hitel felvétele attól függ, hogy a vállalkozás képes-e saját forrásaiból megfelelően növekedni, vagy ehhez mindig idegen forrásokra is szüksége van.

Amikor a vállalat hitelhez fordul, rögzített összegű fizetések sorozatára tesz ígéretet. A hitelfelvétel pénzügyi tőkeáttételt hoz létre. A mutatók ezen csoportja ezt a tőkeáttételt méri. Vagyis ezek a mutatók azt mérik, hogy mekkora mértékben finanszírozták a vállalat működését hitelekkel, és a vállalat mennyire képes hitelfizetési kötelezettségének készpénzben eleget tenni.

5. táblázat. Tőkeáttételi mutatók

Megnevezés	Mértékegység	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
Eladósodottsági mutató	%	–	–	–
Tőkeáttétel	szor	6,55	4,75	3,54
Tőkeáttételi multiplikátor	szor	7,55	5,75	4,54
Kamatfedezet	szor	–	307,7	87,63

³ J. Markham Collins – Rebecca A. Collins 1998. *Pénzügyekről nemcsak pénzügyi szakembereknek*. Budapest, CO-NEX Kft. 82.

⁴ J. Markham Collins – Re J. Markham Collins – Rebecca A. Collins 1998. 83.

Mivel a vállalat eddigi tevékenysége során nem vett fel hosszú lejáratú kölcsönt, ezért az eladósodottsági mutatónak nincs értelme. Viszont a tőkeáttétel- és tőkeáttételi multiplikátor mutató értékei magas pénzügyi kockázatra utalnak. Annak ellenére, hogy értékük évről évre csökkent, még mindig meghaladja az elfogadható értéket (James G. Brown szerint a 3 feletti érték már veszélyesnek bizonyul). Az elfogadható értékek ágazatonként eltérőek lehetnek.

2.2. Hatékonysági mutatók

A hatékonysági mutatók segítségével választ kapunk arra, hogy milyen hatékonyan és intenzíven használja a vállalat az eszközeit értékesítési bevételei előállítására érdekében.

Ezek a mutatók azt jelzik, hogy mennyi forgótőke van lekötve, milyen gyorsan bevételezik a kintlevőségeket, valamint hogy a vállalat pénzgazdálkodása mennyire hatékony. Ezeket a mérőszámokat különösen a vállalatvezetés kíséri nagy figyelemmel a teljesítmény értékelésekor.

6. táblázat. Hatékonysági mutatók

Megnevezés	Mértékegység	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
Eszközarányos forgalom	Szor	1,87	2,04	1,47
Állóeszköz-arányos forgalom	Szor	3,61	5,81	5,21
Állóeszközforgási idő	Nap	101,11	62,82	70,1
Készletek forgási sebessége	Szor	5,57	5,47	3,8
Készletezési napok száma	Nap	65,5	66,73	96,1
Követelések forgási sebessége	Szor	13,27	9,61	5,8
Átlagos beszedési idő	Nap	27,51	29,26	50,77

Az eszközarányos forgalom mutató az eszközök, míg az állóeszköz-arányos forgalom az állóeszközök jövedelemgenerálási hatékonyságát méri. Mivel mindkét mutató értéke 2006-ra kicsit visszaesik, ez azt jelenti, hogy a vállalat nem használta fel elég hatékonyan összes eszközének (illetve állóeszközének) növekedését, így üzleti forgalmuk a várt növekedés helyett csökkent.

A készletek forgási sebessége mutató azt méri, hogy adott idő alatt hány alkalommal fogynak ki a készletek és hányszor kell azokat pótolni. A készletezési napok számának növekedése is arra utal, hogy a vállalatnak vagy lassan mozgó tételei vannak, vagy pedig

túltermelésük van. Míg a követelések forgási sebessége mutató csökkenő tendenciát mutat, addig az átlagos beszedési idő nő. Ez azt jelenti, hogy a vállalat egyre lassabban tudja követeléseit készpénzzé konvertálni, illetve hogy a vevők egyre lassabban egyenlítik ki a számláikat.

2.3. Likviditási mutatók

Ha a vállalat nem tesz eleget a rövid távú kötelezettségeinek, akár pénzeszközök kiadása, akár hitel felhasználásával, akkor gyakorlatilag fizetésképtelenné válik.

A likviditási mutatók adhatnak bizonyos jelzést a rövid távú kötelezettségek fizetési képességéről. A mutatók a rövid lejáratú (forgó) eszközökkel és a rövid lejáratú kötelezettségekkel vannak kapcsolatban. A rövid lejáratú kifejezés arra utal, hogy az adott értéket egy éven belül kell kifizetnünk vagy megkapnunk. A likviditási mutatók azt jelzik, hogy a cég rövid távon esedékes kötelezettségei mennyire vannak lefedve a rövid távú eszközök által, vagyis a likviditási mutatók lényegében a vállalat fizetőképességét tesztelik.

7. táblázat. Likviditási mutatók

Megnevezés	Mértékegység	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
Folyó arány	Szor	0,55	0,78	0,92
Gyors likviditás	Szor	0,17	0,33	0,42
Azonnali likviditás	Szor	0,01	0,07	0,09

Ezek a mutatók csak a rövid lejáratú kötelezettségeket veszik figyelembe, amelyeknek az értéke a vállalat esetén igen magas. Ezért, mint az a táblázatban is látható, a likviditási mutatók értékei alacsonyok.

Annak ellenére, hogy mindhárom mutató értéke növekvő tendenciát mutat, nem érik el az elfogadható értéket (a folyó arány esetén 2, a gyors likviditás esetén 1). Az azonnali likviditási mutató a legalacsonyabb, szinte zérónak mondható. Ez annak tudható be, hogy a vállalat nagyon kevés pénzeszközzel rendelkezik, mivel lassú a vevőkövetelések bevételezése és igen magas a rövid lejáratú kötelezettségek értéke.

A likviditási mutatók értékéből arra lehet következtetni, hogy fennáll a fizetésképtelenség veszélye. Vagyis bekövetkezhet az a tény, hogy a vállalatnak nem lesz elegendő likvid eszköze ahhoz, hogy fedezni tudja rövid lejáratú kötelezettségeit. Tehát elmondhatjuk, hogy a vállalat nem elegendően stabil, közel áll a fizetésképtelenséghez.

2.4. Jövedelmezőségi mutatók

A befektetők, a részvényesek és a pénzügyi menedzserek nagyon nagy figyelmet fordítanak egy vállalat jövedelmezőségére is. A jövedelmezőséget úgy definiálhatjuk, mint a tőkére és a befektetett eszközökre jutó megfelelő hozam előállítását. A tárgyalásra kerülő mutatók azt mérik, hogy egy vállalkozás milyen eredménnyel használta fel a rendelkezésre álló eszközeit és forrásait a gazdasági tevékenység során. A három legfontosabb mutató (ROA, ROE, ROS) az adózás utáni eredményt helyezi a középpontba és a vállalat profitelőállító képességét vizsgálja. A jövedelmezőségi mutatók a vállalkozás működésének eredményességét fejezik ki, a nyereség létrehozásában közreműködő tényezők hozamát szemléltetik.

8. táblázat. Jövedelmezőségi mutatók

Megnevezés	Mértékegység	2004.12.31	2005.12.31	2006.12.31
Eszközarányos eredmény (ROA)	%	6,61	6,56	9,25
Sajáttőke-arányos nyereség (ROE)	%	49,88	37,71	42,01
Árbevétel-arányos jövedelem (ROS)	%	3,55	3,21	6,27
Beruházás-megtérülési ráta (ROI)	%	12,79	18,65	32,66
Nettó haszonkulcs	%	5,15	3,82	7,47

A jövedelmezőségi mutatók megmutatják, hogy elég nagy-e a vállalat profitja. Míg az eszközarányos eredmény mutató az eszközfelhasználás hatékonyságának mérőszöke, addig a sajáttőke-arányos nyereség mutató azt mutatja, hogy egységnyi saját tőke használatával mekkora nettó nyereséget valósíthatunk meg. Látható, hogy míg az egységnyi eszköz által megvalósított nettó nyereség nőtt (2006-ra 9,25%), addig az egységnyi saját tőke használatával megvalósított nettó nyereség csökkent.

Az árbevétel-arányos jövedelem növekvő tendenciát mutat, de a mutató értéke mindhárom évben viszonylag alacsony. A mutató értéke attól függ, hogy a vállalat miként tudja menedzselni erőforrásait. A mutató alacsony értéke azt jelenti, hogy a vállalat nem állít elő elegendő bevételt költségeihez képest.

A beruházás-megtérülési ráta értékei is növekvő tendenciát mutatnak, vagyis a vállalat egyre nagyobb nettó profitot generál egységnyi állóeszköz használatával. 2006-ra egységnyi állóeszköz-felhasználással 32,66%-os nyereséget valósított meg, ami a vállalat fejlődését bi-

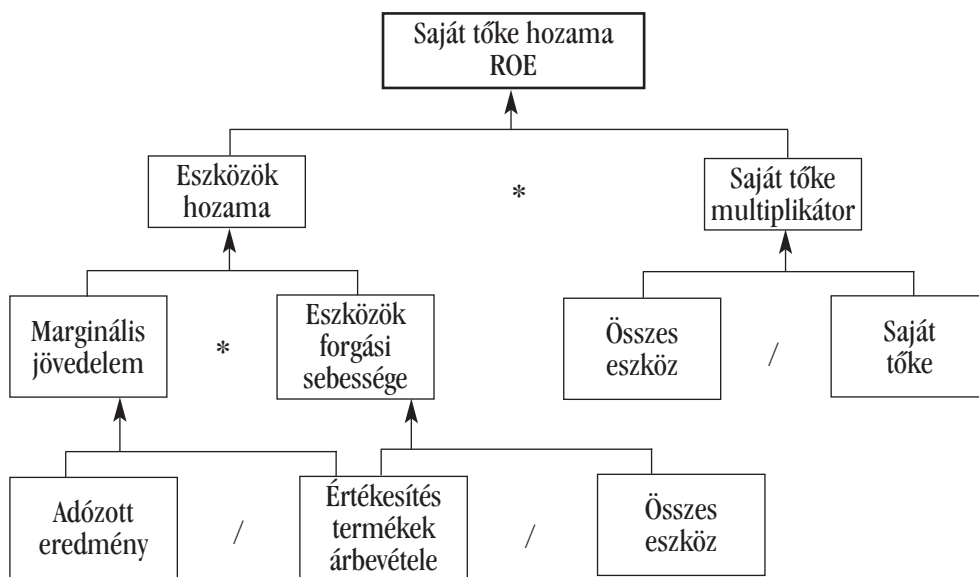
zonyítja. A jövedelmezőségi mutatók alapján arra lehet következtetni, hogy a vállalat egyre nagyobb profitot realizál az eszközök használatával, valamint hogy fokozatosan fejlődik. Tehát a vállalat évről évre hatékonyabb.

2.5. DuPont-elemzés a jövedelmezőségi mutatók alapján

Az elemző mutatószámrendszer alapvető célja az, hogy a mutatószámok lépcsőzetes felbontásával feltárja a mutatók értékében bekövetkezett változások mögött megbúvó lehetséges okokat. Ennek formája, hogy befolyásoló tényezőire bontja fel a kiemelt csúcsmutatót, amely rendszerint a vállalatvezetés célkitűzését hivatott kifejezni.

Minden mutatószám egyszerre válasz (az előző szint kérdésére) és kérdés (a következő szint irányába). Minden kérdésre egy vagy több olyan válasz-okot nevezhetünk meg, amelyek befolyásolhatják, illetve megváltoztathatják a kérdést felvető mutatószám értékét. Így tehát feltárhatjuk mindazokat az összefüggéseket, melyek az előző lépcsőkön szereplő, sűrített mutatószám(ok)ban még rejtve maradnak.⁵

Az elemző mutatószámrendszerek közül széles körben elterjedt a Du Pont-mutatószámrendszer (Du Pont System of Financial Control).

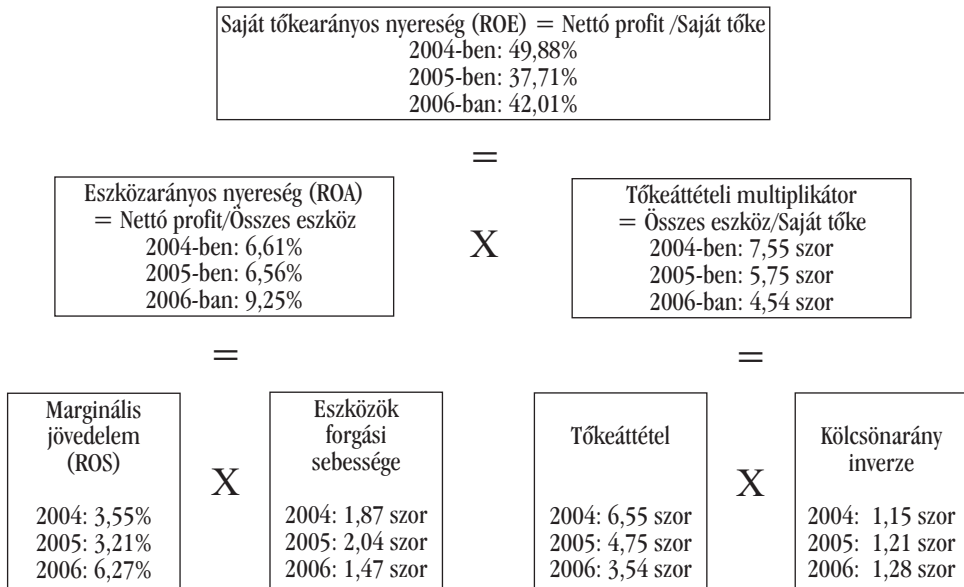


1. ábra. A DuPont-elemzés összefüggésrendszere

⁵ Otto H. Jacobs – Andreas Oestreicher 2000. *Mérlegelemzés*. Budapest, Kossuth Kiadó. 45.

A DuPont-elemzés szerint a sajáttőke-arányos nyereség (ROE) felírható az eszközarányos eredmény (ROA) és a tőkeáttételi multiplikátor (Tm) szorzataként.

A DuPont-séma tulajdonképpen mutatók közti kapcsolatok vizsgálata. Ez alapján az eszközarányos eredmény is lebontható, mint a marginális jövedelem (nettó profithányad) és az eszközök forgási sebességének a szorzata. A tőkeáttételi multiplikátor pedig megegyezik a tőkeáttétel és a kölcsönarány (összes kötelezettség/összes eszköz) inverzének a szorzatával.



2. ábra. A DuPont-séma számszerűsítve

Az ábra évekre lebontja az egyes összetevők értékét, ezáltal meghatározhatjuk, hogy minek köszönhető a növekedés vagy a csökkenés. Nyomon követjük az értékek változását egyik évről a másikra. Tehát látható, hogy a marginális jövedelem (ROS) 2005-re kicsit visszaesik, de 2006-ra majdnem kétszeresére nő, hisz az egységnyi értékesítésből nőtt a vállalat haszna. Az eszközök forgási sebessége 2005-ben nő az értékesítés növekedésének köszönhetően, de 2006-ban visszaesik az árbevétel csökkenésének következtében. Így egyértelmű, hogy az eszközarányos eredmény is 2005-ben kicsit visszaesik, de 2006-ra növekedésnek indul. A tőkeáttétel csökkenése a tartozás csökkenését jelzi, vagyis egyre kevesebb adósság jut egységnyi saját tőkére. Ez a csökkenés jellemzi a tőkeáttételi multiplikátort is. A DuPont-séma átláthatósága könnyebbé teszi az elemzést és az ok-okozati összefüggések meghatározását.

3. Következtetések

A mutatószámok elemzése egyaránt fontos a tulajdonosok, a befektetők és a hitelezők számára, mivel segítséget nyújtanak a vállalat múltbeli és jelenlegi teljesítményének és pénzügyi pozíciójának elemzésére. A vertikális elemzés segítségével az eszközök vizsgálatából következtetni lehet, hogy a vállalat hitelezése kockázatos, mivel pénzügyi helyzete nem elegendően stabil, vagyis kevés pénzeszközzel rendelkezik.

A forgóeszközök legnagyobb részét a készletek teszik ki, és mivel a készleteket a legnehezebb rövid időn belül készpénzzé konvertálni, ezért a cég rugalmassága sem megfelelő.

A források összetételéből az derül ki, hogy magas az idegen tőkéttől való függőség, illetve magas a pénzügyi kockázat, annak ellenére, hogy ez évről évre csökken. Míg az összes saját tőke 11,9%-kal, addig az összes tartozás 12,3%-kal nő egyik évről a másikra. Az összes saját tőke a tőketartalék növekedésének, míg az összes tartozás a beszállítók növekedésének következtében nő.

A horizontális mérlegelemzés mutatószámai alapján elmondható, hogy a vállalat egyre nagyobb mértékben képes saját tőkéből finanszírozni befektetett eszközeit, forgóeszközök értékesítéséből eleget tenni rövid lejáratú kötelezettségeinek és vevőkövetelésekből finanszírozni szállítótartozásait. Nemcsak a rövid távú eladósodás foka magas, mivel az eszközök közel 80%-a hitelekből van finanszírozva, hanem a pénzügyi kockázat is.

A pénzügyi mutatók elemzése során a következőket állapíthatjuk meg: a tőkeáttételi mutatók értékei megerősítik azt a megállapítást, hogy a vállalat pénzügyi kockázata igen magas. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy az összes tartozás jóval meghaladja a saját tőke értékét (2006-ra 3,54-szer több tartozás, mint saját tőke), vagyis a saját tőkéhez viszonyítva a rövid lejáratú kötelezettségek sokkal nagyobbak.

A hatékonysági mutatók segítségével megállapíthatjuk, hogy 2005-ben a vállalat kétszer nagyobb üzleti forgalmat teljesített, mint amennyi eszközzel rendelkezik.

Mivel a vállalat nem használta fel elég hatékonyan összes eszközeinek növekedését, így üzleti forgalmuk 2006-ban a várt növekedés helyett csökkent. Az üzleti forgalom csökkenése következtében az állóeszköz-felhasználás hatékonysága is csökkent.

Az értékesítéshez viszonyított nagyon magas követeléségenleg jelezheti, hogy a cég túlterhelt forgalmazókkal és vevőkkel.

A jövedelmezőségi mutatók alapján arra lehet következtetni, hogy a vállalat egyre nagyobb nyereséget teljesített az eszközeinek felhasználásával, ezáltal a vállalat hatékonysága évről évre nő.

A likviditási mutatók értékei igen alacsonyak, ez azt jelenti, hogy a vállalat jelenleg még tudja fizetni kötelezettségeit, de közel áll a fizetéseképtelenséghez. Bekövetkezhet az a tény,

hogy a vállalatnak nem lesz elegendő likvid eszköze (pénzeszköze) ahhoz, hogy hosszú távon fedezni tudja rövid lejáratú kötelezettségeit.

Végeredményben elmondható: a vállalat tevékenysége évről évre eredményesebb, de nem szabad figyelmen kívül hagyni a magas pénzügyi kockázatot és az alacsony likviditást, amely fizetéseképtelenséghez is vezethet.

Irodalomjegyzék

Béhm Imre 1994. *Vállalkozások megítélésének módszerei*. Budapest, Novorg Kft.

Birher Ilona – Pucsek József – Sándor Lászlóné – Sztanó Imre 2001. *Vállalkozások tevékenységének gazdasági elemzése*. Budapest, Perfekt kiadó

Brealey, R. – Myers, S.C.: *Modern vállalati pénzügyek*, 1. kötet. 1993. Budapest, Nemzetközi Bankárképző Központ Rt. – Panem Kft.

David Irwin 1991. *A pénzügyek kézben tartása*. Budapest, Üzlettárs könyvek kiadó

J. Markham Collins – Rebecca A. Collins 1998. *Pénzügyekről nemcsak pénzügyi szakembereknek*. Budapest, CO-NEX Kft.

Nagy Ágnes – Györfy Lehel 2006. *Vállalkozások gazdasági- és pénzügyi elemzése*. Kolozsvár, Presa Universitară Clujeană

Otto H. Jacobs – Andreas Oestreicher 2000. *Mérlegelemzés*. Budapest, Kossuth kiadó

Gazdasági kamarák működése és a vállalatfejlesztésben játszott szerepe Guyanában

SZILÁGYINÉ FÜLÖP ERIKA

A fejlett piacgazdaságban működő gazdasági kamarák, a „köztes szféra” meghatározó intézményei kielégítik a piacgazdaság hatékony működése érdekében rá háruló funkciókat: a mikroszféra és a makroszféra közötti információáramlás biztosítása mellett mindkét szféra kiszolgálásában részt vesznek. Az alapvető ágazati érdekképviseleti tevékenységük mellett széles körű szolgáltatásokat nyújtanak tagjaik számára: információterjesztés, a vállalkozói elvárások és vélemények összegyűjtése, közvetítése különböző közgazdasági, közigazgatási fórumok, illetve nemzetközi hálózataikon keresztül külföldi országok felé.

Mivel a cikk középpontjában álló Guyana – az előzőekkel mintegy kontrasztban állva – a világ legszegényebb országai közé tartozik, gazdasági kamaráinak elsődleges feladata egyelőre a megerősödés és az infrastrukturális beruházások megvalósítása. Ezt követően nyílik lehetőségük a lokális piacok fejlesztésére, a gazdaság- és vállalkozásfejlesztésben meghatározó szerep betöltésére.

1. A guyanai gazdasági környezet

Guyana a dél-amerikai kontinens északi részén fekszik, lakossága 765 ezer fő, területe 215 ezer négyzetkilométer, fővárosa, Georgetown, 170 ezer lakosú. Az ország közigazgatási szempontból tíz régióra tagolható. Hivatalos pénzneme a guyanai dollár (G\$), melynek 1000 egysége 906 Ft-ot ér.

Az egykori brit gyarmat, mely függetlenségét 1966-ban szerezte meg, a földrész egyik legfejletlenebb országa. Ez az elmaradottság demográfiai és gazdasági mutatókkal is szemléltethető. (lásd 1. táblázat)

1. táblázat. Guyana számokban

Mutatószám	2000	2005
Várható élettartam (év)	61,8	64,3
Csecsemőhalandóság (1000 élve születésre)	52	47
5 éven aluli gyermekek halálozási rátája (1000 gyermekre)	70	63
GNP/fő (US \$)	880	1020
GDP növekedés (előző év százalékában)	-1,4	-2,2
Infláció (előző év százalékában)	6,6	4,1
Munkanélküliség (százalék)	9,1	...

Nemzetközi szervezeti tagságai közül gazdasági szempontból legfontosabb szerepe a CARICOM (Caribbean Community and Common Market) tagságnak van, hiszen ennek révén 14 karibi országgal alkot szabadkereskedelmi övezetet.

A gazdaság szerkezete Guyanában

Az 1980-as évek végéig döntően az állami tulajdon volt meghatározó, a gazdaságot az erőteljes központosítás jellemezte. 1990-től kezdődött meg a magánosítás, ekkor kezdett megőnni a vállalati szektor szerepe a gazdaságon belül.

A guyanai magánszektor szerkezete sajátos abból a szempontból, hogy más országokhoz viszonyítva kevesebb nagyvállalat van, a kis és közepes méretű vállalatok pedig kisebbek a többi országban megszokottnál. A Guyanai Kisvállalati Szövetség (Guyana Small Business Association) meghatározásai alapján a 2. táblázatban részletezett ismérvek alapján lehet osztályozni a kkv-at.

Tevékenységi körüket tekintve a kkv-k az alábbi nemzetgazdasági ágakban, ágazatokban képviselnek jelentős szerepet: mezőgazdaság, mezőgazdaságra települt feldolgozóipar, bőrfeldolgozás, fakitermelés, nád-bútorgyártás, bányászat, halászat, ruházati ipar, turizmusvendéglátás és kézműipar (pl.: függőágy-készítés, kosárfonás). A nagyvállalatok elsősorban külföldi tulajdonban lévő szolgáltató vállalkozások (pl. kereskedelmi, pénzügyi szolgáltatók) vagy korábban állami tulajdonban lévő, de privatizált termelővállalatok (pl. mezőgazdasági vagy bányavállalatok).

2. táblázat. Vállalatok osztályozása méret szerint

	Mikro-	Kis-	Középvállalkozás
Alkalmazottak száma	1–5	6–25	26–50
Gépek, berendezések, eszközök	< 15 000 USD	15 001–50 000 USD	50 001–250 000 USD
Hiteligény	< 5 000 USD	> 5 000 USD	Nincs limit
Árbevétel	< 15 000 USD	15 001–125 000 USD	125 001–1 000 000 USD

Forrás: <http://www.gtisproject.com/downloads/Micro%20&%20Small%20Enterprise%20Subsectors%202000.pdf>

2. Gazdasági kamarák Guyanában

Mint már a gazdasági környezet bemutatásánál is említettem, az ország tíz régióból áll. Ez a közigazgatási szerkezet részben meghatározza a gazdasági kamarák működését is, hiszen azok tevékenysége általában egy-egy régióra korlátozódik, bár nincs minden régióban kamara.

A legrégebbi múltra visszatekintő és egyben legjelentősebb kamara a Georgetowni Kereskedelmi és Ipar Kamara (IV¹. régió). Mindenképp meg kell még említeni továbbá a Berbice régióban működő Kereskedelmi és Fejlesztési Kamarát (VI. régió), valamint a Lindenit (X. régió), az essequibói (III. régió), a rupununi (IX. régió) és a felső corentynei (VI. régió) kamarákat.

2.1. Georgetowni Kereskedelmi és Ipar Kamara

A kamara 1889 óta működik, a legrégebbi és a legjelentősebb Guyanában, tevékenysége sok esetben túlnő a georgetowni régióban.

Az 1980-as évek szocialista gazdasági rendszere erősen korlátozta mind a kamara, mind a magánszféra működését. Ebben a felfogásban a 90-es évek elején következett be változás, amikor is a világ vezető országainak példáját követve és a globalizáció kihívásainak megfelelően a magánszektor fejlesztésében látták a növekedés zálogát, a privátszféra erősítését tartották és tartják ma is a növekedés motorjának. Ez a szemléletváltás kedvezett a kamara működésének is, amely immár elsődleges feladatának tekinti a kreatív és innovatív megoldások kidolgozását és elterjesztését tagjai között.

A kamara vállalkozásfejlesztésben játszott szerepe nagyon sokrétű és összetett, működésének számos eredménye van. Ezek a következők:

– Képzés: A kamara felismerte, hogy a gazdasági fejlődés megalapozásához magasan kvalifikált vezetőkre van szükség. Állami és vállalati vezetők részére szerveznek különféle vezetői tréningeket, melyek keretében a résztvevők magas szintű menedzseri készségeket sajátítanak el, így hatékonyabb vezetőkkel válnak. A program az ILO és az UWI² Business Institute támogatását is élvezi.

– Gazdasági képzés: A kamara 1996 óta folyamatosan törekszik a felsőoktatási gazdasági képzések és a vállalati igények összehangolására, valamint a szervezetek együttműködésének megeremítésére.

– Társadalmi tudatosság: A kamara aktívan szerepel a sajtóban, hangsúlyozza a vállalkozások fontosságát, valamint egy TV-műsora is van, melyben aktuális üzleti problémákra keresnek vita keretében megoldást.

– Harc a gazdasági bűncselekmények ellen: A kamara aktívan fellépett a guyanai üzleti életet veszélyeztető bűncselekmények ellen, valamint tagjainak konferenciákat szervezett, melyek a bűncselekmények megelőzését segítik.

– Hálózatépítés: A kamara jó kapcsolatot igyekszik kiépíteni a környező országok ka-

¹ Az 1. mellékletben szereplő térképen láthatók Guyana régiói.

² University of West Indies.

maráival, valamint tagja több nemzetközi kamarának is. Tagjai ezáltal információhoz és gyakorlati segítséghez juthatnak a nemzetközi kereskedelmet illetően.

2.2. Berbicei Kereskedelmi és Fejlesztési Kamara (BCCDA)

A kamarát new amsterdami vállalkozók alapították 1932-ben nonprofit szervezetként. Jelenlegi 40 tagja változatos iparágakat képvisel: van köztük pénzügyi szolgáltató, kiskereskedelmi vállalkozás, termelővállalat, erdőgazdaság, fűrészüzem, bútorgyár, bányát üzemeltető cég, telekommunikációs szolgáltató, étterem és szálloda is.

Maga a régió erősen agrárjellegű, családi gazdaságok dominálnak benne. A magas munkanélküliség miatt mind a képzett (elsősorban fizikai munkára alkalmas), mind a képzetlen munkaerőből nagy kínálat áll rendelkezésre.

A kamara küldetésének tekinti a vállalkozások támogatását, a lakosság ösztönzését vállalkozás alapítására, valamint a teljes foglalkoztatottság elérését. Továbbá missziója tagjai hatékony működésének elősegítése.

A misszió megvalósítását 4 célon keresztül kívánják elérni, éspedig:

- a kamarát dinamikusabbá és a vállalkozások számára vonzóbbá kell tenni;
- befektetőket hozni Berbicébe;
- kormányzati támogatást és központi pénzügyi forrásokat szerezni a Kamarának és a Berbicei régiónak;
- szövetséget teremteni az üzleti szféra, a kormányzat, a munkavállalók és más érdekcsoportok között.

A célok megvalósítására részletes akcióttervet dolgoztak ki, melyek további részcélokat tartalmaznak.

2.3. Essequiboi Kereskedelmi és Iparkamara (ECCI)

Az essequiboi régiót Guyana „Csipkerózsika”-vidékének hívják, mivel gazdaságilag az egyik legelmaradottabb terület. Lakossága mindössze 60 000 fő, a munkanélküliség pedig 40 és 50% között ingadozik, a mezőgazdasági termelés idényjellegének következtében.

A nagy kiterjedésű műveletlen, de ugyanakkor termékeny földterületek elsődlegesen a mezőgazdasági tevékenységnek kedveznek. Nagy számban áll rendelkezésre fiatal, de képzetlen munkaerő. A térség vállalkozásai többnyire a mezőgazdaságban és a feldolgozóiparban tevékenykednek.

A kamara misszióját három pontban fogalmazza meg:

- stabil gazdasági növekedés elősegítése a régió egészében,

- törekedni a társadalom kulturális és szociális fejlesztésére,
- a feladatokat minél nagyobb szakértelemmel és tisztességgel végezni.

Az ECCI tevékenységei között első helyen a képzést érdemes megemlíteni: a térség gazdasági fejlődését csak képzett munkaerőre lehet alapozni, ezért elengedhetetlen a szakképzés fejlesztése.

A kamara céljának tekinti tagságának bővítését, valamint hogy elérhető pénzügyi források álljanak a vállalkozások rendelkezésére. A versenyképesség növelését a magas színvonalú technológia alkalmazásától remélik. Támogatnak minden új beruházót, de különösen szívesen fogadottak azok a befektetők, akik új, a régióban addig még jelen nem lévő ágazatokba fektetik tőkéjüket.

2.4. Lindeni Ipar, Kereskedelmi és Fejlesztési Kamara (LCICD)

A lindeni régió meghatározója az 1925 óta folyó bauxitbányászat. A terület Guyana belső, óceántól távol eső részén fekszik. Központja Linden, lakosainak száma 50 ezer fő körül van.

A kamarát 1962-ben alapították, jelenleg 25 tagja van. Tevékenységüket tekintve a tagok változatos képet mutatnak: van köztük szálloda, kiskereskedelmi üzlet, bánya, fűrészüzem és bútorgyár, de többségben vannak a mezőgazdasági üzemek.

Az LCICD missziója két elérendő célt fogalmaz meg: növelni a társadalom és a gazdaság jólétét, valamint a kooperáció és a kölcsönös segítség jegyében működni. A misszió megvalósítását a kamara 5 részcélon keresztül tartja megvalósíthatónak, ezek a következők:

- magának a kamarának mint intézménynek a megerősítése,
- beruházók Lindenbe hozatala,
- közúti összeköttetés megvalósítása Brazíliával,
- erős partneri viszony kiépítése más magánszektorban érdekelt szervezetekkel (többek között más kamarákkal) Guyana-szerte,
- működő kapcsolat kiépítése a médiával.

2.5. Rupununi Kereskedelmi és Ipar Kamara (RCCI)

A régió stratégiai fekvésű, hiszen az angol nyelvű világ egyik szárazföldi kapuja a MERCOSUR térségre és ezzel együtt 230 millió fogyasztóra. Kiemelt fontosságú a terület az ország szempontjából is, hiszen Brazília egymagában sokkal nagyobb piac, mint a CARICOM 14 tagállam együttesen. Turisztikai szempontból is nagy a régió potenciálja, hiszen szép vidéken fekszik, és egyedi növény- és állatvilága van.

A helyi gazdasági kamara megalapítását is Brazília közelsége indokolta. Ma az RCCI-nek 30 tagja van, köztük mezőgazdasági, feldolgozóipari és idegenforgalmi vállalkozások. A többi kamarához hasonlóan, a misszió az RCCI esetében is a társadalom és a gazdaság jólétének a növelése, valamint a kamarának mint szervezetnek az erősítése. A misszió megvalósításának eszközei is hasonlóak más kamarákéhoz, a különbség talán abból adódik, hogy a régió alacsonyabb népsűrűségű, az infrastruktúra kevésbé kiépült.

A célok:

- a termőföld használatának szabályozása és a természeti környezet védelme,
- a Lethem (a régióközpont) – Georgetown autópálya megépítése,
- a mezőgazdaság és a farmgazdálkodás „újraélesztése”,
- befektetők csábítása a régióba,
- a természet szépségének megőrzése turisztikai célokra,
- üzleti és kormányzati kapcsolatok kiépítése és erősítése Brazíliával,
- kormányzati támogatás szerzése a helyi vállalkozásoknak,
- Lethem iparának megerősítése és a várossá válás elősegítése.

2.6. Felső Corentynei Kereskedelmi és Ipar Kamara (UCCCI)

A legfiatalabb guyanai kamara, 1998-ban alapították, székhelye Corrivertonban van. A rövid időre visszatekintő működés ellenére már 55 tagja van, ezzel a georgetowni kamara után a második legnagyobb. A dinamikus fejlődésben szerepet játszik az is, hogy Guyánának ezen régiójába jelentős külföldi tőke áramlott az utóbbi években.

A kamara tagsága a korábban megszokott változatosságot mutatja, de döntően ebben a régióban is mezőgazdasági vállalkozások vannak. A misszió is a jól megszokott sémát követi: növelni a társadalom és a vállalkozások jólétét, valamint erősíteni a kamarát mint szervezetet. A megvalósítás eszközei is hasonlóak, mint a többi kamara esetében, annyit emelnék ki, hogy az UCCCI céljai között nevesítve van a hitelhez jutás esélyének növelése.

A hat bemutatott kamara céljaiból világosan látható, hogy alapvető feladatuknak a kamarai érdekképviselő megerősítését, infrastrukturális beruházások megvalósítását és új befektetők vonzását tekintik. Vállalkozásfejlesztő tevékenységük kezdetleges, azt az országban egy másik szervezet (a 3. fejezetben bemutatott IPED) sokkal hatékonyabban látja el.

3. Vállalkozások működését és fejlődését támogató szervezet – az IPED

Guyanában egy külön szervezet létezik a magánvállalkozások fejlesztésére, az Institute of Private Enterprise Development (IPED). Az intézet támogatásának két fő formája a hi-

telek folyósítása és a képzéssel egybekötött üzleti tanácsadás biztosítása. Fontos megjegyezni, hogy nem állami intézményről van szó, hanem nonprofit szervezetről.

A kamarákkal ellentétben a vállalkozások támogatásában kiemelt szerepe van az IPED-nek: képzésekkel és hitelezéssel segíti a kkv-k fejlődését. Az intézet küldetése összecseng a kamarák missziójával: hozzájárulni a gazdaság növekedéséhez, és ezzel biztosítani az emberek szociális és gazdasági jólétét.

Stratégiai céljai 4 pontban foglalhatók össze:

- a nemzeti vállalkozáskultúra fejlesztése,
- képzésen és tanácsadason keresztül technikai és vezetési támogatás nyújtása,
- a termelést elősegítő pénzügyi források biztosítása hitel formájában, kapcsolatépítés olyan informatikai vállalatokkal, melyek segíthetik a mikrovállalkozások fejlődését.

3.1. Az IPED képzési programjai

2006-ban a szervezet 5 témakörben indított képzéseket: marketing, költségek és kiadások, számviteli módszerek, adminisztrációs alapelvek, valamint vállalkozási készségfejlesztés. A képzéseken 4500 vállalkozó vett részt.

A szervezet további eredményei 2006-ban:

- 600 ügyfelüknek javult piacra jutási esélye, ill. jutott el új piacra,
- 100 ügyfelüknek van sikeres vállalkozása a nem-hagyományos termék és szolgáltatás előállításában,
- 600 ügyfelük vált képessé arra, hogy új technológiával javítsa termékei, szolgáltatásai minőségét.

A szervezet reméli, hogy tréningjeivel hozzá tud járulni a vállalkozási kedv növekedéséhez, új üzleti ötletek megvalósulásához, a szegénység csökkenéséhez, új munkahelyek teremtéséhez.

3.2. Az IPED szerepe a vállalatfinanszírozásban

A képzési tevékenység mellett az IPED-nek nagyon fontos szerepe van a vállalatok forráshoz juttatásában. A mikro-, kis- és középvállalkozások tudnak kedvező feltétellel hitelhez jutni, pont az a szegmense a vállalati szférának, amely az egyéb pénzügyi szolgáltatóknál (bankok, más hitelintézetek) nem hitelképesek. (A hitelek állományáról és folyósításáról csak a 2005. évi és korábbi adatok állnak rendelkezésre, a 2006. évről készült üzleti jelentés az interneten még nem elérhető.)

3. táblázat. Az IPED által nyújtott hitelek

	Hitelek száma		Hitelek összege (millió G\$)	
	2005	2004	2005	2004
Kisvállalkozások	1540	1334	688	629
Mikrovállalkozások	3670	4184	312	346
Összesen	5210	5518	1000	975

Forrás: http://www.ipedgy.com/IPED_Annual_Report_2005.pdf

Amint a 3. táblázatban is látható, a folyósított hitelek száma 2005-re 6 százalékkal csökkent a 2004-es évhez képest, de ugyanezen időszak alatt a nyújtott hitelek összege 2,5 százalékkal nőtt. Ezen kölcsönök esetében nagyon fontos megjegyezni, hogy kamatot nem kell utánuk fizetni.

4. táblázat. Hitelkinnlevőségek állománya iparáganként

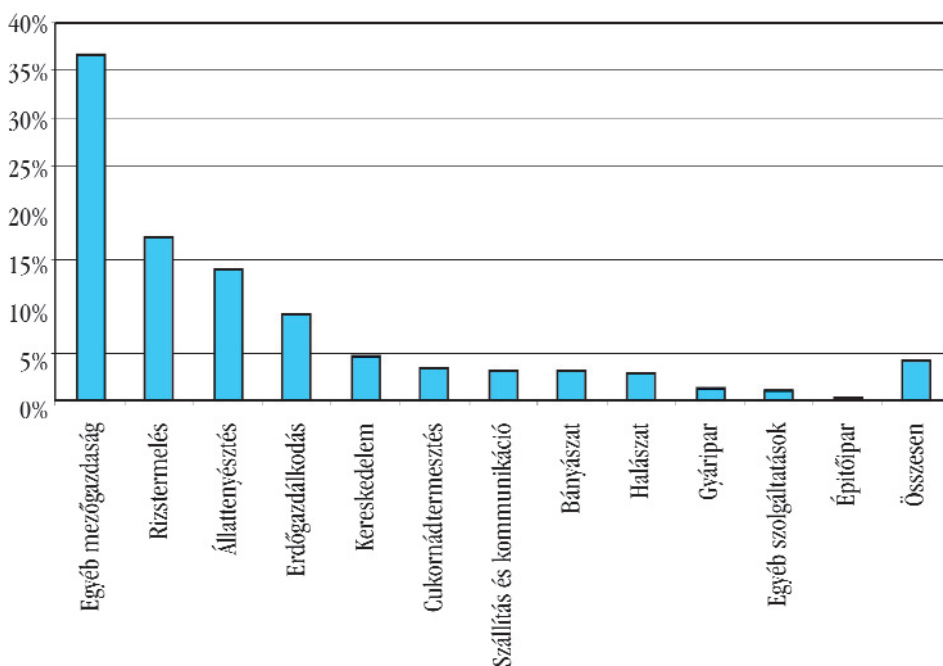
Iparág	2005	2004
	millió G\$	millió G\$
Halászat	38	50
Rizstermelés	278	305
Tejgazdaság	7	8
Sertéstartás	6	4
Baromfitartás	66	58
Halszáritás	2	0
Gabonatermesztés	63	64
Vadgazdálkodás	7	17
Élelmiszer-feldolgozás	8	12
Műhelyek	22	18
Bútorgyártás	51	59
Kézművesség	10	9
Kereskedelem	451	362
Egyéb	107	177
Összesen	1115	1142
Ebből: rossz hitel	253	301

Forrás: http://www.ipedgy.com/IPED_Annual_Report_2005.pdf

Az országban túlnyomó többségben vannak a mezőgazdasági vállalkozások, hiszen a hitelállomány több mint felét is az agrárszektor felé folyósították.

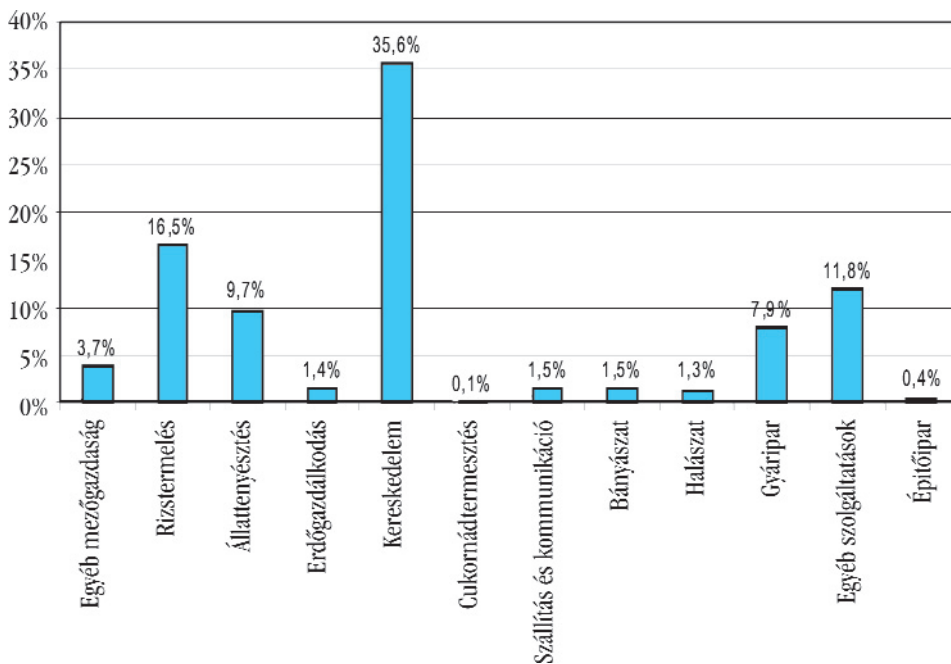
Az IPED gazdaságfejlesztő hatása akkor látható igazán, ha összevetjük az 1. és a 2. ábra adatait. A két ábra összehasonlításából kitűnik, hogy vannak olyan területek (például az egész országban domináns mezőgazdaság), ahol az IPED támogatása nem nevezhető hatékonynak, hiszen a nyújtott hitelekben való kiugróan magas részesedés ellenére a vállalatok csak szerény mértékben járulnak hozzá az adott szektor GDP-jéhez.

Más iparágak esetében (ilyen a kereskedelem, a gyáripár és az egyéb szolgáltatások) a nyújtott hitelek elérik a kívánt célt. A támogatott vállalkozások a hitelrészesedésnél nagyobb arányban járulnak hozzá az ágazati kibocsátáshoz.



Forrás: http://www.ipedgy.com/IPED_Annual_Report_2005.pdf

1. ábra. Az IPED részesedése a teljes hitelállományból



Forrás: http://www.ipedgy.com/IPED_Annual_Report_2005.pdf

2. ábra. Az IPED ügyfeleinek aránya a szektorális GDP-n belül

A GO-Invest tevékenysége

A kamarákon és az IPED-en kívül fontos még egy kormányzati szervet is megemlíteni a gazdaság- és vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatban, ez pedig a Guyana Office for Investment, a Guyanai Fejlesztési Iroda. Ez a szervezet azonban nem a már meglévő vállalkozásokat kívánja támogatni, hanem új befektetőket akar az országba csábítani. Gyakorlatilag egyfajta marketingtevékenységet végez, Guyanát próbálja vonzó befektetési célpontként felüntetni, és ezzel új beruházókat az országba vonzani.

Guyana a Föld egyik legszegényebb országa. Felemelkedésének (egyik) záloga a hazai vállalkozások támogatása. Ebben a tevékenységben még kevésbé játszanak szerepet a gazdasági kamarák, hiszen ezen szervezetek elsődleges feladatuknak a megerősödésüket (amire ténylegesen szükség van, nem öncélú megerősödésről van szó) és az infrastrukturális beruházások megvalósítását tartják.

Irodalomjegyzék

http://www.ipedgy.com/IPED_Annual_Report_2005.pdf

<http://www.goinvest.gov.gy/>

http://www.goinvest.gov.gy/Guyana_Investment_Guide_2007.pdf

<http://www.ipedgy.com/index.html>

<http://www.gtisproject.com/downloads/Micro%20&%20Small%20Enterprise%20Subsectors%202000.pdf>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Guyana>

<http://www.bankofguyana.org.gy/Statab.htm>

A nyolcszázadik tétel. Adatok a *Területi Statisztika* tíz évéről¹

MAROSI LAJOS

Az új folyam repertóriumra

A Központi Statisztikai Hivatal honlapján 2007-től Excel-formátumban megtalálható a *Területi Statisztika* repertóriumra. Most, hogy az új folyam 10. évének végére értünk, sikerült magunkat utolérni: az 1997. novemberi bemutatkozó számtól a 2008. januári megjelenésig valamennyi anyag megtalálható egy-egy sor (tétel) formájában. A táblázat oszlopai a szerző nevét, az esetleges társszerzőket, a cikk címét, az évet, a folyóirat számát, a rovatot, a kulcsszavakat, a szerző városát, a KSH-hoz való tartozását vagy attól való függetlenségét, valamint a lektor nevét tartalmazzák. A többszerzős tanulmányok annyi sort foglalnak el, amennyi a szerzők száma. (Csak a négynél nagyobb szerzői gárdát kezeltük másképpen: az első szerző neve után az **et al** kifejezés utal a többiekre. A társszerzők nevét ilyenkor a kulcsszavak között lehet megtalálni. Ez mindössze két cikk esetében fordult elő.) A táblázat tételeinek száma tehát nagyobb, mint a cikkek száma. Kronológiai sorrendben jelen írásom az utolsó, a nyolcszázadik tétel. Az alábbiakban a repertórium egyszerű rendezési, szűrési és keresési lehetőségeit felhasználva igyekszem jellemezni a folyóirat új folyamát.

A bemutatkozó és az 1998-as első szám még pontosan olyan terjedelmű volt, amennyit a szerkesztőség vállalt és tervezett: számonként 96, évenként 576 oldal. Azután lassú terjedelmnövekedés következett be. Kovács Tibor újraalapító-főszerkesztő életének utolsó évében, 2004-ben 624 oldalt töltöttünk meg, két évvel később pedig 656 oldalra tetőzött a terjedelmünk. A mennyiségi növekedésnek két okát érzékelttem: egyrészt, a szakmai köztudatba való visszakerülésünkkel párhuzamosan, egyre több kézirat érkezett a szerkesztőségbe, másrészt négy különleges számunk is volt, amelyek terjedelmesebbek lettek a szokásosnál. A 2004. márciusi számunkat majdnem teljesen az aprófalvakkak-törpefalvakkak szenteltük (s ebből külön megrendelésre nagyobb példányszámot nyomtattunk), 2005 júliusában Kovács Tibor-émlékszámot adtunk ki, 2006 júliusában pedig Kőrösy Józsefről emlékeztünk meg. Másképpen volt nevezetes a 2006. novemberi és a 2007. januári szám: az előzőben közöltük pályázatunk eredményeit, az utóbbiban kezdtük publikálni a díjnyertes cikkeket. A *Területi Statisztika* szóban forgó számai iránti érdeklődés az interneten ugrásszerűen megnövekedett. (A látogatók számát egy éve kísérjük figyelemmel.)

¹ A *Területi Statisztika* a magyarországi Központi Statisztikai Hivatal lapja.

A szerzők

Személyek, témák, műfajok

Az újraindulás óta megjelent 62 számunk írásait 348 szerző jegyezte. (Közéjük számítva néhány kollektívát is, például a szerkesztőséget 40 hírrel és kisebb írással, valamint az EU-ROSTAT-ot 5 közleménnyel.) 208 személynek jelent meg 1 cikke, 61-nek 2 cikke, 25-nek 3 munkája, 22-nek pedig 4 írása. Itt cezúra következik a sorban, ami alkalmat ad arra, hogy a továbbiakat meg is nevezzük.

Öt írással jelentkezett Bódiné Vajda Györgyi (új városok, MST-beszámoló, megyei és eurégiós közlemények), Farkas Veronika (új városok, megyei és regionális gazdaságstatisztikai elemzések), Fehérné Brandisz Katalin (új városok, megyei, régiós és eurégiós elemzések), Kapros Tiborné (kistérségi, nagyvárosi, megyei, regionális elemzések válságkezelésről, versenyről, vállalkozásokról), Mokos Béla (munkaerőpiacról, jövedelmekről, szociális helyzetről, idegenforgalomról vidéken, főleg az ország közepén – sok eredeti térképpel), Pálfalvi Zsoltné (egy nagy és egy kis városról, a panellétről, a régió mezőgazdaságáról és élelmiszeriparáról), valamint Szűcs Anna (egy kisvárosról és több szociális problémáról a megyén, a régió belül). Csak a teljesség kedvéért: ebbe a csoportba tartozik az EUROSTAT is.

Hat cikket publikált Bognár Virág (Budapestről és nemzetközi konferenciákról), Hörcher Ferencné (az ENSZ HABITAT-ról, lakható nagyvárosokról, fejlesztéspolitikáról), Németh László (egy új városról, turizmusról a megyében és a régióban, vizekről és erdőkről), Pásztor László (új városainkról és egy új könyvről), Sándor István (a területi statisztikai elemzés és tájékoztatás változásáról, a gazdasági fejlődés regionális különbségeiről, a szociális helyzetről, a Vásárhelyi-tervvel érintett kistérségekről), Végh Lajosné (a Széchenyi-terv nyertes pályázatairól és a regionális gazdasági fejlődésről), valamint Vörös Lajos (egy új városról és a vasi törpefalvokról, mikrotérségek vonzerejéről és fejlesztéséről).

Hét tanulmányt írt Erdősi Ferenc (a közlekedésről és a távközlésről – igaz, a professzor két tanulmányát két részletben közöltük a terjedelmük miatt, tehát szigorúan véve 5 cikkről van szó), Gyémánt Richárd (a határon túli magyar közösségek demográfiájáról és egy egyedülálló régióról, a Szandzsákról), valamint Malakucziné Póka Mária (új városokról, nyugdíjasokról, területfejlesztési pénzeszközök felhasználásáról).

Nyolc cikkel jelentkezett Berta Györgyné (új városokról, törpefalvokról, régiós identitásról, ipari parkokról és konferenciaturizmusról), István Tiborné (új városokról, Dél-Alföld külterületeiről, az épített környezetnek az egészségre gyakorolt hatásáról, keresetekről, el-

maradott megyékről, az ipar teljesítményéről), valamint Lakatos Miklós (a népszámlálások és mikrocenzusok alapján foglalkoztatottságról, ingázásról, lakótelepi lakásokról, az agrár-társadalom rétegződéséről).

Kilencszer írt a folyóiratba Novák Zoltán szombathelyi kollégánk (új városokról, a megyei törpefalvokról, Vas gazdaságáról, területfejlesztéséről, Nyugat-Dunántúlnak az uniós csatlakozásra való felkészüléséről), valamint Szalainé Homola Andrea (új városokról, felsőoktatásról, kutatásról, Észak-Magyarország munkaerőpiacáról, szenvedélyek rabságáról és egészséges életmódról).

Tíz írása jelent meg a Területi Statisztikában Sipőcz Baláznak (ezek leggyakrabban angol eredetiből készített fordítások, szerkesztett közlemények voltak az Európai Unió régióiról, de előfordult köztük francia szerző magyar vonatkozású cikkének ismertetése is), valamint Szigeti Ernőnek (aki az urbanizációról, várossá nyilvánításról, a városok intézményellátottságáról, a nagyközségről mint szerepkörhiányos közigazgatási kategóriáról szolt, illetve új szakkönyveket ismertetett).

Tizenegy Pest megyei új várost mutatott be cikkeiben Sitku Sándorné.

Tizenkét tanulmányt jegyzett Tóth Géza (s ebből csak egyet társszerzőként, Kovács Tiborral). A 3 könyvismertetésen túl fő témái a következők voltak: logisztika, az autópályák területfejlesztő hatása, centrum–periféria viszonyok vizsgálata a hazai közúthálózaton, Magyarország és az Európai Unió területbeosztási rendszere, hazánk idegenforgalmi régiói.

Tizennégy (inkább kisebb, mint nagyobb) dolgozatát helyezte el a folyóiratban e sorok írója. (Ebből egy konferenciaismertetés Kormos Zoltán társszerzővel.) Marosi Lajos egyetlen elemzésének tárgya a bűncselekmények gyakorisága, az új városok közül bemutatta Füzesgyarmatot, további munkái könyvrecenziók, EUROSTAT-os anyagok fordításai-szerkesztései, továbbá a *Területi statisztikai évkönyv* és a *Területi Statisztika* folyóirat elektronikus megjelenésével kapcsolatos gyakorlati ismertető. Néhány alkalommal a kéziratokkal szemben támasztott követelményeket foglalta össze a szerkesztő – részben ezt a célt szolgálta *A szóra bírt zöld golyóstoll. Kovács Tibor főszerkesztői széljegyzetei* c. memoár is.

Tizenhat (három esetben társszerzővel írt) tanulmányával folyóiratunknak nemcsak legkeresettebb, hanem egyik legtermékenyebb szerzője is Faluvégi Albert. Témái (a teljesség igénye nélkül): a területi fejlődés elemzésének statisztikai módszerei; a kistérségek lehatárolása és fejlettségi különbségei; a területfejlesztés támogatási rendszerének statisztikai megalapozottsága; a kedvezményezett térségek és települések listája; regionális és városi statisztika az Európai Unió követelményei szerint; gazdasági-társadalmi kohézió az EU-ban; területi statisztikai adatbázisok; a statisztikai adatok földrajzi megjelenítése, térinformatika.

Huszonegy cikkével (melyek közül kettő posztumusz újraközlés az emlékszámban) Kovács Tibor a Területi Statisztikának 7 éven át nemcsak főszerkesztője, hanem meghatározó szerzője is volt. Tanulmányainak terjedelme is a legtekintélyesebb. Mindössze két esetben dolgozott társszerzővel. Cikkei (a megjelenés évével) a következők:

A területi statisztikai információs rendszer és fejlesztésének feladatai (1997);

Vázlatrajz a magyarországi régiókról (1998);

Polémia a magyarországi régiókról? (1999);

Régiók és területi különbségek a közép-európai országokban (1999);

A regionális bruttó hazai termék számításának újabb eredményei (2000);

Becsei József (szerk.): *Társadalomföldrajzi vizsgálatok két évezred találkozásánál* (2000) – könyvismertetés;

Regionális fejlettségi különbségek az Európai Unió tagállamaiban és a tagjelölt országokban (2001);

Kőszegfalvi György – Loydl Tamás: *Településfejlesztés* (2002) – könyvismertetés;

Prológ a statisztikai kistérségi területbeosztás felülvizsgálatához (2002);

A területi fejlettségi különbségek alakulása Magyarországon (2002);

A területbeosztások statisztikai dilemmái (2003);

Szigeti Ernő: *Község, város, jogállás* (A magyar településhálózat közigazgatási térszerkezetének néhány kérdése) (2003) – könyvismertetés;

Agglomerációk, településgyűttesek a magyar településrendszerben (A területbeosztás 2003. évi felülvizsgálatának eredményei) (2003, Tóth Gézával);

A mezőgazdasági termelés tájkörzetei (Néhány gondolat egy elfelejtett területbeosztásról) (2003);

Horváth Gyula (szerk.): *A Kárpát-medence régiói 1. Székelyföld* (2003) – könyvismertetés;

Berta Györgyné (szerk.): *Értékkörző települések a Közép-Dunántúlon* (2003) – könyvismertetés;

Aprófalvainkról – illúziók nélkül (2004);

Baranyi Béla: *A határmentiség dimenziói*. Magyarország és keleti államhatárai (2004) – könyvismertetés;

Kőszegfalvi György: *Magyarország településrendszere*. Történelmi vázlat településrendszerünkről (2004) – könyvismertetés;

Urbanizációs folyamatok és városstatisztika (2005, újraközlés);

Kell-e nekünk régió? Beszélgetés Tóth József professzorral (2005, társszerző: Kerner István).

Huszonnégy írásával **Kőszegfalvi György** bizonyult a legszorgalmasabb és leghűsegebb szerzőnknek. A bemutatkozó számtól 2001-ig négy nagyobb tanulmányban mutatta be a magyarországi településrendszert, nagyvárosainkat, kisvárosainkat és a hazai község-hálózatot. 2005-ben *In memoriam Kovács Tibor* című írásával emlékezett meg pályatársáról. Mind a tíz év alatt rendszeresen írt könyvismertetések. Szakirodalombeli tájékozódása töretlen, mint ahogy az a szándéka is, hogy tapasztalatait megossza folyóiratunk olvasóival. (Ifjabb szerzőink figyelmébe ajánlom, hogy létezik és fontos műfaj a recenzióké. Tanulságos, hogy a legrangosabb szerzőink is tollat ragadtak-ragadnak egy-egy arra érdemes szakkönyv értékelésére.)

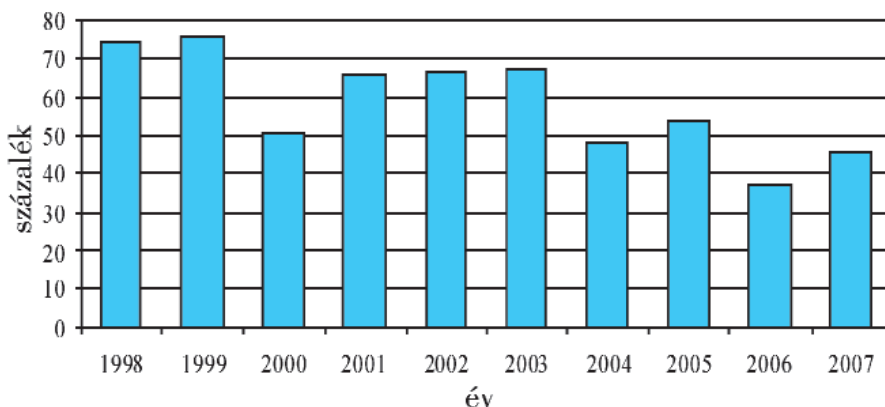
A repertórium ugyan nem tartalmaz minősítéseket, de a fentiekhez szívesen hozzáteszem, hogy cikkeinket a statisztika, a regionális tudomány, a területfejlesztés, urbanisztika elismert vagy ígéretes szakemberei írták és írják, köztük a Magyar Tudományos Akadémia doktori is: Almásy Sándor, Bartke István, Erdősi Ferenc, Horváth Gyula, Józán Péter, Kőrödi József, Kovacsicsné Nagy Katalin, Kőszegfalvi György, Lengyel Imre, Nemes Nagy József, Nyitrai Ferencné, Rechnitzer János, Süli-Zakar István, Tóth József. Akadémikusok is publikáltak már a *Területi Statisztikában*, ám bár nem sokan: Demény Pál (az MTA külső tagja), Enyedi György, Marosi Ernő. Kőrösy József akadémikustól az eredeti megjelenés után több mint száz évvel közzétünk cikkrészletet, amelyben filozófiai mélységeket is elérő módon a statisztika tudományát népszerűsítette. Ő ugyan nem ismerhette a folyóiratunkat, de talán mégsem „ékeskedünk idegen tollakkal”, ha a fővárosi statisztikai hivatal alapítóját is szerzőink közé soroljuk...

A szerkesztőség elégedett azzal, hogy a *Területi Statisztikába* doktoranduszok is küldenek tanulmányokat. A publikációs lehetőség biztosításával (és bírálataival, tanácsaival) a *Területi Statisztika* is hozzájárul a szakmai utánpótlás képzéséhez. Azok nevét sorolom, akik a velünk való együttműködés idején szerezték meg a PhD-minősítést: Bódi Ferenc, Engelberth István, Fekete Attila, Obádovics Csilla, Patik Réka, Tóth Géza. (Ez a sor fél éven belül új nevekkel bővül majd.)

A szerzők közötti tallózás szóba jöhető sok szempontja közül hadd válasszak még ki egyet, ezzel is kifejezendő, mennyire fontosnak tartja a *Területi Statisztika* a határokon túli magyarok területi bemutatását, ottani kollégáink írásainak megjelentetését. Benyovszki Annamária, Györfy Lehel, Kerekes Jenő, Kerekes Kinga, Vincze Mária – ez a névsor erdélyi, de terveink szerint már a tavasszal bővülni fog vajdasági nevekkel.

Háttérintézmények (többek közt a KSH)

A repertórium kínálja a lehetőséget, hogy megvizsgáljuk: milyen arányban voltak és vannak szerzőink között a KSH munkatársai, illetve a külső szakemberek. A szerkesztőbizottság mindig figyelemmel kísérte ezt az arányt, és igyekezett egyensúlyi helyzetet tartani, bár nehéz megmondani, mi az ideális. Az összes eddig megjelent számot tekintve a KSH-beli szerzők vannak többen: arányuk 57,7%. A tendencia a KSH munkatársainak csökkenő arányát mutatja tíz év alatt háromnegyedes részarányról 50% alá. A spontán folyamat – főleg a külsős kutatók jelentkezése miatt – gyorsabb lett volna, de a mindenkori főszerkesztő és a szerkesztőbizottság igyekezett tartani a KSH-szerzők arányát (1. ábra).



1. ábra. A KSH-munkatársak arányának alakulása a szerzők között

Még kisebb lenne a KSH-beliek aránya, ha a súlyt nem a szerzők személye, hanem cikkek terjedelme alapján tekintenénk, mert a KSH munkatársai néhány rövid műfajban erősen érintettek, olyanokban, mint az új városaink rovat és a szerkesztőségi közlemények, továbbá azért is, mert különbség van a két „tábor” irodalomismertetési szokásaiban. A KSH-sok leggyakrabban a hivatal anyagaiból dolgoznak, forrásaik maguktól értetődők, és senki nem ösztönzi őket hosszas (és néha eltúlzott) irodalomjegyzékek közlésére.

Városok (falvak), ahol a kéziratot feladták

A szerzők lakóhelye szerint összeállítható azoknak a nagy (ritkán kis) településeknek a listája, ahol a cikkek születtek. (Négy esetben ez nem volt egyértelmű.) A következő felsorolásban szereplő számok a repertórium tételeire utalnak, tehát a Budapest mellett álló 371 nem azt jelenti, hogy ennyi fővárosi szerzőnk volt, hanem azt, hogy ennyi tételnek volt budapesti (társ)szerzője.

Budapest	371	Veszprém	16
Szeged	55	Gödöllő	14
Pécs	54	Zalaegerszeg	13
Kaposvár	29	Eger	9
Szombathely	29	Kolozsvár	9
Debrecen	26	Tatabánya	9
Miskolc	23	Luxembourg	6
Nyíregyháza	23	Székesfehérvár	6
Szolnok	23	Salgótarján	5
Békéscsaba	18	Szekszárd	3
Győr	18	Szécsény	3
Kecskemét	18	Brüsszel	2

A további településekről egy-egy kézirat érkezett: Bátaszék, Dány, Dunaújváros, Heves, Jászládány, Karcag, Makó, Mezőtúr, New York, Piliscsaba, Pilzen, Salföld, Sopron, Tel Aviv.

A szerzők budapesti lakhelyének túlsúlya nem jelent tematikai túlréprezentáltságot. Pontosabban: nem jelenti ezt automatikusan, hiszen a fővárosban működő KSH-központ, területi statisztikát is művelő kutatóműhely, országos hatókörű területfejlesztési intézmény, valamint önkormányzati szövetség szakírói olyan témákat is feldolgoznak, amelyek nem csupán a közép-magyarországi régióra vonatkoznak, hanem általános érvényűek, vagy pedig Magyarország, illetve az Európai Unió konkrét regionális adatait elemzik. Hasonló megállapítást tehetünk a vidéki városokban működő szerzőkre is, csak körükben kisebb a nem saját (földrajzi) területről írók aránya. Ezt mutatja be a táblázat, amelybe csak a 20-nál nagyobb tételszámú városokat vettem be. Minél lejjebb megyünk a tételek (cikkek) számában, annál erősebben jelentkezik egy-egy konkrét szerző vagy munkaközösség hatása, annál kevésbé alkalmazható a statisztika.

1. táblázat. A szerzői aktivitás néhány jellemzője a városok élmezőnyében (1997. november–2008. január)

A szerzők lakóhelye	Általános szakmai háttér a városban, 2004 után	A saját régióval foglalkozó tételek száma	Azon tételek aránya, amelyek	
			a saját régiójukkal foglalkoznak, %	szerzője KSH-munkatárs, %
Budapest	régióközpont, KSH-központ, a területfejlesztés kormányzati intézményei, egyetemek, kutatóintézetek	55	14,8	58,5
Szeged	régióközpont, KSH-igazgatóság, egyetem	29	52,7	38,2

A szerzők lakóhelye	Általános szakmai háttér a városban, 2004 után	A saját régióval foglalkozó tételek száma	Azon tételek aránya, amelyek	
			a saját régiójukkal foglalkoznak, %	szerzője KSH-munkatárs, %
Pécs	régióközpont, KSH-igazgatóság, az MTA RKK központja, egyetem	17	31,5	37,0
Szombathely	KSH-képviselő, főiskola	26	89,7	79,3
Kaposvár	KSH-képviselő, főiskola	17	58,6	44,8
Debrecen	régióközpont, KSH-igazgatóság, egyetem	21	80,8	57,7
Miskolc	régióközpont, KSH-igazgatóság, egyetem	20	87,0	87,0
Szolnok	KSH-képviselő, főiskola	11	47,8	82,6
Nyíregyháza	KSH-képviselő, főiskola	15	65,2	73,9

Budapest 55 tétele, amely a fővárosról, agglomerációjáról, Pest megyéről és/vagy Közép-Magyarországról szól, kiugró ugyan, de nem eltűnt, Szegedhez (Dél-Alföldhöz) vagy Szombathelyhez (Nyugat-Magyarországhoz) mérve még kevésbé az. Megfigyelhető, hogy Budapestnek az arányadatai is jelentősen eltérnek a többi feltüntetett vidéki nagyváros adataitól. Az utóbbiak között külön csoportot alkot Szeged és Pécs, amelyek mind cikkeik (pontosabban tételeik) abszolút számával, mind a saját régió túlnövő tematikával, mind a KSH-n kívüli szerzők aktivitásával kitűnnek.

A saját régióból kilépő témaválasztás a vidéki városokban egyes szerzőkhöz vagy kisebb szerzői kollektívákhoz kötődik. Így például Szegeden Gyémánt Richárd és Petres Tibor egyetemi oktatók sorozatban mutatták be a határon túli magyarság demográfiai viszonyait; Pécsen a Magyar Regionális Tudományi Társaság vándorgyűléseiről született beszámolók, és Erdősi Ferenc mutatta be a mobil kommunikációt világrégiók szintjén; Kaposváron egyetemi oktatók értekeztek a területi versenyképességről; Szolnokon KSH-beli szerzők (Sándor István, Végh Lajosné) választották időnként az országos áttekintést.

A kulcsszavak

A repertórium kulcsszóanyaga általában bővebb, mint amit a szerzők maguk megadtak. Ennek egyik oka, hogy a Közlemények rovat cikkeihez csak az utóbbi pár évben adunk meg kulcsszavakat, a korábbi időszakra nézve ezt utólag kellett megtenni, másik oka, hogy az internetes megjelenés, különösen pedig az elektronikus repertórium bevezetése előtt más volt a kulcsszavazás jelentősége és szemlélete. Most arra törekszünk, hogy cikkeink jelenleg tízéves adatbázisában praktikusabban és nagyobb találati aránnyal lehessen a témákat visszakeresni. Ez egyaránt fontos az olvasóknak, a leendő szerzőknek és nekünk, szer-

kesztőknek. A szerzőket arra kérem, hogy a folyóiratunknak szánt cikkek adatainak gyűjtésekor, és különösen a tanulmány megírása előtt keressék meg a Területi Statisztikában fellelhető előzményeket, ha vannak ilyenek. Arra is kérem őket, hogy kéziratukhoz olyan szavakat és szóösszetételeket nevezzenek meg kulcsszóként, amelyek valóban jellemzik a cikküket, és amelyekről elképzelhető, hogy az olvasó keresni fogja őket. Bár a repertóriumunkban előfordul, de nem ideális kulcsszó a **területi különbségek**, mert ezt a legtöbb cikknél szerepeltetni lehetne. Hiszen minden térbeliség velejárója az együttlétező egységek mássága, különbözősége, amihez képest a hasonlóság ritka, a mutatók egyezése pedig kuriózum. A szerzők eredetileg megadott kulcsszavait a repertórium digitalizálásakor tiszteletben tartottam, így a **területi különbségek**-re rákeresve a Kulcsszavak oszlopban 15 cellában volt találat. Az így fellelt cikkek témái a következők: információs korszak, vállalkozások a budapesti agglomerációban, területi fejlettségi különbségek Magyarországon, a Magyar Statisztikai Társaság Területi Statisztikai Szakosztályának konferenciája Balatonszéplakon, az észak-alföldi régió munkaerőpiaca, a kistérségek jellegzetességei Heves megyében, az infrastruktúra regionális különbségei Magyarországon, a vidéki népesség humánindexe, a villamosenergia-felhasználás Magyarországon. (Az utóbbi cikkek, többszerzősök lévén, többször is szerepeltek a 15 találaton belül.) A tapasztalt tematikai változatosság azt bizonyítja, hogy a szóban forgó kulcsszó nem igazít el megfelelően, helyette esetenként jobb a **kistérségi különbségek vagy a regionális különbségek**.

Vegyük most az **Európai Unió** kulcsszót! Kevés olyan cikk van, amelyikben az uniót ne említené a szerző. Kulcsszóként csak akkor érdemes felvenni, ha az EU-nak kellően nagy súlya van a tanulmányban. 81 tétel kulcsszavai között találtam meg az Európai Uniót, és 124 tétel esetén az EU-t. (Átfedéssel természetesen.) Nem vállalkozom rá, hogy eldöntsem, sok-e ez vagy kevés. Inkább rámutatok, hogy a két gyakoriság közötti különbség a repertórium hibája. A készítése közben formálódott koncepció szerint ugyanis ugyanazon fogalom különféle leírásának, például gyakori rövidítésének minden tételben szerepelnie kellene. Ez a diszkrepancia a jövőben folyamatosan csökkenni fog. (Itt jegyzem meg, hogy a kulcsszavak között szerepeltetjük néhány olyan terminus technicus kétféle leírását, amelyet sokan a közgazdasági helyesírási szótártól eltérően használnak. Ilyen például az élve születés – élveszületés vagy a jelen lévő népesség – jelenlévő népesség páros. Célunk nem a kettősség fenntartása, hanem annak biztosítása, hogy a keresett témát helyesírási szokástól függetlenül meg lehessen találni. Cikkeinkben az akadémiai szabályoknak megfelelő írásmódot igyekszünk alkalmazni. Kétféleképpen adjuk meg a területi információs rendszer rövidítését is: TeIR és TEIR – hátha valaki a kis- és nagybetűk megkülönböztetésével kerestet.)

Gyakori és ritka kulcsszavak előfordulása

Azért, hogy a keresőfunkció használatához kedvet csináljak, rákerestem néhány taláalomra kiválasztott kulcsszóra, és a találati gyakoriság alakulását táblázatba foglaltam. A „taláalomra való kiválasztáskor” arra törekedtem, hogy a kulcsszavak beszédesek legyenek, és zömükben jellemezzék folyóiratunk profilját.

2. táblázat. Néhány kulcsszó előfordulási gyakorisága a repertóriumban (1998. január–2007. november)

Kulcsszó, kulcskifejezés	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	1998– 2007
Városodás	1	7	12	28	10	6	8	31	0	11	114
Kistérség	3	6	17	4	6	4	13	10	6	14	83
Területfejlesztés	7	11	12	9	5	3	12	6	4	10	79
Ipar	6	8	2	6	12	5	6	0	6	4	55
Támogatás	4	8	9	5	3	1	8	0	6	4	48
GDP	2	8	4	4	8	5	2	1	5	7	46
Munkanélküliség	6	4	8	3	4	5	1	1	0	3	35
NUTS	2	6	5	7	2	1	3	3	5	1	35
Budapest	5	3	3	2	2	4	1	9	1	3	33
Mezőgazdaság	1	6	2	4	7	2	2	0	4	4	32
Agglomeráció	3	2	2	2	1	5	0	7	1	1	24
Vidékfejlesztés	1	3	7	0	1	1	5	2	1	2	23
Innováció	0	0	2	2	4	1	0	6	1	2	18
Határ menti	4	0	0	3	1	0	6	0	2	0	16
Egészségügy	3	0	2	0	0	3	0	1	3	1	13
Regionális tudomány	0	2	0	3	1	0	1	3	3	0	13
Vándorlás	3	1	1	0	1	1	2	0	0	3	12
Térinformatika	0	3	0	1	1	0	0	2	1	3	11
Aprófalvak	0	1	0	0	1	0	5	0	0	3	10
Kereskedelem	0	1	0	0	1	0	3	0	2	2	9

A **városodás** kulcsszó dominanciáját nagyrészt egy valós jelenség, a várossá nyilvánítások gyakorlata okozza. Az 1998-as, 2002-es és 2006-os értéket pedig az, hogy a választások évében nem avatnak új városokat. 2002 elejére az előző évek sorozata húzódott át. (A 2001-es és 2005-ös 30 körüli gyakoriságnak a magyarázata az, hogy az új városokat bemutató cikkeket társszerzők írták, növelve ezzel a tételszámot.) A tíz év 114-es tételszámában más urbanisztikai cikkek is benne foglaltatnak.

A **kistérség** kulcsszó gyakorisága jól mutatja a szerzőknek a téma iránti figyelmét, ami megfelel az olvasók nagy érdeklődésének is. Három-négy évenként megnövekedett a kis-

térség kulcsszóval jellemzett tételek (és cikkek) száma. Ez a kistérségi rendszer rendszeres felülvizsgálatával lehet kapcsolatban.

A **munkanélküliség** kulcsszó 2000-ben fordult elő a leggyakrabban, 2004-től pedig sokkal ritkább lett az előfordulása. A kiválasztott kulcsszavak közül ez az, amelynek gyakoriságában tendencia figyelhető meg. Pedig a társadalmi probléma fennáll. Arról, hogy ennek területi aspektusa már nem olyan égető, csak jól dokumentált cikkek győzhetnének meg. Hol vannak?

Az **aprófalvak** helyzetének bemutatása csak 2004-ben volt megfelelő gyakoriságú, és bevallom, ezzel most, e cikk írása közben szembesültem. Szubjektív benyomásom az volt, hogy erre a településcsoportra odafigyelünk. Élénken élt bennem Kovács Tibor elkötelezettsége az aprófalvak lakossága iránt, és az is, hogy 2004-ben tematikus számban foglalkoztunk ezzel a településtípussal. Egyik díjazott pályázati cikkünk ezt a témát vizsgálta Baranya megyei településeken végzett terepmunka segítségével. De egy tanulmány magas színvonala nem helyettesíti a hiányzó mennyiséget. (Mint ahogy a nagy mennyiség nem helyettesíti a színvonalat.)

A Területi Statisztika tanulmányozásához és a repertórium használatához kedvet és jó egészséget kívánok az Olvasónak az újabb évtizedre!

Kulcsszavak: Területi Statisztika, elektronikus repertórium, elektronikus katalógus, folyóirat-szerkesztés, szerzők, kulcsszavak, tárgyszavak, keresési funkció.

Könyvajánlat

Lakatos István: *Emlékeim I–II. Szemben az árral*¹

GUZS FERENC

A romániai magyarság (magyar népcsoport) sorsával foglalkozó személyiségek és az általuk megírt elemzések, könyvek mindig is fontos szerepet játszottak a közösség életében, sorsának alakulásában. Minden történelmi korszaknak megvannak a kiemelkedő személyiségei, kiválóságai e vonatkozásban. A tradíciók a hajdani, középkori önálló Erdéllyel kezdődtek, majd az újkorban az Osztrák–Magyar Monarchiához csatlakozott Erdélyben folytatódtak. Volt egy közös vonásuk e történelmi személyiségeknek, éspedig a népükkel, az erdélyi magyarsággal való azonosulás, érdekvédelmük felvállalása, nem törődve az ebből származó veszélyekkel. Talán nem felesleges néhány kiemelkedő személyiséget eme vonatkozásban megemlíteni. Aki Erdély népének, az itt élő magyarságnak sorsával foglalkozik, nem kerülhet ki olyan neveket, mint Zágoni Mikes Kelemen, Apáczai Csere János, Bölöni Farkas Sándor, gróf Mikó Imre, Brassai Sámuel, Balázs Ferenc, Benedek Elek, Kós Károly, Dr. Szász Pál, Korparich Ede. És most ezt a névsort ki szeretnénk egészíteni a Kalotaszegen született és Kolozsváron élt Lakatos István nevével. Ő is azon személyiségek közé tartozott, akik Erdély népével és azon belül az erdélyi magyarsággal teljes sorsközösséget vállaltak, és mindent megtettek annak érdekében, hogy azt a közösséget az őt megillető helyre juttassák, akik nem riadtak vissza semmilyen áldozatvállalástól. Mindannyiuk életrajza történelmi példakép erdélyi magyar vonatkozásban.

Romániában 1938-ban életbe lépett a királyi diktatúra II. Károly kezdeményezéseként. Tartott 1940-ig, amikor megbuktatta a vasgárda (fasiszta szervezet) és Antonescu marsallal együttműködve létrehozták a fasiszta diktatúrát. Hamarosan azonban, néhány hónap eltelte után, Antonescu a vasgárdát kizárta a hatalomból, életbe léptette az ő személyi diktatúráját, és Hitlerék oldalán belépett a II. világháborúba a Szovjetunió ellen. Mint tudjuk, a II. világháború csúcspontját a hitleri német birodalom és a Szovjetunió háborúja jelentette, amely 1941 júniusában indult, amikor a németek a Szovjetunió lerohanását kezdeményezték, felrúgva az 1939 nyarán Lengyelország ellen kötött Ribbentrop–Molotov-paktumot.

Mi volt ez a háború? A válasz egyszerű: két diktatúra harca a világalomért. Vagyis a hitleri fasiszta diktatúra (szélsőjobb) és a sztálini diktatúra, vörös diktatúra (szélsőbal) harca a hegemoniáért a világ fölött. Országoként feltevődött a kérdés, hogy me-

¹ Lakatos István: *Emlékeim I. Szemben az árral*. Marosvásárhely, Apendix, 2005.

Lakatos István: *Emlékeim II. Szemben az árral*. Marosvásárhely, Alutus, 2007.

lyiket választja, melyik mellett áll ki. Románia és Magyarország is a hitleri (szélsőjobb) diktatúra melletti kiállást (a háborúba való belépést) választotta.

Az előbbieken alapján felmerül a kérdés, hogy a magyar szellemi elit, a politikai és szociális gondolkodás hogyan reagálta le ezt a kérdést. E vonatkozásban fel kell hívnunk arra a figyelmet, hogy két, világviszonylatban is figyelemreméltó, a kiút felé vezető megnyilvánulás is volt. Az első a kor nagy gondolkodójáé, Németh Lászlóé, a második a kolozsvári Lakatos Istváné, aki akkor Németh Lászlóhoz hasonlóan nem került a figyelem központjába. Mi volt a közös a kiútról alkotott felfogásukban? Mindketten meg voltak győződve arról, hogy sem a hitleri jobboldalu (szélsőjobb), sem a sztálini (szélsőbal) nem jelent kiutat a fejlődő világ számára. Németh László úgy fogalmazta meg tételét, hogy kell legyen egy harmadik út, és ő úgy látta, hogy az nem lehet más, mint a szövetkezeti szocializmus. Mint tudjuk, a szövetkezeti gondolat, gondolkodásmód a demokrácia alapelveinek maradéktalan elfogadását jelenti. Tehát a társadalmi igazságosság és a demokrácia alapelveinek maradéktalan érvényesülését jelenti a szövetkezeti szocializmus.

Ezek után vessünk egy pillantást Lakatos István szemléletmódjára. Ő is a társadalmi igazságosság és a csorbítatlan, teljes fokú demokrácia elfogadásának híve, és ilyen programok megvalósításán, életbe léptetésén munkálkodott. Mindezt a továbbiakban majd megtudjuk, hogy mindkét vonatkozásban a csúcsig jutott el, ugyanis a Román Szociáldemokrata Párt Magyar Tagozatának az elnöke és az erdélyi Kolozsvári Hitelszövetkezeti Központ, a HITEL elnöke is volt. Tehát jogosan be lehet sorolni az erdélyi magyar társadalmi és gazdasági gondolkodás kiemelkedő egyéniségei sorába.

Ezek után vessünk egy pillantást Lakatos István életrajzi adataira. 1904-ben született a kalotaszegi Sárvár faluban. Szülei kisgazdák voltak, valamivel kevesebb mint 3 ha szántóföldön gazdálkodtak. Három gyerek volt a családban, és közülük ő volt a legfiatalabb (legkisebb). Elemi iskolai tanulmányait a falu református (kálvinista) iskolájában végezte. A 4 elemi osztály elvégzése után beírták a Kolozsvári Református Kollégiumba, ahol ösztöndíjként elvégezte szintén az első 4 osztályt, az 1914–18-as években, az I. világháború éveiben, tehát egy gondokkal terhelt, nehéz időszakban. Mivel a középiskola alsó tagozatának (első 4 osztály) elvégzése után továbbtanulási lehetősége nem volt és otthonról sem várható semmilyen anyagi támogatást, mivel édesapja korán elhunyt, munka után kellett néznie és ugyanakkor mesterséget tanulnia. A már gyerekkorában kialakult szellemi élet, tevékenység iránti vonzalma őt az akkor fellendülőben lévő nyomdaipar felé irányította. Így lett belőle szedő, majd tördelő munkás, és végülis eljutott és ott a fejlődés útjára állt technikai szerkesztői munkakörbe. Eme vonatkozásban két tényező is segítette, melyeket gye-

rekkorából, az otthon, Kalotaszegen eltöltött éveiből hozott. Az első a szöveg iránti érdeklődése, melyet gyerekkorában szerzett és egyre inkább úrrá lett olvasói szenvedélye folytán ösztönzött. A második a kiadvány aspektusa és művészi színvonala iránt érzett vonzódása. Erre is az ösztönzést már otthonról, gyerekkorából hozta, Kalotaszeg népművészetének hatása alatt maradt egész életében. Az sem volt véletlen, hogy technikai szerkesztőként főként a lapok és folyóiratok szerkesztése vonzotta.

A lapok (népújságok) és folyóiratok szerkesztése iránti vonzódása meghatározó tényezővé vált ama vonatkozásban, hogy minden érdekelte, ami körülötte történt munkahelyi viszonylatban és kint a civil társadalomban is. Az otthonról hozott nevelés és berögződött ösztönök fontos szerepet játszottak abban is, hogy ami körülötte történt, az nemcsak érdekelte, hanem le is reagálta azokat, aktívan bekapcsolódott a megoldás keresésének folyamatába. Így lett aktív tagja, résztvevője a szakszervezeti mozgalomnak, majd a szociáldemokrata pártnak. Tevékenységét, az ügyhöz való hozzáállását mindig nagyra értékelték. Egyre feljebb, magasabbra jutott a vezetői beosztásokban. A faluról hozott, még gyerekkorában beidegződött adottságai, tulajdonságai kialakították az iránta érzett bizalmat, ugyanis, mikor egy problémával foglalkozni kezdett, amire az érdeklődése ráirányult, azt teljes odaadással, hozzáállással kezelte, és nem érdekelte a kérdés anyagi háttere, vagy hogy milyen befolyással van az ő anyagi helyzetére. Egy munkakör, egy megbízás elvállalásakor, elfogadásakor soha nem kötötte azt anyagi feltételekhez, mindig csak a kérdés jelentőségére, fontosságára figyelt és arra, hogy ő mivel tud hozzájárulni a felmerült ügy vagy a közösség számára kedvező megoldásához. Az anyagiasság számára ez idegen gondolkodásmód volt.

Lakatos István életútjának története az általa megírt *Emlékeim I–II.* kötetében tükröződik. Ez az 1920 és 1990 közötti időszakot öleli fel, vagyis a XX. század egy nagyon nehéz és ellentmondásokkal terhes korszakát tárja az olvasó elé. E könyvben tükröződik Románia helyzete az említett időszakban. Számos olyan sajátosságra mutat rá, hívja fel a szakma figyelmét, melyeket máshol semmilyen anyagban, tanulmányban, elemzésben nem lehet fellelni, megtalálni. Ennek magyarázata, háttere az, hogy a vidéken (Kalotaszegen) leélt gyerekkora olyan adottságokkal ruházta fel, melyek meghatározóak voltak a felvállalt ügyhöz való hozzáállás dolgában, úgymint az őszinteség, hűség, az elfogultság ösztönös mellőzése az általa figyelemmel kísért kérdésekben, illetve a dolgozó tömegek helyzete és sorsa. A másik fontos körülmény a látószögének kialakulása kérdésében az volt, hogy állandóan, megszakítás nélkül tanult, környezetlátása egyre szélesebb lett, minden szabadidejét az önképzésre fordította. Szenvédélyes olvasó volt. Az élet által felvetett kérdéseket élénken lere-

agálta és kereste a választ, teljes odaadással elemezve azokat. A kívülről jövő útmutatások, hatások soha nem tudtak felülkerekedni a gyerekkorából magával hozott igazságösztönön.

És végül ki kell térnünk még egy tényezőre, mely szintén nagy szerepet játszik a Lakatos István által feltárt és bemutatott problémák megítélésében. Arról van szó, hogy a Román Szociáldemokrata Párt magyar tagozatának elnökeként és az Erdélyi Hitelszövetkezeti Szövetség, a HITEL elnökeként, annak ürügyén rá kirótt 25 évet kényszermunkából, a több börtönben és munkatáborban letöltött 15 év alatt olyan anyagokhoz és bizonyítékokhoz jutott hozzá, melyek döntő fontosságúak nézeteinek kialakulásában és azok stabillá, megtagadhatatlanná válásában. A letöltött 15 év alatt számtalan börtöncellának volt lakója, és az 1920–1950 közötti időszakban fontos politikai szerepet játszott és a többségi románokhoz tartozó személyek lakótársa, cellatársa volt. Nem kevesen közülük életük leköszönő szakaszában voltak, a közeledő, letörten megélt vég érzésével. Mivel közös volt a sorsuk és részéről nyitottságot, megértést tapasztaltak, hasonló nyitottsággal válaszoltak őszintén feltárták múltjukat, és a vég közeledésének érzése is arra ösztönözte őket, hogy semmit ne titkoljanak el, feltárják múltjukat és az akkori eseményekben betöltött szerepüket. Így ő megismert olyan aspektusokat, amelyek az események mögött azok háttérét képezték és a közvélemény számára nem voltak hozzáférhetőek.

Miért fontos az előbb említett tényező a helyzet bemutatása és kiértékelése szempontjából? Azért, mert ezek képet adtak Lakatos Istvánnak arról, hogy mi zajlott akkor a háttérben, a színpalak mögött, az akkori román belpolitikában.

A bemutatás tárgyát képező műben, az *Élményeim I. és II.* kötetében Lakatos István feltárja a XX. század román belpolitikájának háttérét, és világos képként jelenik meg a romániai magyar kisebbség sorsa. A román kisebbségpolitika kulisszatitkai kerülnek napvilágra, és ezek ma is, napjainkban is jelentőséggel bírnak, segítséget jelentenek a politikai körök bizonyos részének magatartása és megnyilvánulásai megértéséhez.

Talán nem felesleges azzal kezdeni, hogy Lakatos István értékelése szerint az általa bemutatott időszakban, 1920 és 1990 között Románia 5 diktatórikus korszakon esett át, amelyeket közelebbről megismert, tanulmányozott és leírt. Ekkor volt hatalmon az Avarescu-kormány, amely nemcsak a szélsőbal vonatkozásában, a kommunistákkal szemben alkalmazta a diktatórikus módszereket és eszközöket. A szélsőbal a kommunistákkal szemben a legszélsőségesebb eszközökig ment el, a pártot betiltotta, tagjait kizárta, a többi irányzattal és párttal szemben a hatalomból való teljes kizárás, követelményének vonatkozásában a semmibevevés módszerét alkalmazta. A hadseregre és a hatalom más szerveire (rendőrség, csendőrség, vagyis belügyi szervek) támaszkodott. A kisebbségek és különösen

a magyarok vonatkozásában a hátrányos gazdasági, anyagi, életviteli és szellemi megkülönböztetés minden módszerét alkalmazta, amit az akkori nemzetközi helyzet eltűrt.

Ugyancsak a diktatúra második változataként a Goga–Cuza-kormányt említi meg, amely 1933 és 1937 között volt hatalmon. Alapjában véve visszatérés volt az Avaresu-korszak módszereihez, de egy megváltozott helyzetben. E vonatkozásban a belpolitikában II. Károly király hazatérése és a királyi hatalom új korszaka volt a változás, külpolitikai vonatkozásában pedig egyes országokban a hatalomváltozás Németországban, a hitlerizmus fellépése volt az új elem. Ez volt az a korszak, amikor a szélsőjobb előtört Romániában, a vasgárda egyre keményebben hallatta hangját. Ezt érezték és igyekeztek leereagálni a középbal erői, mint a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek. De Románia esetében is a jobbratolóadás érezhető, tapasztalható volt. A király, II. Károly az említetteket tapasztalta, jelentőségüket felfogta, és ezt a helyzetet le is reagálta, próbálta elejét venni a katasztrófának, ezért 1938-ban királyi dekretummal betiltotta az összes pártot, és egy, a pártokon felül álló kormányt szeretett volna és próbált kinevezni, melyben a kisebbségi sorban élő nemzetiségek is részt vettek volna. Így próbálta az országot kivonni a hitlerizmus, hitleri diktatúra vonzásköréből és távol tartani a keleti, kommunista diktatúrától is. Sajnos ez neki nem sikerült. Miután kétszer is miniszterelnök-jelöltet bízott meg kormányalakítással és azokat a vasgárda meggyilkolta, 1938-ban sor került II. Károlynak a vasgárda által a hadsereg támogatásával az országból való kiűzésére. Ez volt a királyi diktatúraként számon tartott korszak 1938–1940 között.

Ezek után a vasgárda került uralomra 1940 őszén, amely kegyetlen visszaéléseivel is foglalkozik. A vasgárda és annak akciói mögött sorakozott fel a román hadsereg Antonescu marsall vezetésével. Tehát beindult a diktatúra egy új korszaka és változata, a szélsőjobb diktatúrája, Antonescu marsall és a vasgárda együttműködésével. Ez egy pár hónapig tartott, aztán Antonescu marsall a hadseregre támaszkodva a vasgárdát szétverte (de nem számolta fel) és bevezette a maga személyi diktatúráját, továbbhaladva a Berlin, Hitler felé való orientálódás vonalán, belépve az 1941-ben indított Moszkva-ellenes, a Szovjetunió ellen indított támadó hadműveletbe. Ez a korszak 1944. augusztus 23-ig tartott, amikor a szovjetek már Iasi-ban voltak, átkeltek a Pruton. Ugyanis akkor a román hadsereg a vezérkarral az élen, I. Mihály király vezetésével megbuktatta Antonescu marsallt és átvette a hatalmat.

Elemzése szerint egy átmeneti korszak következett, amely 1949 decemberéig tartott, amikor is az addig kiépülő kommunista hatalom elűzte I. Mihály királyt és életbe lépett a kommunista diktatúra, kezdetben Gheorghiu Dejssel az élen, akit Nicolae Ceausescu követett. Ez 1990-ig tartott és Ceausescu-diktatúra néven vonult be a történelembe (hivatalosan proletárdiktatúra).

Ezt követően rátér egy másik kérdéskörre, mégpedig a romániai magyar kisebbség gazdasági kifosztására. E vonatkozásban is gazdag anyagot tartalmaz a könyv. Habár a szerző nem emeli ki a problémát különálló fejezetekbe, a felsorolt adatok felhívják rá a figyelmet. Itt is a kérdés háttérét megvilágító problémákról, adatokról van szó, melyeknek az általa leföltött 15 évi internálás és börtönévek alatt került a birtokába, amikor az előző rezsim hajdani vezetőivel került kapcsolatba.

Az említett művében bemutatott helyzet alapján kialakul bennünk egy kép, hogy a román gazdagok osztályának jelentős hányada nem a vállalkozói tevékenység, a gazdálkodás útján lett jelentős vagyon birtokosa, hanem a harácsolás, zsarolás, a hatalom birtokában a kisajtítás útján szerezte vagyonát és azt úgy is kezelte, felelőtlenül, pocsékoló életmódot folytatva.

A harácsoló, zsaroló, kiszipolyozó politika, uralkodó felfogás (koncepció) első számú áldozatai a román állampolgárságú magyarok voltak, ők fizették a magasabb adót, ők voltak az alanyai az államapparátus által gyakorolt kiszipolyozó, zsaroló politikának. Számos utalás van Lakatos István könyvében eme vonatkozásban is. Talán azt sem felesleges megemlíteni, hogy a román adópolitika a magyar kisebbséget mindig hátrányos megkülönböztetésben részesítette, a magyarlakta területeken magasabb adókulcsot alkalmazott, és pedig a magyarlakta vidékek, helységek földjét, ingatlanait vagy üzleti vállalkozását magasabb adózási kategóriába sorolta, mint a többségieket. Ha a magyarok jobban gazdálkodtak, szorgalmasabbak voltak, mint a többségiek, annak is megvolt az ára.

A könyvből megismerhetők a romániai magyaroknak a szellemi életből, a kulturális tevékenységből való kizorításának abban az időszakában alkalmazott módszerei, a bürokrácia minden eszközének bevetésével. Még a gondolata sem merült fel a magyaroknak a diplomáciába, az államapparátusba, a tudományos és kulturális életbe való bevonásának, ellenkezőleg: a teljes kizorítás dominált. A romániai magyaroknak minden, a saját közösségi életükkel kapcsolatos problémát a saját költségükön kellett megoldani. Felülről, a hatalmi pozícióból nézve a cél, a program világos volt: a magyarokat mindenhol kizorítani, hátrányos helyzetbe hozni. E vonatkozásban a román politikai pártok az államhatalom szövetségesei voltak, kivéve a szociáldemokrata, amelynek a programja és állásfoglalása a segítség, az elvárások és a bizalom terén számításba jöhetett.

A civilszféra, a civilszervezetek vonatkozásában két tényező volt, ahol az erdélyi magyarokkal szembeni elfogultság nem dominált, bár itt is érvényesül valamilyen formában, mégpedig a szakszervezeti mozgalom és a szövetkezeti mozgalom.

Mindkét említett mozgalom programja és tevékenysége az emberi jogok, mind az egyéni, mind a kollektív jogok tiszteletben tartásán alapszik, a demokrácia követelményeit, szabá-

lyait nem fogja semmilyen vonatkozásban és mértékben megsérteni. Ahol ezt nem tartják be, azokat a mozgalmakat sem országos, sem nemzetközi szinten nem ismerik el, nem lehetnek résztvevői a mozgalomnak. És itt nincs kivétel.

Nem volt véletlen, hogy Lakatos István mindkét említett mozgalomnak aktív résztvevője volt, mindkettőben teljes odaadással, hozzáállással dolgozott. Technikai szerkesztő minőségében lapjaikat, folyóirataikat szerkesztette. Programjukat, koncepcióikat alaposan ismerte és népszerűsítette, és ha a szükség úgy hozta, kiállt értük. Ezt az illetékesek elismerték és méltányolták is. Bizalmi beosztásokat kapott e mozgalmakban, és egyre magasabb vezetői feladatokat bízta rá tagtársai bizalmi szavazatai alapján. Mindent megtett, hogy akik benne bíznak, azok ne csalódjanak. A felvállalt feladatokat példaértékűen teljesítette, nem kímélve sem erőt, sem időt. Így jutott el két helyen is, éspedig a román Szociáldemokrata Párt Magyar tagozatában és a HITEL-ben a legmagasabb megbízatásig, az elnöki funkcióig. Eme funkciók, feladatok ellátásában is a becsületes hozzáállás, hozzáértés elve volt az, ami magatartását meghatározta. Sem a karrierizmus, sem az anyagi háttér nem csábította. Az áldozatvállalás nem volt számára idegen fogalom.

Arra sem felesleges felhívni a figyelmet, hogy nehéz pillanataiban is odafigyelt az általa nagyon fontosnak tartott jelenségekre, melyek akkor a közéletben nagy szerepet játszottak. A tizenöt évi fogsága alatt szerzett értékes információk bevésődtek az emlékezetébe, és visszaemlékezéseinek megírásakor be tudta mutatni a valamikori helyzetek valóságát, olyan eseményeket, melyeket akkor nem hoztak a közvélemény tudomására, csak nagyon szűk, zárt körben kezelték azokat.

A dolgokra való odafigyelés, azok átfogó ismerete és megértése az általa megírt visszaemlékezéseket nélkülözhetetlen forrásmunkává teszik a helyzetelemzések vonatkozásában. Ehhez hasonló visszatekintést az elmúlt, 1920 és 1990 közötti időszakra vonatkozólag a kisebbségi múltunk kérdéskörében nem találni. Ez az elemzés, a két kötetben megjelent *Emlékeim I–II.* című mű, pótolhatatlan a számunkra létkérdéseket jelentő döntések meghozatala vonatkozásában. Az erdélyi (romániai) magyarság számára létfontosságú momentum a történelmének pontos ismerete, ami a politikában, diplomáciában zajlik, csak úgy érthető meg és értékelhető ki helyesen, ha ismerjük és értjük azt is, ami a háttérben történik. A történelmi korok nem szakíthatók el egymástól. A politikában és diplomáciában is vannak tradíciók, hagyományok, melyek ismerete nélkül elképzelhetetlen kiértékelni a jelen eseményeit is.

Gazdasági, gazdaságpolitikai vonatkozásban is csak úgy lehet jelenünket megérteni és a jövőre való váltást biztosítani, ha behatóan, pontosan ismerjük a múltat. A tradíciók, be-

rögződések ismerete nélkül, vagyis a múlt tapasztalatai, az események háttérének ismerete nélkül nem lehetséges a helyzet korrekt kielemezése és a jövőre való objektív rálátás. És mindebből nem lehet kizárni a közvéleményt. A tömegek hozzáállása nélkül nagyon nehéz az előrelépés, nem zárható ki az úttévesztés. Eme vonatkozásban, erdélyi magyar vonatkozásban nálunk sok a tennivaló. Erre is sok sugallatot kapunk a Lakatos-kötetektől.

Véleményünk szerint a tömegek felvilágosításának kérdésében nagyon fontos és hasznos lenne a bemutatott mű nagy példányszámban való újrakiadása és a romániai magyar társadalom széles köreihez való eljuttatása. Talán még ennél is nagyobb jelentőséggel bírna a lefordítása és román nyelvű kiadása. Románia gazdaságtörténeti bemutatása szempontjából is megkerülhetetlen, nélkülözhetetlen forrás.

A bemutatott mű segít annak az éppen napirenden levő kérdésnek a megítélésében, hogy számunkra, az erdélyi magyarság számára mi az előnyösebb, a vitás kérdéseknek a szakadásig való feszegetése, vagy a kiegyezés keresése, a kölcsönös megértés? Számunkra, az erdélyi magyarság számára a megoldás a kiegyezés, egymás jogainak és jogos igényeinek kölcsönös elismerése, az emberi jogoknak mind az egyéni, mind a kollektív jogoknak a teljes fokú maradéktalan tiszteletbentartása. Eme vonatkozásban is hasznos olvasmány a bemutatott mű.

A könyv felhívja a figyelmet arra is, hogy a baloldali pártok közötti együttműködés milyen nehéz korszakát élte a két világháború közötti időszakban, vagyis 1919 és 1940 között, amikor a munkásmozgalom kettőbe szakadt. A szociáldemokrata korszaknak két fázisát rögzítette a történelem, éspedig az I. és II. Internacionálé korszakát, amikor a világ minden szociáldemokrata mozgalma belépett a Szociáldemokrata Internacionáléba és azon keresztül valósult meg együttműködésük, programjuk egyeztetése stb.

Ezt a helyzetet törte meg kommunista párt, az 1917-ben a hatalom megragadása után megalakult, kommunista hatás alatt működő III. Internacionálé. A szociáldemokrata mozgalmat és annak keretében működő szociáldemokrata pártokat ellenségévé nyilvánították. E problémakör romániai kihatásaira és vonatkozásaira is értékes és megkerülhetetlen utalásokat találunk Lakatos István művében, az *Emlékeim I–II.* kötetében. Eme vonatkozásban is olyan momentumok kerülnek felszínre az eddig elhallgatott háttérből, melyeket a történelemírás nem hagyhat figyelmen kívül.

A mi sorsunk, a romániai magyar kisebbség sorsának kérdéskörében is vannak olyan aspektusok, melyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az említett műből kiderül, hogy a szociáldemokrata mozgalom volt az, amely korrektül, minden elfogultságot félretéve kereste a megoldást, a kiutat a román–magyar viszony kérdéskörében. A könyv nyilvánvalóvá

teszi, hogy a megegyezés, egymás jogainak elismerése és kölcsönösen tiszteletben tartása és az állami szinten való garantálása jelenti a megoldást, a kiutat.

Lakatos István példakép olyan vonatkozásban is, hogy az egyéni érdeket nem szabad a közösségi érdek fölé helyezni sem anyagi (pénzügyi) vonatkozásban, sem a karrier kérdésében. Az általa képviselt népcsoport ügyének, érdekeinek szolgálata elhivatás kell legyen. E vonatkozásban együtt lehet emlegetni Benedek Elekkel, Kós Károllyal és másokkal. Az életet, a pályafutást az ügy szolgálatába állítani – ez volt a vezérelve.

A Lakatos-kötetek tanulsága az is, hogy az erdélyi magyarság számára mind egyéni, mind közösségi szinten egy érdek van, melyet egységesen, összefogva kell kinyilvánítani és képviselni, nyíltan és megosztottság és homályos háttérpolitika nélkül. A valós belpolitikai helyzet, ami a háttérben, a kulisszák mögött zajlik, annak nem ismerete eleve hátrányos helyzetet teremt az erdélyi magyarságnak. Tehát a háttéresemények ismerete létkérdés számunkra. Ennek a tényezőnek alapos és megbízható ismerete fontos, mondhatni döntő tényező számunkra az álláspontunk kidolgozásánál, kialakulásánál. Az említett vonatkozásban Lakatos István önéletrajzi művének ismerete nagyon hasznos segítséget jelent, útmutatósul szolgálhat.

Az említett szempontok a gazdaságpolitikánk, annak kidolgozása szemszögéből nézve is érvényesek. Tehát a romániai magyar közgazdászok számára is fontos momentum a bemutatott könyv, illetve az abból levonható tanulságok ismerete és hasznosítása.

A bemutatott mű szerzőjét, Lakatos Istvánt pedig az erdélyi és a romániai magyarság kiváló társadalompolitikai és gazdasági gondolkodói között illik emlegetni. Az elkötelezettség, az ügyhöz való hozzáállás kérdésében kiemelkedően példaértékű művéből, önéletrajzírásából a tanulságok levonása fontos segítség lehet és kell legyen a helyzetünkkel kapcsolatos állapotunk kidolgozásában. Ezt kihagyni nem lehet és nem szabad.

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban LVII. rész

PÁSZTOR CSABA

A *Hivatalos Közlöny* 1. részének 2007/868–2008/65. számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témaköröket ölelik fel:

1. adózás, adóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérre befizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás, nyereségadó;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzki-egyenlítések, tőzsdepiaci normák;
6. pénzügyi auditálás, könyvvizsgálás;
7. nyugdíjak, ösztöndíjak;
8. könyvviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
9. ingatlanok és földterületek visszaigénylése, tűzoltósági kötelezettségek, fiskális kasz-szagép használata;
10. külföldi utazás, helységnevek, fogyasztóvédelem, kereskedelmi társaságok bejegyzése.

1.1. A fiskális adóügynökség elnökének 2007/2 333-as sz. rendelete (2007/868-as sz. H. K.) arra kötelezi azon lakástulajdonosokat, akik több mint 5 bérleti vagy albérleti szerződéssel rendelkeznek, hogy a következő év január 15-ig a lakcíme szerinti adóigazgatósághoz ezen jövedelmeit bevallja és független tevékenységként adózza meg. A jelenlegi adózási módozat addig érvényes, amíg az előző évi bérleti vagy albérleti szerződéseik száma 5 alatt van és ezt bevallják.

1.2. A gazdasági és pénzügyi miniszter 2007/2 371-es sz.rendelete (2007/878-as sz. H. K.) a 200-as, 201-es, 204-es, 205-ös, 230-as, 250-es, 251-es, 220-as, 221-es, 222-es, 223-as, 224-es sz. adózási nyilatkozatok tartalmait és típusnyomtatványait tartalmazza.

1.3. A 2007/155-ös sz. sürgősségi kormányrendelet (2007/884-es sz. H. K.) 2008-tól kezdődően megváltoztatja a 12 t és ennél nagyobb engedélyezett terhelhőségű tehergépkocsi súlyadóját.

1.4. A 2007/1 579-es sz. kormányhatározat (2007/894-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2003/571-es sz. adótörvény alkalmazására vonatkozó módszertani normákat.

1.5. A 2007/372-es sz. törvény (2007/899-es sz. H. K.) a javak eladása alkalmával szá-

mítandó adószázalék összegének alapját (közjegyzői minimum érték, felbecsült érték, a felek között megállapított érték, ha ezek II. fokú rokonságukat bizonyítják) szabályozza.

1.6. A fiskális adóügynökség elnökének a 2008/1-es sz. rendelete (2008/48-as sz. H. K.) a 392A („Declarație informativă privind livrările de bunuri si prestările de servicii efectuate în anul ____”), 392B „Declarație informativă privind livrările de bunuri, prestările de servicii și achizițiile în anul ____”), 393 („Declarație informativă privind veniturile obținute din vânzările de bilete pentru transportul rutier internațional de persoane, cu locul de plecare din România în anul ____”) szállításiügyi típusnyomtatványok modelljeit, tartalmát és használatát írja elő.

3.1. A 2007/1 507-es sz. kormányhatározat (2007/877-es sz. H. K.) a havi minimum bruttó bért 2008. január 1-től 500 lej, július 1-től kezdődően pedig pedig 540 lejre emeli, ha a hazai bruttó össztermék (GDP), az inflációs előrejelzések, valamint a munkatermelékenység teljesülnek.

3.2. A 2007/387-as sz. biztosítási költségvetési törvény (2007/901-es sz. H. K.) alapján 2008.01.01-től 2008.11.30-ig a nyugdíjalapba a fizetési alap 19,5%-át kell fizetni, azután pedig 18%-ot kell fizetni a munkáltatónak. Az alkalmazottnak a béréből le kell vonni a 9,5%-ot, amelyből 2%-ot a magán nyugdíjalapba kell befizetni.

3.3. A 2007/388-as sz. állami költségvetési törvény (2007/902-es sz. H. K.) meghatározza, hogy az egészségügyi alapba a munkáltatók 2008.01.01-től 2008.11.30-ig 5,5%-ot, azután pedig 5,2% kell fizessenek. Az alkalmazottnak a béréből 2008 első félévében 6,5%-ot, 2008.07.01-től pedig 5,5%-ot kell levonni.

3.4. A 2008/36-os sz. kormányhatározat (2008/50-es sz. H. K.) azon munkáltatókat is munkakönyvek leadására kötelez, akiknek eddig engedélyezve volt a munkakönyveknek a székhelyükön való tartása, megváltoztatván és kibővítvén a 2005/1 768-as sz. kormányhatározatot. A határozatban a leadási határidő 2008.11.30-ra tolódik ki.

4.1. A gazdasági és pénzügyminiszter 2007/2 421-es sz. rendelete (2007/887-es sz. H. K.) megváltoztatja a 2003/571-es sz. adótörvény 143-es sz. cikkelyének az 1-es és 2-es alpontjait, valamint a 144-es sz. cikkelyét, az áfafizetési mentesítést illetően.

4. 2. A gazdasági és pénzügyminiszter 2007/2463-as sz. rendelete (2007/896-os sz. H. K.) a cigaretták luxusadójának minimum összegét 2008. január 1-től 2008. június 30-ig 39,50 euró/1 000 cigaretta, azaz 132,60 lej/1 000 cigaretta értékre változtatja. A 2008-as évben a 3,3565 lej/euró árfolyamot használjuk a luxusadó-számításban.

4.3. A fiskális adóügynökség országos alelnökének 2007/38-as sz. rendelete (2008/44-es sz. H. K.) megváltoztatja a 2007/5 465-ös sz. rendeletét az egyszerűsített vámolás alkalmazását szolgáló módszertani normákat illetően. A gazdasági és pénzügyminiszter 2007/1 857-es sz. rendelete (2007/785-ös sz. H. K.) jóváhagyja az áfavisszaigénylés esetén alkalmazandó módszertani normákat.

6.1. A könyvvizsgálók és a mérlegképes könyvelők tevékenységének szabályozása az 1994/65-ös sz. kormányrendelet alapján (2008/13-as sz. H. K.) újraközölésre kerül.

6.2. Az adószakértők testületének a 2007/7-es sz. rendelete (2008/50-es sz. H. K.) a folytonos szakmai képzés szabályait tartalmazza az adószakértők számára.

8.1. A gazdasági és pénzügyminiszter 2007/2 374-es sz. (2008/25-ös sz. H. K.) jóváhagyja a könyviteli normák alkalmazását, figyelembe véve az európai normákat e területen, megváltoztatván és kibővítvén a 2005/1 752-es sz. rendeletét. A változtatásokat és bővítéseket a 2007-es éves mérleg elkészítésénél kell alkalmazni.

10.1. Az Országos Statisztikai Intézet elnökének a 2007/747-es sz. rendelete (2007/872-es sz. H. K.) kötelezi azon kereskedelmi társaságokat, amelyek a 2007-es évben meghaladták az Európai Unió országaiba szállított javak 900 000 lejes értékét és a 300 000 lej beszállítási értéket, hogy a 2008-as év januári hónaptól kezdve az INTRASTAT nyilatkozatot elektronikus formában a következő hónap 15-ig az intézménynek elküldjék. A 2007/748-as sz. rendelet (2007/879-es sz. H. K.) tartalmazza a 2008-as évi INTRASTAT nyilatkozatok kitöltési szabályait.

10.2. A gazdasági és pénzügyminiszter 2007/2 410-es sz. rendelete (2007/885-ös sz. H. K.) az egyszerűsített könyvelés használatát szabályozza azon természetes vagy jogi személyek esetében, akik a fizetésektelen kereskedelmi társaságok felszámolásával foglalkoznak.

Fontosabb gazdasági események

A Román Nemzeti Bank Tanácsa 2008. február 4-én tartott gyűlésén száz bázisponttal kilenc százalékra emelte a referenciakamatot. Mugur Isărescu a kamatemelésre utalva ki-látásba helyezte az infláció letörésére az „acélszabály” használatát is, ami a korábbinál is resztriktívobb monetáris politikát jelent, tehát az intézkedés a jegybank eltökélt infláció-csökkentő törekvéseit igazolja. Ettől az intézkedéstől a közgazdászok a lej megerősödését, leértékelődési tendenciájának megállítást várják, ami a külföldi befektetők szemében nagy fontossággal bírhat.

*

Úgy tekinthető, hogy Nagyváradon sínen van a Samsung-beruházás, mely szerint a dél-koreai elektrotechnikai cég folyadékkristályos képernyő-gyárat épít. Ez a gyártelepítés legkevesebb 2000 új munkahelyet teremt Nagyváradon. A tervek szerint innen fogják majd ellátni Samsung képernyőkkel az európai piacot. A gyártelepítők célja, hogy 2010-re évente Nagyváradon körülbelül tízmillió monitort gyártsanak. Az építkezéshez 33 hektár földterületre lesz szükség, amelynek telekára igen kedvező a befektető számára, mégpedig három euró/hektár. A helyi tanács január 31.-i közgyűlésén elfogadta a Samsung beruházási tervét.

*

A kamatemelés ellenére nő a jelzáloghitelek piaca, akárcsak az ingatlan-befektetéseké. Az előrejelzések szerint dinamikusan nő és 2009-re meg is kétszereződik. A szakemberek szerint 2009 végére a jelzáloghitelek értéke – ingatlan és fogyasztói hitelek egyaránt – eléri a tízmillió eurót. A hitelek növekedése szoros összefüggésben van az ingatlanbefektetések növekedésével, 2008 végéig ez is eléri a négymilliárd eurót.

*

A Rom Telecom, a piaci viszonyokhoz igazodva, az alkalmazottainak egyötödét bocsátja el. A még mindig legnagyobb hazai vezetékes telefontársaság 2500 embert készül elbocsátani. Az készítette a cég jelenlegi vezetését erre a határozatra, hogy a szolgáltatói egyre keményebb konkurenciaversenyt kénytelenek vívni a piacon, s a tavalyi év első kilenc hónapjában elért eredményeik nem nagyon biztatóak.

*

Az utóbbi időben a hazai média egyre gyakrabban emlegeti, hogy idő kérdése, és a finn Nokia vállalat tovább fog lépni nem csak a Kolozs megyeiek, de az ország nagy bánatára is. A Mediafaxnak Viorel Gavrea, a Tetarom Ipari Park igazgatója kijelentette: „A finn Nokia vál-

lalatnak 30 évig nem kell helyi adót fizetnie a területért és az épületekért a Kolozs megyei Nemeszsukon épített gyára után.” A kedvezményeket biztosító társulási szerződést két hónap múlva írják alá a Nokia képviselői a román hatóságokkal, amikor kiadják a Tetarom III. számúra az „ipari park” címet is. A szerződés szerint a Nokia képviselői kötelesek egész idő alatt Nemeszsukon működni. Amennyiben ennek a megállapodásnak nem tesznek eleget, akkor ki kell fizetniük visszamenőleg az összes adót és illetéket. Az Ipari Park igazgatója, Viorel Gavrea azt is elmondta, hogy a Tetarom III. többi befektetője is hasonló kedvezményekben részesül. A nemeszsuki Tetarom III. Ipari Park 151 hektáron terül el, ebből 90 hektárt a Nokia vállalat vett meg.

*

A Világbank gazdasági időszakos felmérése szerint Románia lakosságának 30 százaléka elégedett életszínvonalával. Ez az egyik legalacsonyabb százalék a térség országainak körében, ennél alacsonyabb százalékot Bulgáriában és Magyarországon rögzítettek a Világbank EU 8+2 elnevezésű jelentésében. Az ellenkező oldalon Szlovénia és Észtország áll, ahol a szlovénoknak mintegy 70, az észteknek pedig 60 százaléka elégedett az életszínvonalal. Magyarországon és Bulgáriában a lakosság kevesebb mint 30 százaléka elégedett az életszínvonalával. A felmérés szerint a románoknak szinte 40 százaléka elégedetlen az életszínvonalal. Az EU 8+2 felmérésben Bulgáriát, Csehországot, Észtországot, Lengyelországot, Lettországot, Litvániát, Magyarországot, Romániát, Szlovákiát és Szlovéniát elemzik, és évente háromszor közlik. A riport szerint a románok mintegy 70 százaléka úgy véli, jelenleg nagyobb a korrupció szintje, mint 1989-ben. Litvániában, Magyarországon és Horvátországban is 70 százalék körüli azok aránya, akik úgy vélik, hogy jelenleg nagyobb a korrupció szintje, mint 1989-ben.

*

Székelykeresztúron SAPARD program keretében 1 millió 972 ezer eurós beruházással a város területén 10,5 km régi vízvezeték kicserélik, és felújítják a vízművet is. A munkálatokat az Aquaserv-Mures regionális szolgáltató cég már 2006 októberében megkezdte, és azóta is folynak a munkálatok, melyeknek velejárója, hogy télidőben, amikor a hőmérséklet -17, -18 Celsius-fokra süllyed, akadozik a vízszolgáltatás. Egyébként e beruházást már 2007 októberében át kellett volna adni, de a vállalat halasztást kért 2008 márciusáig. A jelek szerint viszont nem biztos, hogy erre sor kerül a kialakult időben.

*

A Hargita Megyei Statisztikai Hivatal legfrissebb – 2007 októberi – kimutatásai értelmében tavaly októberben huszonnégyezer eltöltött éjszakát jegyeztek hivatalosan a Hargita

megyében működő hotelek és más turisztikai vállalkozások. A szálláshelyek kihasználtságmutatója is említést érdemel: amíg ez a szám országos szinten – október folyamán – harminchét százalékos volt, addig Hargita megyében csak harminc. A statisztikai hivatal kimutatása a megyei munkaerőre vonatkozó adatokat is közli. Eszerint négy hónappal ez előtt a megye 322 ezer lakosából kevesebb mint hetvenezren (pontosan 69259 személy) rendelkeztek hivatalos munkavállalói engedéllyel. Ebből a mező- és erdőgazdálkodásban tevékenykedők aránya kevesebb mint 3, az iparban és építkezésekben dolgozóké 48, a szolgáltatásokban elhelyezkedőké pedig 49 százalék. A nettó bérek a következőképpen alakulnak: az első besorolásban dolgozóké 1000, a másodikban 670, míg a harmadikban, vagyis a szolgáltatásokban alkalmazottaké 755 lej.

Sajátos esetnek tekinthető Hargita megyében a mező- és erdőgazdálkodásban munkálkodók bérezése, ugyanis azok fizetése – ezer lejben számolva – magasabb, mint az iparban foglalatostokodóké, holott az ország más megyéiben – néhány kivétellel – mindez éppen fordítva van. Októberben 7510 hivatalosan nyilvántartott munkanélküli volt a megyében. Az országban ezzel szemben 367 ezer munkanélküli volt, ötvenhárom százalékuk férfi. Hargita megyében októberben félezerrel több volt a nyugdíjas, mint a hivatalosan munkát vállaló.

*

Nyolcmillió euró értékű beruházás révén kívánják fejleszteni a gyógyturizmust 2008 tavaszától a székelyföldi Hargita és Kovászna megyékben. A gyógyfürdők korszerűsítését célzó, *Borvizek útja* nevet viselő fejlesztési terv finanszírozója az Európai Unió PHARE-programja. Az érintett megyei és helyi önkormányzatok önrésze tíz-tíz százalék. A két lépcsőben kiíveltezendő program Kovászna megyében – a történelmi Háromszéken – több gyógyfürdőt érint. Jelentős fürdőfelújítási munkálatok színhelye lesz Előpatak, Bölön, Barót, Málnásfürdő, Oltszem, a sepsiszentgyörgyi Sugás-fürdő, Kézdimartonos és Sepsibükszád, Hargita megyében pedig Borszék, Tusnádfürdő, a Székelyudvarhely melletti Szejkefürdő, a csíkszeredai Zsögödfürdő, Gyergyóremete és Homoródfürdő. A gyógyfürdők felújítása mellett sétányokat, gázfürdőket, e fürdők működéséhez elengedhetetlenül szükséges víz- és csatornarendszereket, közvilágítást építenek ki. A rendszerváltást követően a fürdővállalat privatizációja sikertelen volt. Az eljárás hosszú, máig tartó pereskedésbe torkollott, közben a gyógyfürdők, az ásványvízforrások és hévízforrások – helyi elnevezéssel: mofetták – tönkrementek. A Borvizek útja program remélhetőleg hozzásegít ahhoz, hogy Málnásfürdő viszszanyerje hajdani hírnevét. Mivel a gyógyturizmus évek óta nem működik hatékonyan a településeken, másként próbálják kihasználni a település rendkívüli természeti adottságait, azt, hogy a vidék különösen alkalmas a vadászatra – mondta a községi elöljáró. Évente

számos, többnyire külföldi vadász keresi fel ma is a környék vadakban gazdag erdeit. A településen több vállalkozás rendezkedett be vadásztatásra, vadászok elszállásolására, kapcsolódó programok szervezésére. A vadászat népszerűsítését szolgálja az immár harmadik alkalommal megszervezett Székelyföldi Vadásznapi elnevezésű rendezvénysorozat is. A vadásznapi színhelye éppen az az önkormányzati terület volt, amelyet egy majdani élményfürdő színhelyéül szemeltek ki. Az ide érkező vadászok is élvezhetik majd a Borvizek útja programjának jövőbeni szolgáltatásait, fürdőpavilon épül fedett medencével és kádfürdővel. A hagyományos ásványvízfürdőket – helyi szóhasználatnál borvízfürdőket – pedig divatos wellnessszolgáltatásokkal ötvöznék. Emellett kiépítik a borvízforrásokat, rendbe hozva és kibővítve a település ivóvíz- és csatornahálózatát is.

*

Világviszonylatban a hagyományos energiaforrások állandó drágulási tendenciát mutatnak. A villanyáram, a földgáz mindennapi életünkben pillanatnyilag nélkülözhetetlennek tűnik. De minden gondolkodó egyén tisztában van azzal, hogy idő kérdése, és megtalálják azokat az alternatív megoldásokat, melyek felváltják ezeket az energiahordozókat. A világ minden részén folynak azok a kutatások, melyek azt szolgálják, hogy az alternatív energiahordozók felhasználása mindennapi szokássá váljék. Ha ez nem történik meg, akkor a földi élet kilendülhet tengelyéből, és ökológiai katasztrófa következhet be. Ezt megelőzendő, tudós kutatók hada dolgozik azon, hogy a föld lakossága ezt a súlyos helyzetet elkerülje és az ökológiai egyensúlyt helyreállítsa.

*

Az elért eredményeket tükröző Nemzetközi műszaki és elektronikus szakvásár nyílt meg 2008. február 6–10. között Kolozsváron az Expo Transilvania rendezésében, ahol 177 cég 5500 négyzetméteren mutatta be azokat a lehetőségeket, amelyek elősegíthetik azt a tendenciát, amely a felhasználó mindennapi kiadásait csökkentik. Az sem elhanyagolandó, hogy nagyon sok a külföldi önálló standon kiállító cég. Jelen vannak magyarországi, ausztriai, olaszországi, franciaországi, spanyolországi, az amerikai egyesült államokbeli, oroszországi, hollandiai, norvégiai, svédországi, szlovákiai, bulgáriai és japán cégek. Románia minden részéből, Kolozsváron kívül Bukarestből, Nagyváradról, Nagybányáról, Szebenből, Brassóból, Temesvárról, Targovistéből, Székelykeresztúrról, Iklódról, Marosvásárhelyről, Jászvásárból, Giurgiuból, Besztercéről, Szatmárnémetiből, Székelyudvarhelyről mutatják be ajánlataikat. A látogatók tájékozódhattak azokról a lehetőségekről, melyeket felhasználva kiadási költségeket takaríthatnak meg.

*

Az Észak-Nyugati Régiófejlesztési Ügynökség (ADRNV) sajtótájékoztató keretében két új fejlesztési programot mutatott be. Mindkettő a 2007–2013 közötti időszakra vonatkozó Regionális Operatív Program eleme. Az egyik az egészségügy korszerűsítését szolgálja azzal, hogy szolgáltatásokat igyekezze korszerűbbé, professzionálisabbá, hatékonyabbá tenni. A sajtóval ismertetett variációban Máramaros, Szatmár és Szilágy megyében összesen három megyei kórházat érintene. Az erre szánt pénzüsszeg 20 987 millió euró lenne. A pályázatokat már január 23-tól várják az ADRNV megfelelő illetékesei.

A másik program: A társadalmi szolgáltatások felújítása, korszerűsítése, fejlesztése és az infrastruktúra minél hatékonyabb kiépítése. Az erre szánt pénzüsszeg 12,03 millió euró. A cél az, hogy a 2007–2013 közötti időszakban a régióban olyan szolgáltatási rendszert valósítsanak meg, amely a helyi közösségeknek, minden állampolgárnak biztosítja a korszerű, európai nívónak megfelelő ellátást, szolgáltatást. Erre a pályázatokat 2008. január 28-tól lehet benyújtani az ADRNV kolozsvári székhelyén.

Csomafáy Ferenc

HÍREK

A Global Entrepreneurship Monitor (GEM) – Vállalkozások Romániában 2007 kutatási projekt

A bostoni Babson College és a londoni London Business School közös kutatása, a Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 1997 szeptemberében indult. A kutatásban kezdetben a G7 országai (Egyesült Királyság, Franciaország, Japán, Kanada, Németország, Olaszország, USA) vettek részt, kiegészítve Dániával, Finnországgal és Izraellel. Az országok száma az évek során folyamatosan növekedett, így 2007-ben már elérte a 42-őt. A 2007-es kutatásban először vett részt Románia a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kar magyar vonal oktatóinak és doktoranduszainak részvételével. Románia részvétele a GEM magyarországi kutatási projekt vezetőjének, dr. Szerb Lászlónak, a Pécsi Tudományegyetem egyetemi docensének szakmai vezetésével valósult meg.

A 2007-es Globális Jelentés értékelése 2008. január 17–20. között Bostonban a Babson College-ben volt megtartva, ahol a GEM Románia kutatási csoportjából részt vett: dr. Pete István egyetemi adjunktus, drd. Benyovszki Annamária egyetemi asszisztens, drd. Gyórfi Lehel egyetemi asszisztens és dr. Nagy Ágnes egyetemi adjunktus, a kutatási projekt romániai vezetője.

A GEM alapvető célja, hogy két fontos kérdésre válaszoljon, aminek politikai, gazdaságpolitikai következménye is van. Először: hogyan hat a vállalkozói tevékenység a nemzeti és nemzetközi gazdasági prosperitásra? Másodszor: mit tehetnek a kormányzatok, hogy erősítsék a vállalkozói tevékenységet? Itt megemlíthetők:

- Azok a nemzeti és szervezeti (institucionális) tényezők, amelyek bátorítják a vállalkozói szférát.
- A kormányzatok vállalkozástámogatása és annak potenciális lehetőségei.
- A vállalkozói lehetőségek és az, hogy az egyének mennyiben élnek ezekkel a lehetőségekkel.
- A vállalkozói tevékenység nemzetközi különbségei.
- A vállalkozói aktivitás nemzeti gazdasági növekedésre gyakorolt hatásának a becslése.

Annak érdekében, hogy a kutatást el tudjuk végezni, a GEM kilenc úgynevezett vállalkozói keretfeltételt azonosított, amelyek a pénzügyi segítség, kormányzati politika, kormányzati programok, oktatás és tréning, K+F transzfer, kereskedelmi infrastruktúra, piaci nyitottság, fizikai infrastruktúra elérhetősége, illetve kulturális és szociális normák. A vállalkozói

keretfeltételek hatásmechanizmusát és a hatás erősségének becslését szakértői mélyinterjúk, standardizált kérdőívek és felmérések alapján végezzük.

– A vállalkozói tevékenység egy egyenként 2000 fős, felnőtt népességet felölelő országos reprezentatív mintán alapul.

– Személyes mélyinterjú az ország szakértőivel – vélemények összegzése bankároktól, kormányzati szakértőktől, jeles vállalkozóktól, a társadalom meghatározó egyéniségeivel stb.

– Standardizált kérdőív, a London Business School által kidolgozva, amely a szakértők véleményét méri az adott ország, jelen esetben Románia vállalkozói feltételei szempontjából.

– Ezeket egészítjük ki a hozzáférhető nemzetközi statisztikákkal, amelyek a vállalkozói keretfeltételekkel kapcsolatban állnak (IMF, OECD, Világbank, ENSZ stb.)

A GEM-modell megközelítése, vállalkozásmeghatározása és a vállalkozói keretfeltételek

A hagyományos megközelítés egy ország fejlettségének, növekedésének vizsgálatánál elsősorban a nagyvállalati szférára koncentrál, és ebből származtatja a gazdasági eredményeket. A GEM-megközelítés a vállalkozói aktivitást, a vállalkozói lehetőségeket és a vállalkozói kapacitásokat az üzleti élet dinamikájának szerves előfeltételi részeként értelmezi.

A kutatás a vállalkozói aktivitás mérése során szakított a vállalkozás hagyományos definíciójával is, amely a már létező vállalkozásokra koncentrált, és a vállalkozást a következőképpen határozta meg: *„Vállalkozásnak tekinthető minden olyan új üzleti egység (new business, venture creation) létrehozása, létrehozási kísérlete, mint magánfoglalkoztatás, új vállalkozói szervezet alapítása, vagy a létező vállalkozás bővítése, amelyet természetes személyek, csoportok vagy egy már létező üzleti vállalkozás akar megvalósítani.”*

A vállalkozás kezdőpontja a fenti definíciónak megfelelően nem az új vállalkozói szervezeti egység létrehozása, hanem az a pillanat, amikor valaki elhatározza, hogy vállalkozásba fog. A vállalkozói lehetőségek és kapacitás azonban egy sor keretfeltétel által meghatározott, amelyek az alábbiakban foglalhatók össze:

Pénzügyi alapok – tőke- és kölcsönfajták, pénzügyi szereplők, tőkekereslet, -kínálat, kormányzati szabályozás, befektetői magatartás, tőkéhez jutás feltételei, visszafizetési mechanizmus, tőkeköltség, kormányzati támogatás új és növekvő vállalkozások számára stb.

Kormányzati politika – helyi és központi politika, kormányzati fókusz az új és növekvő

vállalkozások irányába, vállalkozókkal történő kapcsolattartás, a jogi környezet, foglalkoztatási szabályok, környezetvédelmi, biztonsági szabályozás, adózás, társadalombiztosítás, politika kiszámíthatósága stb.

Kormányzati programok – kormányzati programok a kvv szektor irányába, koordináció, források, stabilitás, hosszú távú fenntarthatóság, kormányzati szakemberek kompetenciája, programok hatékonysága, továbbterjedése stb.

Oktatás, tréning – az oktatás szintjei, vállalkozói programok az oktatásban, állami és magánoktatás, programok mérete, finanszírozás, oktatási módszerek, oktatási anyagok stb.

Kutatási-oktatási transzfer – szabadalmi-tulajdonosi jogok, költségek, vállalkozói hajlandóság a K+F használatát illetően, tudósok, kutatók mint vállalkozók, K+F szakemberek, erősségek, gyengeségek a hazai K+F esetében, földrajzi koncentráció, transzfer szervezetek, finanszírozási források, szektorális eltérések stb.

Kereskedelmi és nem fizikai infrastruktúra – beszállítások, a szolgáltatások kínálata, bankok, számvitel, tanácsadás, jogi szaktanács, ingatlanok, szolgáltatásárak, rugalmasság, versenyhelyzet a szolgáltatások területén, tulajdonosi struktúra stb.

Belső piaci nyitottság – új belépések előtt álló akadályok, piaci dereguláció, anti-tröszt törvények, versenyszabályozás, eltérések az egyes iparágak között stb.

A fizikai infrastruktúra elérhetősége – ingatlan, közlekedés, szállítás, kommunikáció, közszolgáltatások, regionális különbségek stb.

Kulturális és szociális normák – vállalkozók társadalmi megbecsülése, vállalkozásnövekedési ösztönzés, vagyonosodás vállalkozásból, sikertelen vállalkozók társadalmi megítélése, más munkahelyen történő alkalmazás stb.

A GEM 2007-es összefoglaló nemzetközi jelentés megtekintése, illetve további információ a GEM honlapon található a www.gemconsortium.org címen. A GEM 2007 Romániára vonatkozó jelentés elkészítése a következő időszakban véglegesítődik, melynek megvitatását az üzletemberek széles körével is meg szeretnénk valósítani.

Dr. Nagy Ágnes
adjunktus, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kar

Beszámoló a VIII. Kolozsvári Magyar Üzletemberek Napjáról

2008. január 25-én nyolcadik alkalommal került megrendezésre a **Kolozsvári Magyar Üzletemberek Napja** a Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) Ifjúsági Frakciója (RIF) és a **Kárpátia Magyar–Román Kereskedelmi és Iparkamara** közös szervezésében, mely immár Kolozsvár üzleti életének szerves részét képezi. A rendezvény az elmúlt években töretlenül növekvő érdeklődést váltott ki, résztvevőinek száma az idén is elérte a 100 főt.

Ennek az eseménynek elsődleges célja pozitív hatást gyakorolni a kolozsvári és egyben az erdélyi üzleti életre. Véleményünk szerint azáltal, hogy informális környezetet biztosítunk a vállalkozók számára, új értelmet adunk az üzletkötés fogalmának. Tapasztalataink szerint a találkozó folyamán lezajló eszmecserék gyakran olyan potenciális együttműködések csíráját képezték, melyek utólag megkötött szerződésekben konkretizálódtak.

Az idei rendezvény két fontos részből tevődött össze: délután sor került az Üzletember Találkozóra, melynek célja a kapcsolatépítés elősegítése a magyarországi és a romániai magyar cégek között. A találkozón Kerekes Sándor, a Kolozs Megyei Tanács alelnöke, a megye potenciális gazdasági fejlődéséről tartott előadást, míg Colțea Tibor, az RMKT elnöke Románia gazdasági helyzetéről és befektetési lehetőségeiről értekezett. Ezt követte a jelen lévő üzletemberek közötti kötetlen beszélgetés, melyek partneri szerződések aláírásában is konkretizálódtak.

A Találkozót az immár hagyományossá vált Üzletember Est követte. Az Est hangulatát tette a táncbemutató, a neves festőművészek munkáinak sikeresen lezajlott árverése és nem utolsósorban a borkóstoló lebonyolítása.

A rendezvény résztvevői között tisztelhattük a kolozsvári üzleti élet képviselői mellett az RMKT meghívott tagjait, a RIF helyi szervezeteinek képviselőit (maguk is közgazdászok, üzletemberek), társszervezőnk, a Kárpátia Magyar–Román Kereskedelmi és Iparkamara képviselőit, valamint neves meghívottainkat, védnökönket. A VIII. Kolozsvári Magyar Üzletember Est védnökeként Radetzky Jenőt, a Kárpátia elnökét tisztelhattük.

A rendezvényt Boros János, Kolozsvár alpolgármestere, Colțea Tibor, az RMKT elnöke és Radetzky Jenő, a Kárpátia elnöke nyitotta meg. A köszöntők után a rendezvény kulcselemét képező borkóstoló következett, mely a résztvevők borkultúrájának bővítése mellett nem elhanyagolható hangulatoldó és -teremtő jellemzőkkel is bírt. Ezt követte egy svédasztalos állófogadás, táncbemutató és festményárverés. Az est tánccal zárult, kellemes hangulatban. Meggyőződésünk, hogy az idei rendezvény is, az eddigiekhez hasonlóan, sikeresnek könyvelhető el, melyhez egyaránt hozzájárultak a résztvevők, illetve a szervezők.

A VIII. Kolozsvári Magyar Üzletemberek Napja kiváló alkalom volt a személyes és üzleti kapcsolatok kialakítására egy kulturált és kellemes környezetben.

Támogassuk személyi jövedelemadónk 2%-ával a magyar civil szervezeteket!

A 2003/571-es sz. adóügyi törvény (2004/138-as sz. K. H.) 84. cikkelyének 2. bekezdése újabb forráslehetőséget biztosít a civil szervezetek számára, mely a tagság, illetve a szimpatizánsok hozzájárulásán alapszik. E törvényt kihasználva, bármely adóköteles személy hozzájárulhat tevékenységünk előrelépéséhez, ugyanis a törvény alapján minden személy saját maga rendelkezhet az évi jövedelemadójának 2%-áról, melyet nonprofit szervezetek támogatására fordíthat. Az összeg kiszámítása, levonása és átutalása az illetékes pénzügyi szerv kötelessége.

Az adórendszerben történő változások miatt az alkalmazottak nem kötelesek bevallani a fizetésből, díjazásból származó jövedelmüket. Két típusú űrlap van, a 230-as, mely csak azokra a személyekre vonatkozik, akik jövedelme fizetésből származik, és a 200-as, melyet azoknak kell kitölteniük, akiknek a fizetés mellett más jövedelmi forrásuk is van (szerzői jogdíj, bérbeadás, mezőgazdasági tevékenység stb.). Miért jó, hogy éljünk ezzel a jogunkkal? Nem kerül semmibe, maximum tíz perc az űrlap kitöltése; hozzájárulhatunk a közpénz hatékony elköltéséhez, a magyar közösségi problémák megoldásához és környezetünknek, annak a helységnek, közösségnek a fejlődéséhez, ahol lakunk; segíthetünk azokon a személyeken, akik rászorulnak, támogatva olyan szervezeteket, melyek velük foglalkoznak.

Mit kell tennie ahhoz, hogy rendelkezzen adója 2%-ával? Először is ki kell választania azt a civil szervezetet, melyet támogatni szeretne, a második lépés a szervezet adatainak megszerzése, továbbá ki kell töltenie az adóbevallási űrlapot és el kell postáznia a Megyei Pénzügyhöz. Ennyire egyszerű, mégis ily módon nagymértékben hozzájárulhat a romániai magyar társadalom fejlesztéséhez.

A kitöltendő űrlap megtalálható a www.rmkt.ro honlapon, illetve a www.doilasuta.ro honlapon.

Ne feledje! Ez az összeg nem adományozást jelent, hanem közvetlen döntési lehetőséget kínál az állami költségvetés egy része felett, mely által minden egyes adóköteles személy átírányíthatja adója 2%-át egy civil szervezetnek.

Társaságunk adatai (azok számára, akik Társaságunkat óhajtják támogatni):

Megnevezés: Asociația Economiștilor Maghiari din România

Cím: 400440 Cluj Napoca, str. Aurel Suci nr. 12, jud. Cluj

Adószám: 6316895

Bankszámlaszám: RO440TPV200000163859R001

Bank: OTP Cluj

Támogatását, mellyel Ön is hozzájárul a közgazdászok közös céljainak eléréséhez, előre is köszönjük!

Rezumatul revistei

Aplicarea IFRS-urilor în România. Ce ne spune practica?

SZILVESZTER FEKETE – DUMITRU MATIȘ – ISTVÁN PETE

România a făcut eforturi considerabile în privința introducerii IFRS-urilor, a căror efecte pozitive sunt incontestabile în privința dezvoltării reglementărilor contabile. Însă întrebarea pusă este: ce fel de efecte produc în practică aceste dispoziții, cu alte cuvinte cum afectează modificările agenției economice?

Pornind de la această idee, prezenta lucrare dorește să descifreze ce fel de relație există între aplicarea practică a normelor IFRS și impunerea „spiritului” acestora prin intermediul juridicului la nivelul firmelor românești.

Articolul prezintă pe scurt principalele evenimente în normalizarea contabilității de după revoluție. Doar prin cunoașterea acestui proces relativ conflictual devine inteligibil de ce considerăm atât de important feedback-ul de la firme.

Articolul continuă prin prezentarea celor mai importante aspecte metodologice, urmat de enunțul ipotezelor și prezentarea și interpretarea rezultatelor empirice.

Presupunem și demonstrăm că firmele care aplică reglementările IFRS, cunosc îndeajuns conținutul acestor norme și sunt suficient de pregătite pentru aplicarea lor.

Calcularea valorii societății Petrom SA pe baza concepției SHV

JÁCINT JUHÁSZ – ILDIKÓ KOVÁCS – IMOLA KOVÁCS

După mai multe încercări eșuate de privatizare, la sfârșitul anului 2004 compania austriacă OMV a preluat pachetul majoritar al SNP Petrom SA. Pentru 51% din pachetul acțiunilor companiei austriecei au investit un total de 1,5 miliarde Euro.

Scopul analizei este aceea de a concluda dacă prețul primit de Statul Român era corectă sau nu, de a vedea cum a evaluat piața bursieră strategia companiei formulată în anul 2005, și de a da un prognostic în legătură cu posibila evoluție a cursurilor acțiunilor Petrom SA.

Prima parte a analizei cuprinde prezentarea modelului folosit, istoricul, activitatea și performanța financiară a companiei. În cea de a doua parte a analizei se prezintă

perspectivele companiei și strategia sa formulată în anul 2005. Aceste date sunt folosite apoi la calcularea valorii întreprinderii, și astfel în ultimul capitol („Concluzii”) se răspunde la întrebările formulate în Introducere.

Importanța analizei situațiilor financiare anuale

ÁGNES NAGY – ISTVÁN PETE – TIMEA NAGY

Lucrarea are ca temă analiza situațiilor financiare ale unei firme pe perioada 2004-2006. În prima parte a lucrării analizăm prin metoda analizei orizontale și verticale a datelor din bilanțul întreprinderii, după care prezentăm cele mai importante patru grupuri de indicatori, care sunt necesare și indispensabile la aprecierea situației financiare anuale a întreprinderii, urmată de analiza prin sistemul de indicatori DuPont.

Funcționarea și rolul camerelor de comerț în Guyana în dezvoltarea întreprinderilor

ERIKA SZILÁGYINÉ FÜLÖP

În centrul studiului se află Guyana, care este una dintre cele mai sărace state ale lumii. Studiul ne prezintă o imagine de ansamblu asupra mediului economic și structura economică a statului Guyana și nu în ultimul rând asupra funcționării camerelor de comerț. Rolul primordial al camerelor de comerț este dobândirea unei stabilități și realizarea investițiilor infrastructurale.

Cu privire la activitatea lor întreprinderile mici și mijlocii au un rol important în următoarele ramuri ale economiei naționale: agricultura, prelucrarea pielii, exploatarea lemnului, industria textilă, industria minieră, pescăritul, turismul și manufactura.

În Guyana există o organizație pentru dezvoltarea întreprinderilor private, numită Institutul de Dezvoltare a Întreprinderilor Private, care, în comparație cu camerele de comerț, are un rol important în finanțarea întreprinderilor prin acordarea unor credite și prin formarea profesională.

Date despre cei zece ani de activitate ai Oficiului Regional de Statistică

LAJOS MAROSI

Noul volum al Jurnalului Regionale de Statistică celebrează cei zece ani de activitate. Cu această ocazie repertoriul electronic al jurnalului din perioada noiembrie 1997 – ianuarie 2008 a fost lansat pe site-ul Oficiului Central Maghiar de Statistică. Autorul prezentului articol – editorul șef al revistei – introduce ultimii zece ani prin cei mai prolifici autori și cele mai dezbătute teme, care pot fi accesate prin opțiunile de căutare puse la dispoziția vizitatorilor pe site.

Abstracts

The Application of IFRSs. What Does the Practice Tell Us?

SZILVESZTER FEKETE – DUMITRU MATIȘ – ISTVÁN PETE

Romania has made considerable efforts with regard to the implementation of the IFRS, the positive effects of which are incontestable in the development of accounting regulations. But the question we raise is – what impact do these dispositions have on practice, in other words how do these changes affect entities.

Starting from this idea the paper intends to shed light on the relationship between the application of IFRSs and the legal enforcement of their “spirit” on the level of Romanian entities.

The paper briefly presents the main events/steps in the development of Romanian accounting regulations in the post-revolution period. Only by knowing this relatively conflicting process can it be understood why we consider the feedback from companies to be so important.

In the following part we discuss the major methodological issues, followed by the development of hypotheses, and interpretation and discussion of the empirical results.

We assume and demonstrate that entities, which apply IFRSs are knowledgeable in what the content of standards is concerned and are pretty prepared for their application.

The Calculation of Petrom Inc.’s Value on the Basis of the SHV Concept

JÁCINT JUHÁSZ – ILDIKÓ KOVÁCS – IMOLA KOVÁCS

After several failed attempts of privatization, at the end of 2004 the Austrian company OMV has bought the majority package of SNP Petrom Inc. For 51% of its shares they invested a total of 1,5 billion EUROS.

The aim of this analysis is conclude whether the price paid was worth it or not, how did the market evaluate the company’s strategy formulated in 2005, and to predict possible evolutions of the company’s shares’ currency.

After describing the model used, the analysis continues with presenting the history, activity and financial performance of the company. The second part presents the foreseeable

perspectives and strategies. These data are used in the calculation of the internal value of the company, helping to answer the questions formulated in the Introduction.

The Importance of the Analysis of Annual Financial Reports

ÁGNES NAGY – ISTVÁN PETE – TÍMEA NAGY

This paper presents the analysis of the financial report of a small firm by taking into account the financial indices from 2004 to 2006. In the first part we proceed by carrying out a horizontal and a vertical balance analysis. We present the four most important groups of financial indices; these indices are necessary and indispensable to settle the financial situation of the company. Finally we present the DuPont System of Financial Control.

The Functioning of Chambers of Commerce and Their Role in Guyana's Business Development

ÉRIKA SZILÁGYINÉ FÜLÖP

In the centre of the study is Guyana, which is one of the poorest states in the world. The study presents an entire image about the economic environment and the economical structure of Guyana, and nonetheless about the functioning of chambers of commerce. The primary role of chambers of commerce is their development and the realization of infrastructural investments.

The small and middle enterprises have an important role in the following branches of national economy: agriculture, the processing of leather, wood felling, textile industry, mining, fishery, tourism and manufacturing.

In Guyana there exists the Institute of Private Enterprise Development (IPED), which contrary to chambers of commerce has an important role in financing enterprises by according loans and organizing professional trainings.

Data from the Ten Years' Activity of the Regional Statistics Office

LAJOS MAROSI

The new volume of Regional Statistical Review celebrates its 10th anniversary with this issue. On this occasion the electronic repertory of the journal has been released on the website of the Hungarian Central Statistical Office for the period between November 1997 and January 2008. The author of this article – the editor-in-chief of the review – introduces the past ten years through the most prolific writers and most important topics which one can surf by using the search options in the repertory.
